



Jaarrapport 2020

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten
Postbus 90170
5000 LM Tilburg

Telefoon:	013 462 35 21
E-mail	info@fysiopensioen.nl
Internetsite:	www.fysiopensioen.nl

INHOUDSOPGAVE

Pagina

BESTUURSVERSLAG

1	Voorwoord	4
2	Bestuursverslag	6
	Kerncijfers	7
	Karakteristieken van het pensioenfonds	9
	Ontwikkelingen op pensioengebied	21
	Bestuursparagraaf	25
	Goed Pensioenfondsbestuur	34
	Pensioenparagraaf	38
	Beleggingsparagraaf	47
	Financiële positie	63
	Risicoparagraaf	67
	Toekomstparagraaf	78
3	Intern toezicht en verantwoordingsorgaan	81

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	98
2	Staat van baten en lasten	99
3	Kasstroomoverzicht	100
4	Toelichting behorende bij de jaarrekening	101
5	Toelichting op de balans	108
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	127

OVERIGE GEGEVENS

1	Bestemming van saldo van baten en lasten	135
2	Actuariële verklaring	136
3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	138

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	150
2	Begripsomschrijvingen	153

1 VOORWOORD

VOORWOORD

De keerzijde van corona

Het jaar 2020 zal door de meeste mensen herinnerd worden als het jaar van corona. Iedereen is er immers door getroffen, ongeacht waar je werkzaam bent of waar je woont. En dus ook wij als pensioenfonds werden erdoor geraakt, zowel direct als indirect. Onze deelnemers, de fysiotherapeuten die werkzaam zijn bij u en mij in de wijk, moesten bij de uitbraak van corona de deuren sluiten. Met name in die eerste periode liepen de fysiotherapeuten veel inkomsten mis. In tweede instantie konden de praktijken, met allerlei extra maatregelen om besmetting te voorkomen, gelukkig weer open. Complottheorieën, pieken in het aantal besmettingen en wisselend beleid vanuit onze regering en overheid, zorgden echter voor onzekerheid bij een deel van de patiënten. De praktijkagenda was en is, mede door het aantal afzeggingen i.v.m. corona-achtige verschijnselen, niet zo gevuld als voorheen. Aangezien elke deelnemer bij ons pensioenfonds zijn eigen premienota ontvangt, hebben wij als bestuur gelijk maatregelen getroffen. De betaling van premie even on hold zetten is niet toegestaan, maar dat kan wel met ons invorderingsbeleid. Dus hebben we even geen aanmaningen aan onze deelnemers verstuurd. Hierdoor konden we een beetje mee bewegen met de ruimte in de portemonnee van onze deelnemers.

Ook alle mensen die voor het pensioenfonds werkzaam zijn, kregen door corona met grote veranderingen te maken. Er was sprake van een echte crisis. Van de ene op de andere dag moest iedereen vanuit thuis werken. Alle overleggen gingen over naar digitaal en er was echt geen enkele fysieke bijeenkomst meer. Tegelijkertijd was er nog meer werk dan anders, met name de eerste weken na de uitbraak. Meerdere keren per week vergaderde ons calamiteitenteam en alle ontwikkelingen werden goed in de gaten gehouden. Persoonlijk werd ik elke week gebeld door onze toezichthouder, De Nederlandsche Bank. Op zich niet raar, want ook de financiële markten waren door corona getroffen en de koersen waren flink onderuitgegaan. De grote vraag was steeds: heeft u als fonds alles wel onder controle? En ja, dat was het mooie van deze crisis. Alles bleek gewoon door te gaan als voorheen en alle processen konden van thuis uit worden aangestuurd en uitgevoerd. Onze deelnemers werden als altijd aan de telefoon te woord gestaan en onze gepensioneerden ontvingen op tijd hun pensioen op hun rekening. Onverwacht, maar wel gehoopt, kregen we aan het einde van het jaar nog een beetje wind in de rug. De rente liep iets omhoog en we sloten het jaar af met een dekkingsgraad van 93,8%. Een korting is daardoor in ieder geval nu niet nodig, maar is met de komende wijziging van het pensioenstelsel niet uit het zicht.

Inmiddels is iedereen wel een beetje corona-moe, maar tot de dag van vandaag zijn wij als bestuur met al die mensen samen voor onze deelnemers aan de slag. Die saamhorigheid, die voor mij zo voelbaar is, ervaar ik als de keerzijde van corona. En het mooie van het "samen sparen voor pensioen" is dat dit tot mooie resultaten leidt, ook in moeilijke tijden. Dan is het hebben van een robuuste en goed gespreide beleggingsportefeuille nog belangrijker. Daar heb je echter wel schaalgroottes voor nodig en dat hebben we als pensioenfonds voldoende doordat we het met elkaar doen. Ons rendement over het coronajaar 2020 bedraagt 8,8%. Met uw spaarrekening gaat u dat momenteel zeker niet halen. Helaas is dit mooie rendement niet genoeg om de impact van de lage rente te compenseren.

Namens het bestuur,

Doreth van den Heuvel, voorzitter

2 BESTUURSVERSLAG

KERNCIJFERS

	2020	2019	2018	2017	2016
Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden					
Deelnemers	22.939	22.661	21.980	21.108	20.579
Premievrijen wegens beroeps-arbeidsongeschiktheid	191	216	222	243	265
Gewezen deelnemers	8.298	8.277	8.050	8.017	7.735
Ouderdomspensioen	5.595	5.009	4.522	4.049	3.698
Nabestaandenpensioen	946	886	840	779	733
Wezenpensioen	100	113	126	136	147
	<u>38.069</u>	<u>37.162</u>	<u>35.740</u>	<u>34.332</u>	<u>33.157</u>

Premiebijdragen, saldo waardeoverdrachten, pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (x € 1.000)

Bijdragen van deelnemers	69.033	69.402	71.228	67.414	65.365
Kostendeekkende premie	135.966	110.926	108.567	104.360	88.890
Gedempte kostendeekkende premie	45.718	39.057	41.029	37.680	36.560
Saldo waardeoverdrachten	888	-2.169	-3.139	-	9
Pensioenuitkeringen	-70.778	-63.391	-56.999	-51.750	-47.252
Uitvoeringskosten	-5.360	-5.298	-5.947	-5.849	-5.846

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, vermogen (x € 1.000) en dekkingsgraad (%)

Technische voorzieningen					
- voor risico pensioenfonds	4.955.563	4.384.789	3.725.332	3.590.397	3.619.360
Fondsvermogen	-286.789	-96.695	-91.837	29.695	-201.922
Beleggingen					
- voor risico pensioenfonds	4.930.492	4.501.188	3.672.783	3.671.071	3.460.130
Overige activa	3.147	1.941	3.156	2.041	4.012
Saldo overige vorderingen en schulden	-264.865	-215.035	-42.444	-53.020	-46.704
Totaal vermogen	<u>4.668.774</u>	<u>4.288.094</u>	<u>3.633.495</u>	<u>3.620.092</u>	<u>3.417.438</u>
Aanwezige dekkingsgraad	94,2	97,8	97,5	100,8	94,4
Beleidsdekkingsgraad	89,5	95,9	100,7	99,0	90,4
Reële dekkingsgraad	114,2	118,8	124,1	121,4	110,6
Premiedekkingsgraad	59,0	74,0	78,0	77,0	86,0
Vereiste dekkingsgraad	118,3	119,5	121,2	122,0	121,8
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3	104,3	104,3	104,3	104,2

	2020	2019	2018	2017	2016
Verdeling beleggingsportefeuille voor risico pensioenfonds (x € 1.000)					
Vastgoedbeleggingen	687.270	696.346	672.644	586.156	540.497
Aandelen	1.403.279	1.336.826	1.004.836	1.024.914	1.003.373
Vastrentende waarden	2.123.433	1.954.741	1.630.460	1.707.710	1.582.210
Derivaten	266.065	64.522	15.309	8.440	32.339
Overige beleggingen	351.710	332.255	307.560	295.761	259.948
Totaal beleggingen	4.831.757	4.384.690	3.630.809	3.622.981	3.418.367
Derivaten met negatieve waarde	98.735	116.498	41.974	48.090	41.763
Totaal beleggingen debet	4.930.492	4.501.188	3.672.783	3.671.071	3.460.130

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer risico pensioenfonds (x € 1.000)

Directe beleggingsopbrengsten	68.188	69.155	53.865	53.773	55.666
Indirecte beleggingsopbrengsten	326.354	593.388	-38.907	146.954	278.049
Kosten van vermogensbeheer	-7.645	-6.488	-6.698	-7.888	-8.123
	386.897	656.055	8.260	192.839	325.592

Beleggingsrendement voor risico pensioenfonds (%)

Direct en indirect	8,77	18,28	0,51	5,57	11,15
Kosten vermogensbeheer	-0,18	-0,16	-0,18	-0,22	-0,24
	8,59	18,12	0,33	5,35	10,91

Kosten vermogensbeheer volgens J402 in % van gemiddeld belegd vermogen

Directe kosten	0,63	0,65	0,68	0,62	0,63
Transactiekosten	0,11	0,15	0,17	0,14	0,13
	0,74	0,80	0,85	0,76	0,76

Uitvoeringskosten per deelnemer (x € 1)

Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in €	180	183	215	222	230
--	-----	-----	-----	-----	-----

Toeslagverlening

	01-01-2020	01-01-2019	01-01-2018	01-01-2017	01-01-2016
Toeslagverlening	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Welvaartsvastheidsbescherming	1,74	1,90	1,89	2,04	1,74

Een toelichting op het percentage van de toeslagverlening vindt u op pagina 38.

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (hierna: het pensioenfonds), statutair gevestigd te Amersfoort, is opgericht op 9 oktober 1973. Het pensioenfonds voert vanaf 1 april 1978 de pensioenregeling uit, die op verzoek van de beroepspensioenvereniging "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten" door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verplicht is gesteld voor alle in Nederland in de vrije sector werkzame fysiotherapeuten.

Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41188538. Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1, lid 1 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Het pensioenfonds heeft als statutaire doelstelling: "het uitvoeren van een verplichtgestelde beroepspensioenregeling voor fysiotherapeuten en daarmee te voorzien in pensioenen voor fysiotherapeuten en heilgymnasten-masseurs en hun nabestaanden volgens in een pensioenreglement te stellen regelen".

Deelnemersvereniging (DPF)

Om het draagvlak van de verplicht gestelde pensioenregeling, zoals vastgelegd in de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb), te kunnen toetsen is in 2006 de beroepspensioenvereniging opgericht onder de naam "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten". DPF bepaalt de inhoud van de regeling en draagt onder meer kandidaten voor ter benoeming als bestuurslid van het pensioenfonds. Het bestuur van het pensioenfonds overlegt minimaal eenmaal per jaar met het bestuur van DPF.

Verplichtstelling

De verplichtstelling geldt sinds 31 maart 1978 en luidt sinds de laatste wijziging van 8 juni 2018:

De deelname aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is verplicht gesteld voor de fysiotherapeuten, die als zodanig in Nederland werkzaam zijn en de eerste dag van de maand waarin de 67ste verjaardag valt, nog niet hebben bereikt, met uitzondering van:

1. De fysiotherapeut in privaat- of publiekrechtelijke dienstbetrekking, die verplicht deelneemt aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds ABP op grond van de Wet privatisering ABP van 28 december 1995, Stb. 1995, 639, zoals geldend op 1 maart 2016, Stb. 2015, 553;
2. De fysiotherapeut in privaatrechtelijke dienstbetrekking, die verplicht deelneemt aan de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn op grond van een verplichtstelling als bedoeld in de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 van 1 januari 2001, Stb. 2000, 628, zoals geldend op 1 september 2017, Stb. 2016, 290;
3. De fysiotherapeut op wie een aan zijn werkgever verleende vrijstelling van de verplichte deelneming van toepassing is omdat een andere financieel en actuair gelijkwaardige en door de werkgever getroffen pensioenregeling geldt en in stand wordt gehouden; waarbij geldt:
 - dat de uitzondering op de verplichte deelname alleen geldt voor het gedeelte van de werkzaamheden als fysiotherapeut waarvoor de onder 1 en 2 bedoelde verplichte deelneming van toepassing is, respectievelijk die als werknemer worden verricht bij een werkgever waarvoor de onder 3 bedoelde vrijstelling geldt;
 - dat de uitzondering onder 2 niet van toepassing is op de fysiotherapeut die werkzaam is bij een zelfstandige juridische entiteit - die vrijwel uitsluitend actief is in de verlening van fysiotherapeutische zorg en in het geheel niet actief is in de verlening van medisch specialistische zorg;

- dat vrijstelling als onder 3 bedoeld op verzoek van een werkgever door het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten kan worden verleend met inachtneming van door het bestuur vastgestelde beleidsregels inzake het verlenen van vrijstellingen. Aan vrijstellingen kunnen door het bestuur voorschriften en voorwaarden worden verbonden.

Het pensioenfonds heeft het beleid inzake het verlenen van vrijstellingen en de daaraan verbonden voorschriften en voorwaarden vastgelegd in het "Beleid voor vrijstelling van de verplichte deelneming aan Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten".

Missie, Visie en Strategie

Missie

Het pensioenfonds ontwikkelt uitsluitend activiteiten die het pensioenfonds in staat stellen zijn opdracht - bescherming tegen de financiële gevolgen van overlijden, pensionering of beroepsarbeidsongeschiktheid, op basis van solidariteit en collectiviteit van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden - zo goed mogelijk te verzorgen en uit te voeren. Het pensioenfonds ontwikkelt géén activiteiten die niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds en heeft dus geen nevenactiviteiten.

Visie

Het is de visie van het bestuur dat het pensioenfonds een adaptieve en tegelijk innovatieve en krachtige organisatie dient te zijn om succesvol de belangen van de deelnemers te kunnen behartigen. Ten einde duurzaam te kunnen zorgen voor hun inkomen voor later en daarvoor de juiste keuzes te maken. Het pensioenfonds wil een optimale transitie naar de nieuwe pensioenregeling en tegelijk de beste hoeder van de reeds opgebouwde rechten zijn. Het pensioenfonds voert daartoe de meest passende regeling uit voor alle fysiotherapeuten die werkzaam zijn in de eerste lijn. Het pensioenfonds gaat voor de beste verwachte resultaten tegen zo laag mogelijke kosten en acceptabele risico's. Het pensioenfonds wil vanuit eigen kracht de juiste keuzes kunnen (blijven) maken in het belang van alle deelnemers en hun inkomen voor later. Daartoe heeft het bestuur 7 sleutels voor succes opgesteld, die in 2020 zijn geactualiseerd:

- Sleutel 1: een passende pensioenregeling;
- Sleutel 2: effectieve communicatie;
- Sleutel 3: moderne en veilige infrastructuur en IT-systemen;
- Sleutel 4: een goede financiële opzet en duurzaam beleggingsbeleid;
- Sleutel 5: een geschikt bestuur met professionele ondersteuning;
- Sleutel 6: goede en efficiënte governance;
- Sleutel 7: samenwerking binnen de pensioensector.

Voor de uitwerking van deze sleutels wordt verwezen naar het Visiedocument "Sleutels voor succes" op de website. Op basis hiervan heeft het bestuur een strategische agenda vastgesteld voor de periode 2021-2026.

Strategie

De bovenstaande missie en visie hebben geleid tot de onderstaande strategische doelstellingen:

- De deelnemer centraal, een passende pensioenregeling, effectieve communicatie, draagvlak voor de verplichte pensioenregeling;
In de strategie van het bestuur staat de deelnemer centraal. Een passende pensioenregeling is uiteraard van belang, maar het is pas een goede pensioenregeling, als de deelnemers dat ook vinden. En als zij er op de juiste manier en naar tevredenheid gebruik van maken alsmede inzicht en overzicht hebben. Daartoe is effectieve communicatie cruciaal. Communicatie is steeds meer digitaal op basis van doelgroepsegmentatie en life-events. Zo voelt de deelnemer zich ontzorgd en geholpen. Daarmee wordt het draagvlak voor de verplichte pensioenregeling gecreëerd.

- Vertrouwen in de financiële ambities, verantwoorde rendement/risico-afweging, professioneel integraal risicomanagement gericht op optimale financiële fondshuishouding, beheerste operationele processen en organisatorische integriteit;
De deelnemer moet vertrouwen hebben in het behalen van de financiële ambities van pensioenfonds. Dat betekent een toeslag van gemiddeld ten minste 3% per jaar met een ondergrens van nominaal (onvoorwaardelijk) 2% indexatie. Daarvoor moet het pensioenfonds aansprekende rendementen behalen, waarvoor risico's moeten worden genomen. Echter, vooraf moet volstrekt helder zijn welke risico's beslist niet en welke weloverwogen wel worden gelopen met het oog op het behalen van de geformuleerde ambitie. Dat vergt professioneel integraal risicomanagement (IRM), waarin het bestuur een verdiepingsslag maakt met als doel nog meer verantwoorde en uitlegbare besluitvorming. Hierbij wordt voldoende aandacht besteed aan de toenemende risico's ten aanzien van IT en de daarbij behorende risico's. Dit IRM zal uiteraard ook de besluitvorming van het bestuur versterken ter zake van bijvoorbeeld de verdere financiële houding van het pensioenfonds, de operationele processen en de organisatorische integriteit.
- Bestuurlijke geschiktheid.
Institutioneel vermogensbeheer wordt steeds complexer en daarom selecteert het pensioenfonds professionele fiduciairs en uitvoerders. Maar het bestuur blijft verantwoordelijk jegens alle belanghebbenden en moet voldoende countervailing power hebben om die verantwoordelijkheid ook adequaat invulling te kunnen geven. Het bestuur wil ook in de komende periode zijn deskundigheid op dit terrein verder vergroten.

Organisatie en besturing van het pensioenfonds

Organogram 2020



Bestuur

Benoeming en ontslag van bestuursleden

Alle bestuursleden worden gekozen uit de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden die lid zijn van DPF. De bestuursleden van het pensioenfonds worden voorgedragen door de Algemene Vergadering van DPF. Het bestuur van het pensioenfonds benoemt de voorgedragen kandidaat-bestuursleden. De betreffende procedures zijn vastgelegd in een convenant tussen het pensioenfonds en DPF. De leden van het bestuur worden benoemd voor een periode van zes jaar en kunnen zich herkiesbaar stellen (maximaal 2 termijnen). Hiervan kan middels een tijdelijke termijnverlenging worden afgeweken, indien een onvoorzien continuïteitsprobleem ontstaat in termen van bemensing en/of kennisborging in het Bestuur. Het bestuur kan, na het inwinnen van het advies van het verantwoordingsorgaan, een bestuurslid ontslaan.

Geschiktheid

Het pensioenfonds heeft een geschiktheidsbeleidsplan. Dit geschiktheidsbeleidsplan gaat in op:

- de kring van beleidsbepalers;
- de vereiste geschiktheid;
- de mate van geschiktheid zowel collectief als individueel;
- het beleid ter bevordering en handhaving van de geschiktheid;
- de periodieke evaluatie van de geschiktheid.

Commissies, werkgroepen en adviseurs

Het bestuur heeft bestuurlijke commissies ingesteld die onder meer tot taak hebben om besluiten van het bestuur voor te bereiden. Het bestuur kan bevoegdheden geheel of gedeeltelijk overdragen aan deze commissies. Het bestuur benoemt de leden van de commissies. Verder stelt het bestuur waar nodig en op ad hoc basis werkgroepen in.

Het bestuur heeft de volgende commissies ingesteld:

- De beleggingsadviescommissie (hierna: BAC);
- De communicatiecommissie;
- De commissie Governance, Risk en Compliance (hierna: commissie GRC);
- De commissie Contracten- en SLA-evaluatie (hierna commissie CSE);
- De commissie Opvolging (per 27 januari 2021 de commissie Geschiktheid en Opvolging).

Verder kent het pensioenfonds twee externe commissies; de commissie van Geschillen en de commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid. Deze commissies bestaan uitsluitend uit externe deskundigen.

Het bestuur heeft zich laten bijstaan door een adviserend accountant, een adviserend actuaar en een adviseur vermogensbeheer, welke laatste als extern voorzitter optreedt van de BAC. Afhankelijk van het onderwerp maakt het pensioenfonds op incidentele basis ook gebruik van externe deskundigen. Hieronder volgt een korte omschrijving van de commissies.

Beleggingsadviescommissie

De commissie heeft tot taak advisering, beleidsvoorbereiding en monitoring van de beleidsuitvoering ten behoeve van het bestuur inzake vermogensbeheer en balansmanagement. De commissie bestaat uit ten minste 3 en ten hoogste 5 personen, die door het bestuur worden benoemd. Ten minste 2 leden van het bestuur hebben zitting in de BAC. De commissie heeft een externe deskundige als voorzitter.

De BAC is in het verslagjaar in totaal 15 keer bij elkaar gekomen met de beide uitvoeringsorganisaties (Achmea IM en Sweco CC).

Communicatiecommissie

De commissie brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het bestuur over het te voeren communicatiebeleid en formuleert waar nodig en/of gewenst voorstellen voor aanpassing van dat beleid. Ook houdt de commissie toezicht op de uitvoering van de communicatie voor zover ze daar niet zelf gestalte aan geeft. De commissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden die door het bestuur worden benoemd en laat zich bijstaan door een externe communicatieadviseur. De communicatiecommissie is in het verslagjaar 8 keer bij elkaar gekomen. Ten behoeve van consistente communicatie door het pensioenfonds en DPF, is bij de vergaderingen van de communicatiecommissie een bestuurslid van DPF als toehoorder aanwezig.

Commissie GRC

De commissie brengt (on)gevraagd advies uit aan het bestuur ten aanzien van het vast te stellen governance, risk- en compliancebeleid. Zij bereidt voor het bestuur de invulling voor van een compliant en zorgvuldig pensioenfondsbestuur, waaronder de invulling van wetsvoorschriften en aanpassing van statuten, reglementen en andere fondsdocumenten. De commissie heeft een belangrijke beleidsvoorbereidende, uitvoerende en monitorende rol op het gebied van integraal risicomanagement (IRM) van het pensioenfonds. De commissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden die door het bestuur worden benoemd. De commissie GRC is in het verslagjaar 7 keer bij elkaar gekomen.

Commissie Contracten- en SLA-evaluatie (Commissie CSE)

De commissie voert contractonderhandelingen met partijen die werkzaamheden uitvoeren voor het pensioenfonds en voert evaluatiegesprekken over SLA's die met uitvoeringspartijen zijn overeengekomen. Resultaten worden ter besluitvorming voorgelegd aan het bestuur. De commissie wordt gevormd door het Dagelijks Bestuur van het pensioenfonds, ondersteund door de adviserend accountant en waar nodig de voorzitter van de BAC. De commissie CSE is in het verslagjaar één keer bij elkaar gekomen in verband met de jaarevaluatie van Achmea Pensioenservices en van Sweco CC.

Commissie Opvolging (per 27 januari 2021 de commissie Geschiktheid en Opvolging)

De commissie heeft tot taak de bewaking van de continuïteit van het bestuur. Uit dien hoofde brengt de commissie gevraagd en ongevraagd advies uit aan het bestuur over werving en selectie van nieuwe bestuursleden, leden van het Fysio pensioenforum en indien van toepassing, commissie- en werkgroepleden. Ook coördineert de commissie uitvoerende werkzaamheden op haar terrein. De commissie bestaat ten minste uit het DB van het pensioenfonds en een lid van de communicatiecommissie. De commissie is in het verslagjaar meermaals bijeengekomen in verband met de werving en selectie van twee bestuursleden.

Commissie van Geschillen

De onafhankelijke Commissie van Geschillen beoordeelt het geschil tussen een belanghebbende en het pensioenfonds met betrekking tot een beslissing van het bestuur, zoals beschreven in het desbetreffende reglement. De commissie bestaat uit een jurist, een actuaris en een fysiotherapeut (niet zijnde een bestuurslid van het pensioenfonds). Deze worden door het bestuur benoemd voor een periode van vijf jaren. In het verslagjaar heeft de commissie geen geschillen behandeld.

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

De commissie beoordeelt conform het desbetreffende reglement verzoeken tot vrijstelling van de betaling van de pensioenpremie van deelnemers die blijvend en volledig beroepsarbeidsongeschikt worden. De beoordeling door de commissie leidt tot een advies aan het bestuur over het wel of niet verlenen van premievrije pensioenopbouw. De commissie bestaat uit een arts en een arbeidsdeskundige of fysiotherapeut (niet zijnde een bestuurslid van het pensioenfonds), die door het bestuur worden benoemd voor een periode van 6 jaren. In het verslagjaar behandelde de commissie 21 (in 2019 25) aanvragen voor premievrije pensioenopbouw. Eind 2020 waren er 12 premievrijstellingsverzoeken toegekend.

Certificering en andere deskundigen

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariael, juridisch, fiscaal, financieel, communicatie en organisatorisch terrein.

Voor de certificering heeft het pensioenfonds een certificerend actuaire en accountant aangesteld.

Het bestuur heeft de heer K. Kroon AAG van Willis Towers Watson (Purmerend) als certificerend actuaire benoemd. De certificerend actuaire maakt een actuariael verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de fondsmiddelen en beoordeelt de vermogenspositie van het pensioenfonds. De certificerend actuaire is onafhankelijk van het pensioenfonds. De certificerend actuaire is tevens de sleutelfunctionaris actuariael van het pensioenfonds.

Volgens de wet dient er een scheiding te zijn tussen de organisaties van de certificerend en de adviserend actuaire. Als een organisatie beschikt over een gedragscode die door DNB goedgekeurd is, mogen de certificerend en adviserend actuaire van dezelfde organisatie komen. Er moet echter altijd sprake zijn van twee verschillende personen. Zowel de certificerend actuaire - de heer K. Kroon AAG (Purmerend) - als de adviserend actuaire - de heer R.T. Schilder AAG (Amstelveen) - werken bij Willis Towers Watson. De werkzaamheden worden goed gescheiden en het bestuur is in het bezit van de beschrijving van een heldere taakverdeling. Willis Towers Watson beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode.

Het bestuur heeft KPMG (de heer W. Teeuwissen RA) benoemd als certificerend accountant. De certificerend accountant verstrekt een controleverklaring bij de jaarrekening en de verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank (DNB). Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen van het pensioenfonds en het resultaat ultimo het verslagjaar. Hij doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Hierin zijn opmerkingen en aanbevelingen opgenomen over de administratieve organisatie en interne beheersing van het pensioenfonds.

De uitvoeringsorganisatie maakt het jaarverslag onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. De certificerend accountant controleert de jaarrekening en beoordeelt de verenigbaarheid van het bestuursverslag met de jaarrekening.

Het verantwoordingsorgaan (VO)

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het gevoerde beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het fonds stelt het VO in de gelegenheid advies uit te brengen over:

- a. het beleid inzake beloningen;
- b. de vorm en inrichting van het intern toezicht;
- c. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- d. het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- e. een melding van disfunctioneren van het bestuur;
- f. de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten;
- g. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- h. liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- i. het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- j. het omzetten van het beroepspensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Het reglement van het verantwoordingsorgaan is in 2020 herzien, waarbij is aangesloten bij de wettelijke adviesrechten van het verantwoordingsorgaan. Hierbij zijn de adviesbevoegdheden ten aanzien van de samenstelling van het intern toezicht, het wijzigen van het beleid ten aanzien van het VO, het wijzigen van het pensioenreglement en de statuten komen te vervallen.

Het VO bestaat uit 5 leden en kan daarnaast één of meer aspirant-leden hebben. Het VO kent 2 geledingen: vertegenwoordigers van deelnemers en pensioengerechtigden. In het VO zijn de deelnemers en pensioengerechtigden evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen vertegenwoordigd. Deze leden vormen een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling van de desbetreffende geleding.

Voor de evenredige vertegenwoordiging worden het aantal deelnemers en het aantal pensioengerechtigden binnen het pensioenfonds uitgedrukt in twee percentages die samen honderd procent bedragen. Vanuit deze percentages worden zetels naar rato verdeeld. De leden van het VO kennen een zittingstermijn van 6 jaar, met de mogelijkheid van herbenoeming voor één periode van 6 jaar.

Het Intern Toezicht

Het Intern Toezicht wordt uitgevoerd door een externe Visitatiecommissie. Het bestuur heeft hiertoe opdracht verleend aan een extern en onafhankelijk bedrijf: PF Support te Rotterdam. De Visitatiecommissie, bestaande uit drie leden, bezoekt jaarlijks het bestuur van het pensioenfonds. Het interne toezicht richt zich vooral op het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en -processen, op de checks en balances, de wijze waarop de uitvoering van de pensioenregeling wordt bestuurd en aangestuurd en op de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de korte en langere termijn voor het pensioenfonds. Een samenvatting van het oordeel en van de bevindingen van de Visitatiecommissie wordt in het bestuursverslag van het pensioenfonds opgenomen, waarin de Visitatiecommissie tevens verslag doet over het toezicht op de Code Pensioenfondsen.

De Compliance officer

Per 1 januari 2019 is de heer mr. H. Pullen van Maatschap Trivu aangewezen als externe compliance officer en tevens als vertrouwenspersoon inzake de toepassing van de incidenten- en klokkenluidersregeling. De compliance officer ziet toe op de naleving van de Interne gedragscode van het pensioenfonds. Jaarlijks worden door het bestuur en andere verbonden personen een digitale verklaring van naleving van de gedragscode ingevuld en ondertekend. Op de website worden, in overleg met de compliance officer, alle relevante (neven)functies van bestuursleden gepubliceerd. De Compliance officer licht jaarlijks in het voorjaar zijn rapportage inzake de naleving van de interne gedragscode van het pensioenfonds toe en overlegt waar nodig met de commissie GRC.

Het Fysiopensioenforum

Het pensioenfonds kent een klankbordgroep in de vorm van het Fysiopensioenforum (Fpf). Het Fpf, waaruit de leden van het VO worden gekozen, stelt het bestuur in staat voeling met de achterban te houden. Het Fpf kan gevraagd of uit eigen beweging met het bestuur spreken over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen. Op deze wijze wordt de klankbordfunctie ingevuld. De leden van het Fpf worden benoemd door het bestuur. Het Fpf bestaat uit minimaal 20 leden en is samengesteld uit (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het Fpf vergadert minimaal tweemaal per jaar samen met het bestuur.

De Sleutelfuncties

IORP II eist dat er onafhankelijke functies worden ingericht voor risicobeheer, interne audit en de actuariële functie. Dit zijn de zogenaamde 'sleutelfuncties'. De vereisten waar beroepspensioenfondsen in dit kader aan moeten voldaan zijn vastgelegd in artikel 138a van de Wvb. Sleutelfunctionarissen hebben een rapportageplicht aan DNB. Wanneer de houder van een sleutelfunctie een bestuurder van het pensioenfonds is, is de sleutelfunctiehouder gehouden te rapporteren aan het interne toezicht.

De actuariële sleutelfunctie wordt ingevuld door de certificerend actuaris, de heer K. Kroon van Willis Towers Watson. De sleutelfunctie risicobeheer wordt ingevuld door een bestuurslid van het pensioenfonds, de heer J.H. Sluis. De adviserend accountant de heer J. Euser is de sleutelfunctionaris interne audit voor het pensioenfonds in 2020. Hij wordt per 1 januari 2021 opgevolgd als sleutelfunctionaris door registeraccountant en Certified Internal Auditor, de heer B. Vroegh. Ter vervulling van de interne audit functie wordt tevens gebruik gemaakt van de diensten van de uitbestedingspartij en/of indien gewenst een ad hoc ingehuurde externe specialist. Alle sleutelfunctionarissen zijn goedgekeurd door DNB.

De Uitvoeringsorganisaties

Het bestuur heeft met inachtneming van de "Beleidsregel uitbesteding pensioenfondsen" ervoor gekozen om de uitvoering van het pensioenbeheer, de beleidsvoorbereiding hiervoor, de ondersteuning van het bestuur en het vermogensbeheer uit te besteden. Het pensioenbeheer, inclusief pensioenadministratie en bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices (APS) N.V. te Tilburg.

Het vermogensbeheer voor infrastructuur (tot 30 september 2020) en vastgoed is uitbesteed aan Sweco Capital Consultants B.V. (Sweco CC) te De Bilt. Aan Achmea Investment Management B.V. (Achmea IM) te Zeist is het vermogensbeheer voor de overige beleggingen (beheerrol en fiduciaire rol) uitbesteed. Met ingang van 1 oktober 2020 is ook infrastructuur ondergebracht bij Achmea IM. De vermogensadministratie is eveneens uitbesteed aan Achmea IM. Custodian is CACEIS (KAS BANK). APS, Achmea IM en Sweco CC zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een ISAE 3402 type II-rapporten. De rapporten zijn opgesteld door de uitvoeringsorganisatie en zijn gecontroleerd door haar accountant. In de ISAE wordt geconcludeerd of de beheerdoelstellingen vanuit de processen zijn behaald. Dit door het toetsen van de opzet, bestaan en werking van de beheersmaatregelen.

Het bestuur beoordeelt deze rapportages waarin ook mogelijke verbeterpunten zijn opgenomen om vast te stellen of de processen van het pensioenfonds voldoende geborgd zijn. Het pensioenfonds heeft afspraken over de uitbestede dienstverlening met alle uitvoeringsorganisaties in de dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) en Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd. De afzonderlijke DVO's en SLA's zijn zodanig ingericht dat het bestuur inzicht heeft in de wijze van inrichting en uitvoering van de uitbestede bedrijfsprocessen en de daarin door de uitvoeringsorganisatie verankerde maatregelen van interne controle en risicobeheersing, inclusief maatregelen gericht op fraudepreventie. Handhaving van de getroffen maatregelen, gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering, vindt plaats via interne en/of externe audits bij de uitvoeringsorganisaties. Over de uitkomsten van deze audits wordt het bestuur geïnformeerd. Daarnaast heeft de certificerende accountant van het pensioenfonds toegang tot alle gegevens en informatie betreffende de aan de pensioen- en vermogensbeheerders uitbestede werkzaamheden.

APS is tevens in het bezit van een ISAE 3000 type II-rapport waarin wordt ingegaan op de verregaande digitalisering, de ontwikkeling naar "self-service" dienstverlening, toenemende eisen aan beschikbaarheid (24/7), bescherming van persoonsgegevens (AVG) en dreiging van cybercrime, malware en hackers. Dit verandert ook de eisen van klanten die hun IT-diensten uitbesteden. APS wenst door dit rapport, naast het bestaande ISAE 3402 type II-rapport, inzage te geven in de wijze waarop zij invulling geeft aan de Trust Service Principles en criteria beschikbaarheid, integriteit van gegevensverwerking, vertrouwelijkheid en privacy.

Personalia

Bestuur

Naam	Benoemd per	Aftredend per
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel (vz)	01-01-2012	Ultimo 2022
De heer R. van Pommeren	03-09-2008	Ultimo 2020*
De heer W.J.T. Sillen	13-10-2010	Ultimo 2022*
De heer J. H. Sluis MSc	01-01-2014	Ultimo 2025
De heer A. Barszczowski	01-01-2017	Ultimo 2022
De heer. B. de Berg	05-02-2019	4 februari 2025
De heer W. Molenaar	01-08-2020	31 juli 2026

*De termijn wordt zo nodig verlengd met maximaal 2 jaar.

Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel	Voorzitter
De heer R. van Pommeren	Secretaris

Bestuur Deelnemersvereniging

Naam	Functie	Woonplaats
De heer J.J.H. Poen	Voorzitter	Lommel (België)
Mevrouw E. Visser	Secretaris	Bodegraven
De heer D. Bolkestein	Penningmeester	Nijeveen
Mevrouw Merkens-van Veldhuisen	Bestuurslid	Ingen

Verantwoordingsorgaan

Naam	Aftredend per
De heer H. Paauw (vz)	Ultimo 2020
Mevrouw I. de Lijster	Ultimo 2021
De heer H.S. Teunissen	Ultimo 2022
De heer J.H. Vos	1 juli 2020
Mevrouw J.C.M. Maas	Ultimo 2024
Mevrouw M.M. van Lierop	30 juni 2026
De heer W. Langoor (aspirant)	n.v.t.
De heer J.M. Quist (aspirant)	n.v.t.

Fysiopensioenforum

Naam	Aftredend per
De heer R. Even	Ultimo 2021
De heer C. Grevers	Ultimo 2025
Mevrouw C.J. Haverhoek	Ultimo 2025
De heer W. Langoor	Ultimo 2023
De heer M. Lankhorst	Ultimo 2021
Mevrouw J.C.M. Maas	Ultimo 2023
De heer D. Paap	Ultimo 2021
De heer H.J.M. Paauw	Ultimo 2024
De heer J.M. Quist	Ultimo 2020
De heer J. Snijder	Ultimo 2024
De heer H.S. Teunissen	Ultimo 2023
De heer P.A.A. van de Ven	Ultimo 2025
De heer R.L.H. van Vlaenderen	Ultimo 2023
Mevrouw A. Vos	Ultimo 2024
De heer J.H. Vos	1 juli 2020
De heer P. Weltevreden	Ultimo 2021
Mevrouw M.M. van Lierop	Ultimo 2022
De heer K. Menkveld	Ultimo 2024
De heer R. van Wijngaart	Ultimo 2026
De heer D. Spanjersberg	Ultimo 2026
Mevrouw F. Hack	Ultimo 2026
Mevrouw M. Sloomaker	Ultimo 2026
Mevrouw I. de Lijster	Ultimo 2023

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

Naam	Aftredend per
Mevrouw Dr. I. van Ham (arts)	Ultimo 2022
De heer H.N.M. van Rhee (fysiotherapeut)	Ultimo 2022

Commissie van Geschillen

Naam	Aftredend per
Mevrouw mr. A.J. van Wullften Pathe-Scholten (voorzitter)	Ultimo 2023
Mevrouw drs. M.C.M. Slabbers AAG (actuaris)	Ultimo 2021
De heer M.H. van Lijf (fysiotherapeut)	Ultimo 2021

Beleggingscommissie**Naam**

De heer F. Mahieu (voorzitter)
De heer R. van Pommeren (commissielid)
De heer W.J.T. Sillen (commissielid)
De heer A. Barszczowski (commissielid)
De heer W. Molenaar (aspirant commissielid)

Communicatiecommissie**Naam**

De heer B. de Berg (voorzitter)
De heer J.H. Sluis (commissielid)

Commissie Governance, Risk en Compliance**Naam**

De heer J.H. Sluis MSc (voorzitter)
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel (commissielid))
De heer A. Barszczowski (commissielid tot 8 juli 2020)

Commissie Geschiktheid en Opvolging**Naam**

De heer R. van Pommeren (voorzitter)
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel (commissielid)
De heer B. de Berg (commissielid)

Commissie Contracten- en SLA-evaluatie**Naam**

De heer R. van Pommeren (voorzitter)
Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel (commissielid)
De heer J. Euser (adviserend accountant)

Nevenfuncties bestuursleden 2020:

Mevrouw mr. T.P.J.A. van den Heuvel

Zelfstandig ondernemer; eenmansbedrijf op het gebied van Beleid, bestuur en juridisch advies in de gezondheidszorg;
Gastdocent bij onder meer Politieacademie, NSPOH en ACTA;
Lid SER-subcommissie Verplichtstelling Beroepspensioenregelingen;
Secretaris Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen;
Lid agendacommissie Pensioenfederatie;
Lid bestuur Pensioenfederatie;
Voorzitter Raad van Toezicht van het NPI, Kenniscentrum Paramedische Zorg;
Lid Raad van Toezicht Calibris Advies;
Voorzitter BOB 7, dat is Bewonersoverleg Blok 7, straatvereniging in Utrecht.

De heer R. van Pommeren

Geen nevenfuncties.

De heer W.J.T. Sillen

Fysiotherapeut SJG Weert;
Bestuurder Wieler comité Ettelbrück – Amstenrade;
Lid klantenraad Achmea Investment Management.

De heer J.H. Sluis

Partner AethiQs B.V. (per 1 maart 2020);
Bestuurslid Stichting Pensioenopleidingen;
Lid klantenraad Achmea Pensioenservices;
Ledenraadslid Vereniging Achmea (2020-heden);
Lid Commissie 'Governance & Compliance' Pensioenfederatie (2020-heden);
Lid werkgroep 'Geschiktheid & Diversiteit' Pensioenfederatie;
Voorzitter Wezenfonds Nederlandsche Tafelronde;
Lid Medezeggenschapsraad Daltonschool De Veste.

De heer A. Barszczowski

Fysiotherapeut bij C-enter;
Op opdracht basis coaching Poolse letselschade cliënten voor Arbeidsdeskundige Bureau Jonker (re integratie arbeid).

De heer B. de Berg

Vennoot bij Actief Fysiotherapie te Rotterdam (Fysiotherapeut en vennoot);
Directeur Medisch Centrum Schiebroek B.V (mede-directeur Onroerendgoed B.V.);
Voorzitter Vereniging van Huurders Medisch Centrum Hillegersberg;
Lid klankbordgroep Vereniging van Werkgevers in de Fysiotherapie;
Docent Stichting Trauma Opleiding.

De heer W. Molenaar

Mede eigenaar van de VOF Fysiogroep Waterland te Monnickendam.

Mevrouw J.J.J. Stammen (aspirant)

Senior docent Zuyd Hogeschool, Academie voor Fysiotherapie te Heerlen.

Overzicht externe adviseurs controleurs en uitvoeringspartners

Certificerend accountant

De heer W. Teeuwissen RA, KPMG Accountants N.V. te Utrecht

Adviserend accountant en sleutelfunctionaris interne audit (tot 31 december 2020)

De heer J. Euser RA, Euser Business Advies te Noordgouwe

Sleutelfunctionaris interne audit (vanaf 1 januari 2021)

De heer B. Vroegh RA CIA CPE

Certificerend actuaaris en sleutelfunctionaris actuariel

De heer K. Kroon AAG, Willis Towers Watson te Purmerend

Adviserend actuaaris

De heer R.T. Schilder AAG, Willis Towers Watson te Amstelveen

Communicatie-adviseur

Achmea Pensioenservices N.V. te Tilburg

De heer J. Hezemans, MStrategy te Amsterdam

Vermogensbeheerder

Sweco Capital Consultants B.V. te De Bilt

Achmea Investment Management B.V. te Zeist

Achmea Investment Management Strategisch Portefeuille Advies B.V. te Zeist (fiduciair)

Uitvoeringsorganisatie

Achmea Pensioenservices N.V. te Tilburg

Compliance officer, tevens optredend als vertrouwenspersoon

De heer H. Pullen van Trivu te Zevenbergen

ONTWIKKELINGEN OP PENSIOENGEBIED

In dit onderdeel gaat het bestuur in op de ontwikkelingen op pensioengebied.

Het principeakkoord voor een nieuw pensioenstelsel is verder uitgewerkt

Sociale partners en het kabinet sloten in 2019 een akkoord over een nieuw pensioenstelsel. In juni 2020 stuurde minister Koolmees een hoofdlijnennotitie aan de Tweede Kamer met de uitwerking van het akkoord. De volgende stap kwam op 16 december 2020 met een consultatie over het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen. De planning is dat het parlement in 2021 het wettelijk kader voor het nieuwe stelsel maakt. De wet kan dan op 1 januari 2022 in werking treden. Inmiddels is sprake van uitstel met één jaar. Zodra de wetgeving er is volgt een transitie naar een nieuw stelsel.

Alleen premieovereenkomsten maar wel in 4 varianten

Straks blijft alleen de premieovereenkomst over. Daarmee is duidelijk dat het pensioenresultaat afhangt van de premie, het rendement op de beleggingen en de rentestand. Er zijn wel 4 varianten van de premieovereenkomst:

1. Een nieuwe premieovereenkomst (het 'nieuwe pensioencontract')
2. Een verbeterde premieovereenkomst (de 'verbeterde premieregeling')
3. Een premie-uitkeringsovereenkomst (alleen voor verzekeraars)
4. Een premie-kapitaalovereenkomst (alleen voor verzekeraars)

Pensioenfondsen kunnen kiezen uit het nieuwe contract of de al bestaande verbeterde premieregeling. Voor verplichtgestelde fondsen komt de mogelijkheid om extra risicodeling aan de verbeterde premieregeling toe te voegen. Dat heet de WVP+.

De regels voor pensioencontracten

De regels voor het 'nieuwe pensioencontract' staan in het wetsvoorstel. Voor de verbeterde premieregeling komen enkele nieuwe regels vanuit het pensioenakkoord. Zo kan de uitkering automatisch variabel worden als de deelnemer niet binnen een bepaalde termijn kiest tussen een vaste of een variabele uitkering. Ook mogen er op voorhand geen herverdelingseffecten zijn tussen leeftijdsgroepen als bij de variabele uitkering het beleggingsrisico collectief wordt gedeeld.

Over naar een beleggingsbeleid op basis van lifecycle beleggen

Het kabinet wil dat in alle contracten beleggingsrisico's worden genomen op basis van een lifecycle patroon. Daarbij hoort een risicohouding per leeftijdsgroep.

Uniforme premie

Er komt een leeftijdsonafhankelijke premie. Alle pensioenregelingen moeten daarop worden aangepast. Er komt één fiscaal kader voor alle pensioencontracten; de focus ligt daarbij op de premie. Dat wordt een uniforme leeftijdsonafhankelijke premiegrens voor iedereen.

Het FTK niet helemaal weg

Uitkeringsovereenkomsten die niet worden ingevaren blijven onder het financieel toetsingskader inzake pensioenfondsen (het FTK) vallen. Het FTK geldt ook voor vaste uitkeringen bij de verbeterde premieregeling.

Transitiefase tussen 2022 en 2026

Na inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen op 1 januari 2022 ontstaat van 2022 tot 2026 een transitiefase naar het nieuwe pensioenstelsel. Om een zorgvuldige overgang mogelijk te maken, wordt het FTK tijdelijk aangepast voor pensioenfondsen die invaren. Dat 'transitie-FTK' is optioneel. Pensioenfondsen die hiervan gebruik maken groeien vanaf 2022 naar een richtdekkingsgraad van (ten minste) 95% die bij het invaren of uiterlijk 1 januari 2026 bereikt moet zijn. Dat werkt het fonds uit in een overbruggingsplan. De indexatiedrempel wordt ook tijdelijk verlaagd van 110% dekkingsgraad naar 105%.

Informatievoorschriften gaan passen bij nieuwe premieregelingen

Een nieuwe open norm voor informatieverstrekking strekt tot adequate keuzebegeleiding. Een (digitale) keuzeomgeving moet een deelnemer in staat stellen om een passende keuze te maken. Ook worden de uitkomsten uit de evaluatie van de Wet pensioencommunicatie verwerkt.

Nabestaandenpensioen standaard op risicobasis in de opbouwfase

Het Nabestaandenpensioen wordt in de opbouwfase standaard op risicobasis en een percentage van het salaris. Uiterlijk aan het eind van de transitieperiode moet het nabestaandenpensioen zijn aangepast. Standaard invaren geldt ook voor opgebouwd nabestaandenpensioen, maar de dekking mag niet wijzigen. Dit ter bescherming van de nabestaanden van overleden gewezen deelnemers.

Het ontbreken van lagere regelgeving

De hoofdlijnen van het pensioenakkoord zijn uitgewerkt in de concept wet- en regelgeving. In het wetsvoorstel staat dat in lagere regelgeving nadere regels worden gesteld of kunnen worden gesteld. Die lagere regelgeving is dus van grote invloed en wordt door het ministerie van SZW in 2021 uitgewerkt.

Oriënteren en kennis op doen in 2020 en 2021

De transitie naar een nieuw pensioenstelsel is een mega operatie. In 2020 en 2021 hebben pensioenfondsen en sociale partners tijd om kennis op te doen, te delen en om na te denken over de opzet van het proces. Het parlement behandelt het Wetsvoorstel vernieuwing pensioenstelsel in 2021. De wet treedt naar verwachting op 1 januari 2022 in werking en kent de mogelijkheid om tot 1 januari 2026 over te stappen naar een andere pensioenregeling. In de tussenliggende periode moeten sociale partners het eens worden, het pensioenfonds moet de opdracht aanvaarden en de toezichthouder moet ernaar kijken. Ook moeten er transitieplannen, implementatieplannen en communicatieplannen gemaakt worden. Uiteindelijk moet alles tijdig geïmplementeerd worden. Inmiddels is duidelijk geworden dat de wetgeving met een jaar is uitgesteld.

Overige ontwikkelingen

Een bedrag ineens op pensioendatum

Vanaf 2023 krijgt elke deelnemer de keuze om op de pensioeningangsdatum maximaal 10% van de waarde van het ouderdomspensioen op te nemen als een bedrag ineens. Het resterende, levenslange pensioen moet boven de afkoopprens liggen.

Pensioenrecht na scheiding

Bij scheiding wordt het pensioen verdeeld. De nieuwe standaard wordt dat de ex-partner een eigen pensioenrecht krijgt en dat heet conversie. Conversie komt nu nog weinig voor. De nieuwe regels betekenen dus veel voor de administratieve uitvoering van pensioenregelingen. De bedoeling is dat conversie vanaf 1 januari 2022 gaat gelden, maar het is niet zeker dat het deze datum blijft.

UBO-register

De overheid wil witwassen en financieren van terrorisme tegengaan. Daarom kwam er een centraal register waarin mensen met zeggenschap bij vennootschappen worden ingeschreven. Het UBO-register is op 27 september 2020 van start gegaan. Pensioenfondsen dienen uiterlijk 27 maart 2022 de gevraagde informatie over hun bestuurders in het UBO-register te hebben opgenomen.

Veilige grensoverschrijdende elektronische identificatie en authenticatie

De Europese eIDAS-verordening moet zorgen voor veilige elektronische identificatie en authenticatie voor de toegang tot grensoverschrijdende onlinediensten. eIDAS staat voor electronic IDentities And Trust Services. eIDAS heeft effect via de Wet digitale overheid (WDO). Pensioenfondsen zijn namelijk aangewezen als organisatie waarvoor de WDO geldt.

De WDO introduceert een acceptatieplicht voor pensioenfondsen van

1. door de overheid toegelaten Nederlandse eID-middelen, voor elektronische diensten waarvoor veilige toegang in de rede ligt. Het gaat hier om persoonlijke gegevens op het besloten deel van de website van het pensioenfonds of de mijnomgeving; en
2. erkende eID-middelen uit andere lidstaten.

De WDO zou ingaan op 1 januari 2021 maar die ingang is uitgesteld.

Financiële positie pensioenfondsen

De dekkingsgraad van veel pensioenfondsen is eind 2020 net hoog genoeg om in 2021 niet te hoeven korten. Dat komt mede door de soepelere regels ten aanzien van de dekkingsgraad die een jaar verlengd zijn en de afspraken bij het Pensioenakkoord.

Versoepeling pensioenkortingsregels

Voor het tweede jaar op rij is er volgens Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid sprake van een uitzonderlijke economische situatie. De minister wil voorkomen dat fondsen daardoor forse kortingen moeten doorvoeren. De minister introduceerde in 2019 de vrijstellingsregeling voor 2020. Deze vrijstellingsregeling geldt ook voor 2021.

Er zijn twee situaties waarin een pensioenfonds moet korten. Ten eerste wanneer een pensioenfonds een reservetekort heeft. Dat wil zeggen een dekkingsgraad lager dan het vereist eigen vermogen. Een fonds moet dan met een herstelplan aantonen dat het voldoende herstelvermogen heeft om in maximaal 10 jaar uit het reservetekort te komen. Lukt dit niet, dan moet het fonds korten.

De tweede situatie is wanneer een pensioenfonds gedurende 5 jaar een dekkingstekort heeft. Dat wil zeggen een dekkingsgraad lager dan ongeveer 104%. Het fonds moet dan onder normale omstandigheden een onvoorwaardelijke korting doorvoeren. Maar door de vrijstellingsregeling hoeven fondsen nu niet onmiddellijk en onvoorwaardelijk te korten om te herstellen naar 104%. Ook niet wanneer zij gedurende 6 jaar een dekkingstekort hebben. Minister Koolmees rekte ook de hersteltermijn in de herstelplannen op van 10 naar 12 jaar. Voorwaarde is wel dat de dekkingsgraad aan het einde van 2020 minimaal 90% is. Fondsen kunnen ook per einde 2020 onvoorwaardelijk korten om op een dekkingsgraad van 90% te komen.

Na 2021 op weg naar nieuw stelsel

De vrijstellingsregeling geldt voor het laatste in 2021. Na 2021 komt er een transitie-FTK. Dat is bedoeld voor fondsen die verwachten de oude rechten in te varen naar het nieuwe pensioenstelsel. Minister Koolmees acht het verantwoord en uitlegbaar om andere financiële eisen te stellen aan deze fondsen. Uitgangspunt is dat met de blik van het nieuwe stelsel naar de huidige financiële situatie wordt gekeken. Het doel is te voorkomen dat fondsen in de transitiefase onnodig fors moeten korten.

Nieuwe parameters zijn strenger

In 2019 zijn nieuwe parameters voor de berekening van de premie en het herstelplan gepubliceerd. Voor de premie 2020 hadden deze nieuwe parameters nog geen invloed, maar wel voor de premie 2021. Niet-gedempte premies stijgen direct. Gedempte premies stijgen na beëindiging van de vijf-jaarsperiode. Een ander effect van de nieuwe parameters is dat het herstelvermogen in herstelplannen lager is.

Nieuwe (gewijzigde) UFR-methodiek geldend vanaf 1 januari 2021

De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen is gebaseerd op een zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR)-methode samen met de 6-maands EURIBOR swaprente.

De Commissie Parameters heeft in juni 2019 een advies uitgebracht om de UFR-methode te wijzigen. Dit advies is door DNB overgenomen. DNB heeft in augustus 2020 besloten om deze nieuwe methodiek vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen in te voeren.

De rentetermijnstructuur zal in de periode tot 1 januari 2024 gebaseerd zijn op een gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR-parameters.

De onderliggende gewichten zullen met gelijke stappen, jaarlijks op 1 januari, aangepast worden. Deze stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraden (en premies) van pensioenfondsen zich geleidelijk in de tijd ontwikkelt. Het effect van het wijzigen van de UFR-methode is voor ieder pensioenfonds anders en zal leiden tot een lagere dekkingsgraad. Voor pensioenfondsen met relatief veel oude deelnemers zal de impact minder groot zijn (circa 1,0% tot 2,0% per jaar) dan voor pensioenfondsen met jonge deelnemers (circa 2,0% tot 3,0% per jaar).

De impact van de nieuwe UFR (per 1 januari 2021) op de technische voorziening is een toename van circa 2,0%.

Hierdoor daalt de actuele dekkingsgraad met circa 1,9% (van 94,2% naar 92,3%). Bij volledige implementatie van de nieuwe UFR-methodiek, zoals die per 1 januari 2024 van toepassing zal zijn, zou de dekkingsgraad dalen naar 86,3%.

BESTUURSPARAGRAAF

Toelichting op het gevoerde beleid en focusdossiers

Het voltallige bestuur heeft het afgelopen jaar 9 keer vergaderd. Naast de bestuursvergaderingen hebben er diverse commissievergaderingen plaatsgevonden en vergaderingen van het bestuur met het VO en de VC, het bestuur van DPF en het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF). Ook is het calamiteitenteam tussen maart en juli 2020 16 keer bijeengekomen in verband met de coronacrisis. Met alle uitvoeringspartijen zijn evaluatiegesprekken gevoerd. Met alle externe adviseurs zijn in 2020 evaluatiegesprekken gevoerd.

In de reguliere bestuursvergaderingen komen onder meer de onderwerpen integriteit, vermogensbeheer, risicomanagement, communicatie, pensioenbeheer en uitbestedingsbeleid aan de orde. Naast de reguliere beleidscyclus stonden in 2020 de volgende speerpunten in de vorm van de zogeheten "focusdossiers" op de agenda, waaraan in het bijzonder aandacht werd besteed aan:

- 1) Toekomstbestendigheid van de pensioenregeling en aanpassingen in het kader van pensioenakkoord;
- 2) Financiële toekomstbestendigheid;
- 3) Vergroten van draagvlak, bewustzijn en servicegerichtheid;
- 4) Maatschappelijk verantwoord beleggen;
- 5) Bestuurlijke continuïteit, geschiktheid en invulling sleutelfuncties in kader IORP II;
- 6) Uitbestedingsbeleid, cyberrisico's en datakwaliteit in een digitaliserende omgeving.

In de focusdossiers zijn concrete en afgebakende thema's opgenomen; na afloop van ieder kalenderjaar wordt beoordeeld of de doelstellingen van de focusdossiers zijn behaald.

Op enkele focusdossiers wordt verderop nader ingegaan in de rubriek "Terugblik 2020". De resultaten op hoofdlijnen per focusdossier worden hieronder weergegeven:

Sub 1. Toekomstbestendigheid van de pensioenregeling en aanpassingen in het kader van pensioenakkoord:

Het bestuur heeft in het afgelopen jaar zoveel mogelijk kennis vergaard over de nieuwe pensioencontracten die voort kunnen komen uit de Hoofdlijnennotitie Uitwerking Pensioenakkoord en deze vergeleken met de mogelijke contracten uit de Wet Verbeterde Premieregeling. Waar mogelijk heeft de voorzitter vanuit de contacten met de Pensioenfederatie bijgedragen aan het vergaren van relevante kennis en visies vanuit het Nederlandse pensioenveld. Ook heeft het bestuur zich laten voorlichten door andere fondsen die klant zijn bij APS over hun ervaringen met een pensioenregeling op grond van de Wet Verbeterde Premieregeling. Het bestuur heeft de voortgang ten aanzien hiervan periodiek afgestemd met het VO en DPF. Aan het einde van 2020 is het eerste voorstel van de wet verschenen als verdere uitwerking van de Hoofdlijnennotitie Uitwerking Pensioenakkoord. Dit thema wordt in 2021 actief opgepakt door het bestuur in samenspraak met DPF.

Sub 2. Financiële toekomstbestendigheid:

Het bestuur heeft samen met de adviserende actuarissen in kaart gebracht wat de gevolgen zijn voor de premiedekkingsgraad van een langdurig lage rente en de daardoor verdere "uitholling" van de dekkingsgraad. Het bestuur heeft geconstateerd dat het moment is gekomen om in te grijpen en de premiedekkingsgraad te verhogen. Het ziet er immers naar uit dat de rente langdurig laag blijft en ook de te verwachte rendementen zijn beperkt. Met het zicht op het einde van het huidige stelsel en een verplichte overgang naar een nieuwe regeling is niets doen niet langer meer evenwichtig. Het bestuur beseft dat het draagvlak voor de huidige pensioenregeling door een verhoging van de premie mogelijk afneemt. In de voorbereiding van de premievaststelling voor 2021 heeft het bestuur richting DPF en de Verenigingsraad onder meer gesproken over een premieverhoging van 10%. Het bestuur heeft gekozen voor de aanpassing van de rekenrente naar 3,75% en een daarmee gepaard gaande premieverhoging van 10,2% in 2021. Dit past in het streven een hogere premiedekkingsgraad in de toekomst te bereiken. Het bestuur sluit niet uit dat in de komende jaren nog meer premieverhogingen plaatsvinden of andere maatregelen genomen moeten worden, zoals een mogelijke verlaging van het opbouwpercentage.

Sub 3. Vergroten van draagvlak, bewustzijn en servicegerichtheid:

Ook voor de communicatiedienstverlening was 2020 een bijzonder jaar. De in 2019 ingezette verbetering van de dienstverlening is verder doorontwikkeld. De activiteiten werden echter sterk beïnvloed door de coronapandemie. De communicatie met betrekking tot de mogelijke gevolgen van de coronapandemie en de mogelijkheid tot het uitstellen van de premie invordering is voortvarend opgepakt. In 2020 is het communicatiebeleidsplan 2021-2023, na een positief advies van het Verantwoordingsorgaan, vastgesteld.

De campagne Studenten en de campagne Welkom die in het kader van het vergroten van het draagvlak voor 2020 op de planning stonden hebben voornamelijk digitaal vorm gekregen. Ook is er een taskforce ingericht samen met de werkgeversvereniging WVF en de werknemersvereniging FDV en DPF. Partijen informeren elkaar in de taskforce over actuele ontwikkelingen en, door gebruik te maken van elkaars communicatiekanalen, bereiken zij zoveel mogelijk deelnemers. Desondanks is er een langzaam dalende trend waar te nemen in het draagvlak. Middels diverse kanalen (FysioMagazine, fysio e-nieuws, website) werden deelnemers geïnformeerd over diverse onderwerpen. De FysioExpo en andere evenementen konden helaas niet doorgaan in verband met de coronapandemie. De functionaliteit van het online portaal is uitgebreid. Er zijn stappen gezet op het gebied van datagedreven communiceren, wat de komende jaren een aandachtspunt blijft.

Sub 4. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen:

In samenspraak met de uitbestedingspartners heeft het pensioenfonds ervoor gezorgd dat wordt voldaan aan de verplichtingen die voortvloeien uit het IMVB convenant en de Europese Shareholders' Rights Directive. In 2020 is de ESG integratie binnen het beleggingsbeleid verder uitgewerkt, waardoor het MVB-beleid en het beleggingsbeleid meer een geheel vormen. Voor het bewaken van de eenheid is een aantal instrumenten geïmplementeerd. Het bestuur heeft een extra investment belief toegevoegd - "bijdragen aan een toekomstige leefbare wereld" - om de eenheid tussen het MVB- en het beleggingsbeleid te versterken.

Het bestuur wil qua normen en waarden aansluiten bij internationaal geaccepteerde principes. Een actieve participatie in de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties (UN PRI) voor het pensioenfonds is echter niet waar te maken. De UNPRI zijn gebaseerd op aanvaarde internationale verdragen, die gericht zijn op institutionele beleggers. Het is een lijst met zes vrijwillige, ambitieuze principes die een aantal mogelijke maatregelen bieden om ESG-aspecten op te nemen in de beleggingspraktijk. Verder zijn er aanzienlijke kosten aan een aansluiting verbonden. Mede door de aansluiting van Achmea IM kan het pensioenfonds de eigen ambitie op het gebied van MVB realiseren, in overeenstemming met de principes van de Verenigde Naties, zonder zelf tot actieve aansluiting over te gaan. De doelstelling om ten minste de positie in de VBDO benchmark te handhaven is wederom ruimschoots behaald.

Sub 5. Bestuurlijke continuïteit, geschiktheid en invulling sleutelfuncties in het kader van IORP II:

De wijze van aanpak bij de werving en begeleiding van een aspirant-bestuurder is succesvol gebleken en wil het bestuur handhaven bij de werving van nieuwe bestuurders. In 2020 is een nieuw aspirant-bestuurslid gestart en begin 2021 volgt een ander nieuw aspirant-bestuurslid. In overleg met DPF is besloten om de zittingstermijn van twee bestuursleden te verlengen met als doel de expertise van de ervaren bestuursleden te behouden gedurende de inwerkperiode van de aspirant-bestuursleden. Mede afhankelijk van de ontwikkeling van de aspirant-bestuursleden wordt bekeken hoeveel langer de bestuursleden aanblijven.

In de loop van het jaar zijn de beoogde sleutelfunctionarissen Interne Audit en Risicobeheer door de DNB goedgekeurd. De SFH Actuarieel was reeds in 2019 gemeld en goedgekeurd door DNB. Per 1 januari 2021 is de sleutelfunctionaris Interne Audit opgevolgd door de heer B. Vroegh en akkoord bevonden door de DNB. Gedurende het jaar is ondanks de coronapandemie veel tijd en aandacht besteed aan het vergroten van kennis, evalueren van het eigen gedrag en functioneren van het bestuur, zowel individueel als collectief.

Sub 6. Uitbestedingsbeleid, cyberrisico's en datakwaliteit in een digitaliserende omgeving:

Het Dagelijks bestuur heeft tijdens de klantbijeenkomsten van APS goed inzicht gekregen in het IT beleid van APS en heeft zich ervan kunnen overtuigen dat APS aan alle vereisten van DNB op dit terrein voldoet. De overgang naar het nieuwe RAP-platform, belegd in het programma 'Accelerate', heeft de bijzondere belangstelling van het bestuur en dat zal voorlopig een belangrijk punt van aandacht blijven. Door participatie van het bestuur in de klankbordgroep van het programma 'Accelerate' is er nauwe betrokkenheid bij de ontwikkelingen. Dat IT steeds belangrijker wordt, blijkt ook uit de herijking van onze missie en visie. Het vormt één van onze nieuwe strategische doelstellingen, welke is vertaald naar een strategische risico. In het kader van het risicobeheer worden de IT-risico's steeds geïdentificeerd, beoordeeld en waar nodig zo veel mogelijk gemitigeerd. De ontwikkelingen qua governance risk en compliance lopen in dit kader naar tevredenheid en APS haakt het pensioenfonds goed aan bij alle stappen in het transitieproces naar het nieuwe platform. Zowel AIM als APS beschikken over een COS3000 type 2 rapport op basis van een SOC 2 kader. Sweco CC heeft een ISAE 3402-verklaring en de processen bij Sweco CC lopen naar tevredenheid. Sweco CC rapporteert tegenwoordig ook over de niet-financiële risico's, waar het ICT-risico onderdeel van uitmaakt.

Ontwikkeling financiële positie pensioenfonds 2020

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds. In het voorjaar van 2020 daalden de dekkingsgraden van veel pensioenfondsens fors als gevolg de coronapandemie en onrust die daardoor ontstond op de financiële markten. In de zomer van 2020 herstelden de aandelenkoersen en de rente bleef laag. Het najaar van 2020 bracht de nieuwe Prognosetafel AG2020, waardoor de dekkingsgraad van veel pensioenfondsens iets verbeterde. Eind 2020 is de dekkingsgraad van veel pensioenfondsens net hoog genoeg om niet te hoeven korten. Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft naar aanleiding van het pensioenakkoord en de aanhoudende uitzonderlijke economische situatie de vrijstellingsregeling van 2019 een jaar verlengd. Op 31 december 2020 was de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds 94,2%.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. Per 1 januari 2020 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 95,9% en per 31 december 2020 89,5%.

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad is naar verwachting fors lager dan 100% in de komende jaren. De verwachte premiedekkingsgraad voor 2021 ligt lager dan de premiedekkingsgraad in 2020. Deze daling wordt grotendeels veroorzaakt door de wijziging van de RTS en de aanpassing van de UFR-methodiek per 1 januari 2021. Het bestuur heeft in 2019 WTW verzocht een studie te doen naar de premiestelling en de premiedekkingsgraad voor de jaren 2021 en later. Op grond van deze studie en met het oog op de lage premiedekkingsgraad en lage marktrente is voor de premiestelling vanaf 2021 een afgewogen besluit genomen inzake de evenwichtigheid van de premiestelling in het pensioenfonds. Het bestuur heeft besloten de premie te verhogen met 10,2% en de premierekenrente aan te passen van 4% naar 3,75%. De premieverhoging beperkt niet het negatieve effect van de premie 2021 op de dekkingsgraad.

Herstelplan per 1 januari 2020

De beleidsdekkingsgraad lag eind 2019 met 95,9% lager dan de per 31 december 2019 vereiste dekkingsgraad (119,5%). Dit betekent dat het lopende herstelplan geactualiseerd moest worden naar de situatie per 1 januari 2020. Het pensioenfonds heeft dan ook in 2020 een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Hieruit blijkt dat de financiële positie van het pensioenfonds in 2028 is hersteld. Herstel wordt dus verwacht binnen de gestelde hersteltermijn van 10 jaar en zonder aanvullende maatregelen. Daarnaast blijkt uit het geactualiseerde herstelplan dat de voorwaardelijke indexatie naar verwachting vanaf 2026 weer deels mogelijk is. Volgens de evaluatie van het herstelplan is ook geen korting als gevolg van de minimaal vereiste dekkingsgraadeis nodig.

Financiële positie op 31 december 2020

De beleidsdekkingsgraad (89,5%) en actuele dekkingsgraad (94,2%) van het pensioenfonds liggen eind 2020 vijf jaar achtereen onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,3%). Volgens het FTK moet het pensioenfonds een onvoorwaardelijke korting doorvoeren van circa 10% zodat de dekkingsgraad per direct herstelt naar de 104,3%. Echter, vanwege de uitzonderlijke economische omstandigheden is er een vrijstellingsregeling. Daarmee kan deze forse korting begin 2021 onder voorwaarden worden voorkomen. De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2020 minimaal 90%, het pensioenfonds kan daarom gebruik maken van de vrijstellingsregeling.

Het pensioenfonds heeft besloten om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling ten aanzien van het achterwege laten van de verlaging tot de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daarmee verkeert zij 1 jaar langer in onderdekking. Er wordt geen gebruik gemaakt van de vrijstellingsgrond ten aanzien van de vereiste dekkingsgraad die een fonds de mogelijkheid geeft op de hersteltermijn te verlengen van maximaal 10 naar 12 jaar. Het pensioenfonds kiest ervoor om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling omdat gelet op de huidige bijzondere economische omstandigheden als gevolg van de coronapandemie en de beoogde wijzigingen van het pensioenstelsel het niet wenselijk is om nu een onvoorwaardelijke korting van circa 10% door te voeren. Een korting is immers een 'ultimum remedium' en brengt bovendien draagvlakrisico's met zich mee. Daarbij laten eerste inschattingen, op basis van de huidige financiële positie en wat nu bekend is omtrent het nieuwe stelsel en de transitieperiode, zien dat een dergelijke forse korting ook de komende jaren naar verwachting niet nodig is. Daarbij is er ook nog onzekerheid over de invulling van het transitie-FTK en de nieuwe pensioencontracten. Waardoor op dit moment nog geen integrale evenwichtige belangenafweging mogelijk is ten aanzien van premie, pensioenopbouw, verlagen en indexeren voor de gehele transitieperiode.

Het effect van het gebruik van de vrijstellingsregeling op de verschillende belanghebbenden houdt onder andere in dat:

- Met name de gepensioneerden en oudere slapers die doorgaans weinig handelingsperspectief hebben beschermd worden en hun koopkracht minder wordt aangetast;
- Jongere actieven en slapers meer herstell potentieel hebben;
- Actieve deelnemers een premie betalen met een lage premiedekkingsgraad.

Het gebruik van de vrijstellingsregeling is onderbouwd bij het indienen van het herstelplan 2021 en hierover is informatie ter beschikking gesteld aan alle deelnemers via onder andere de website. De vrijstellingsregeling is een tijdelijke regeling, die vervalt op 30 december 2021. Of in 2022 moet worden verlaagd is afhankelijk van de dekkingsgraad eind 2021 en de dan geldende regels voor het (transitie-) FTK.

Risicohouding

Het beleid van het pensioenfonds moet aansluiten bij de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van het pensioenfonds is gedefinieerd als:

- de mate waarin het pensioenfonds bereid is (beleggings)risico's te nemen mede in relatie tot de ambitie en risicohouding van de deelnemers (na overleg met het VO en DPF), én
- de mate waarin het pensioenfonds risico's kan lopen gegeven de (overige) kenmerken van het pensioenfonds.

De kwalitatieve risicohouding luidt: "de actieve deelnemers en de gepensioneerden hebben de wens tot handhaving van het risicoprofiel van het pensioenfonds ondanks de lage dekkingsgraad. Daarbij moet de focus zijn op beleggen voor de lange termijn. De deelnemers en pensioengerechtigden willen dat relatief snel tot toeslagverlening kan worden overgegaan. Daarbij is een kans op beperkte negatieve schokken acceptabel."

Uitgaande van de kenmerken en de financiële ambities van het pensioenfonds en het bovengenoemde overleg met de deelnemers heeft het pensioenfonds zowel een risicohouding voor de korte als voor de lange termijn bepaald. Voor de korte termijn is de risicohouding vastgelegd in termen van een bandbreedte van de vereiste dekkingsgraad. De vereiste dekkingsgraad geeft aan welke buffer het pensioenfonds moet aanhouden om, gegeven de beleggingsrisico's en actuariële risico's, op de korte termijn nadelige gevolgen van de ontwikkeling op met name beleggingsgebied te kunnen opvangen.

Voor de lange termijn is de risicohouding vastgelegd in termen van het verwachte pensioenresultaat. Vanuit de vereiste dekkingsgraad wil het pensioenfonds op lange termijn bezien een jaarlijkse toeslag van gemiddeld ten minste 3% kunnen geven, conform de ambitie van het pensioenfonds. Voor het bepalen van een ondergrens van het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad heeft het pensioenfonds rekening gehouden met de onvoorwaardelijke toeslag in de regeling van 2% per jaar. Het pensioenfonds hanteert dit als ondergrens voor het gemiddeld te behalen pensioenresultaat.

Haalbaarheidstoets 2020

Jaarlijks wordt met een haalbaarheidstoets vastgesteld hoe de actuele financiële situatie zich verhoudt tot de geformuleerde lange termijn risicohouding. Bij deze toets wordt het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario berekend en wordt getoetst of deze uitkomsten liggen binnen de grenzen die voor deze waarden door het pensioenfonds zijn geformuleerd. In 2020 is voor het eerst gerekend met een door DNB voorgeschreven economische scenarioset op basis van de Commissie Parameters 2019.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2020 laten zien dat het verwacht pensioenresultaat berekend vanuit de financiële positie ultimo 2019 gelijk is aan 189,6%. Het pensioenresultaat in een slecht weer scenario is 46,8 % lager dan in het verwacht scenario. In de aanvangshaalbaarheidstoets is de ondergrens van het verwacht pensioenresultaat gesteld op 107%. De maximale afwijking in het slechtweerscenario is daarbij vastgesteld op 50%. Samen vormen deze ondergrenzen de lange termijn risicohouding van het pensioenfonds. De extreme cijfers worden veroorzaakt door de onvoorwaardelijke indexatie van 2%. Binnen de systematiek van de haalbaarheidstoets is geen rekening gehouden met onvoorwaardelijke indexatie.

De uitkomsten van dit jaar overschrijden de vastgestelde ondergrens en de maximale afwijking niet. De in de aanvangshaalbaarheidstoets vastgestelde ambitie is daardoor nog steeds haalbaar binnen het vastgestelde risico. Op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets 2020 voldoet het pensioenfonds daarom aan de geformuleerde grenzen. Er zijn geen additionele maatregelen nodig.

Reactie van het pensioenfonds op de Coronacrisis

Begin 2020 werd het gaandeweg duidelijk dat zich een crisis aan het ontwikkelen was. Het coronavirus, dat zijn oorsprong had in China, verspreidde zich over de hele wereld. Overheden, bedrijven en instellingen namen maatregelen om hun medewerkers te beschermen en crisisplannen traden in werking om processen zo veel mogelijk ongestoord te kunnen continueren. Burgers kregen vanaf maart 2020 te maken met gedragsrichtlijnen en soms vergaande restricties in hun bewegingsvrijheid; dit alles met het doel om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan en de goede werking van de gezondheidssystemen te waarborgen. Dit heeft grote impact op mensen en ondernemingen en daardoor ook op de economie. Beleggers maken zich zorgen over de gevolgen voor de wereldeconomie. De aandelenkoersen en de rente daalde in het eerste kwartaal fors. De aandeelkoersen herstelden zich gedurende het jaar en stonden eind 2020 in de plus. De rente bleef echter aanhoudend laag. Zowel de FED als de ECB hebben fors ingegrepen en overheden hebben grote steunprogramma's opgezet die ook in 2021 worden voortgezet.

Het pensioenfonds voelt de impact van de financiële markten op twee manieren. Door de fors gedaalde koersen van aandelen is het vermogen in het eerste half jaar afgenomen, maar herstelde zich in de tweede helft van het jaar. Door de lagere rente is er volgens de rekenregels juist meer vermogen nodig om de toegezegde pensioenen in de toekomst te kunnen betalen. Deze combinatie heeft er toe geleid dat de financiële situatie - de dekkingsgraad - is verslechterd.

Het crisisplan was al in werking getreden, vanwege de financiële situatie in verband met de te lage dekkingsgraad vóór de coronacrisis. Door de coronacrisis is ook de noodprocedure in werking getreden. Er is een calamiteitenteam samengesteld om de ontwikkelingen te monitoren en zo nodig actie te kunnen ondernemen. Dit team bestaat uit het Dagelijks Bestuur, de voorzitter van de Communicatiecommissie, de voorzitter van de Commissie GRC, de voorzitter van de BAC, vertegenwoordigers van Achmea Pensioenservices en Achmea IM. Om de risico's te kunnen beoordelen is een corona risicoanalyse opgesteld. Door deze analyse is er een compleet beeld van de belangrijkste risico's en de mogelijk te nemen beheersmaatregelen bij verschillende scenario's. In september 2020 is de aanpak van de coronacrisis tussentijds geëvalueerd.

Omdat fysiotherapeuten werd afgeraden fysiek te behandelen op basis van de adviezen van het RIVM, voorzag het bestuur in maart betalingsproblemen bij deelnemers. Daarom heeft het calamiteitenteam besloten om gedurende drie maanden tot 1 juli 2020 wel premie te incasseren en nota's te versturen, maar geen aanmaningen te sturen en incassotrajecten bij de deurwaarder zijn stilgelegd. Hierover is een e-nieuwsbrief verstuurd naar alle actieve deelnemers. Ook is een landingspagina op de website over corona geplaatst. Het invorderingsbeleid is per 1 juli 2020 weer opgestart en het is sindsdien niet nodig geweest om die maatregel opnieuw in te zetten.

Het pensioenfonds heeft overwogen om tactische keuzes te maken ten aanzien van de beleggingen. Omdat het pensioenfonds een lange termijn belegger is, is er toch voor gekozen om vast te houden aan het strategisch beleggingsbeleid. Dat betekende ook dat de geplande reguliere herbalancering met enige vertraging en extra monitoring heeft plaatsgevonden. Dit omdat de liquiditeit van veel financiële markten slecht was. Het pensioenfonds heeft in eerste instantie aandelen bijgekocht en dit gefinancierd uit liquide middelen. Door de verkoop van hedgefonds eerder in het jaar beschikte het pensioenfonds over voldoende liquide middelen. Hiermee was de portefeuille in belangrijke mate in overeenstemming gebracht met het strategische beleid. Een maand later, toen de liquiditeit van markten enigszins verbeterd was, heeft verdere finetuning van de portefeuille plaatsgevonden. Daarnaast heeft het pensioenfonds extra liquide middelen aangehouden om er zeker van te zijn dat pensioenen de komende maanden uitbetaald konden worden. Los van de reguliere rebalancing heeft het pensioenfonds een nieuwe, minder risicovolle staatsbenchmark ingevoerd en de portefeuille in stappen hierop aangepast.

De situatie op de financiële markten herstelde in de tweede helft van 2020. Het is echter onduidelijk wat de gevolgen van de coronacrisis op de langere termijn op de financiële markten gaat zijn en of deze leidt tot een slechtere financiële situatie van het pensioenfonds. In de tussentijd houdt het pensioenfonds de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten.

Jaarlijks moet het pensioenfonds een herstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank (DNB). Dit plan is gebaseerd op de situatie per 31 december 2020. Dit herstelplan is ook in 2021 weer voor 1 april ingediend. Op basis van dit plan is er geen sprake van kortingen op de opgebouwde pensioenen. Dit is enkel het geval omdat het bestuur heeft besloten om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling van Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De vrijstellingsregeling is een tijdelijke regeling, die vervalt op 30 december 2021. Of in 2022 moet worden verlaagd is afhankelijk van de dekkingsgraad eind 2021 en de dan geldende regels voor het (transitie-) FTK.

Als gevolg van de coronacrisis zijn de business continuity plannen van de uitvoerders van het pensioenfonds in werking getreden. Het bestuur heeft mede aan de hand van de richtlijnen van DNB de plannen beoordeeld en geconcludeerd dat de processen doorgang vinden. Dit betreft onder andere het bereikbaar blijven voor vragen van deelnemers, het tijdig betalen van uitkeringen en het factureren van de premies, alsmede de betaling van onze leveranciers. Ook de DNB rapportages lopen gewoon door.

Het is afwachten hoe de coronacrisis zich verder ontwikkelt en wat de impact daarvan is op de deelnemers en hun werkzaamheden als fysiotherapeut. Onzeker blijft voornamelijk wel wat de gevolgen, ook op de langere termijn, voor het pensioenfonds zullen zijn. Deze hangen o.a. af van de beleidsreacties van centrale banken en overheden in binnen- en buitenland en de snelheid waarmee de economie herstelt. De diepgang van de recessie die de wereld economie, waaronder de Eurozone en ons eigen land, zal meemaken in het lopende jaar zal mede afhangen van de lengte van de crisis. Duidelijk is wel dat de financiële positie van het pensioenfonds onder deze crisis te lijden heeft gehad en dat economisch herstel vermoedelijk niet snel zal gaan. De dekkingsgraad van het pensioenfonds is gedaald ten opzichte van de stand ultimo 2019. Vrijwel met zekerheid kan gesteld worden dat deze hoger zou zijn geweest indien de coronacrisis niet was opgetreden. De als gevolg van de coronacrisis nu nog lagere rente is voor het pensioenfonds en alle andere pensioenfonds een zorgelijke ontwikkeling. Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft besloten dat de soepelere regels rond korten ook voor 2020 gelden. Nu er wederom sprake is van een uitzonderlijk economische situatie. Naar verwachting is er vanaf 2022 sprake van het transitie-FTK waarin vanuit het nieuwe pensioenstelsel naar de huidige financiële situatie wordt gekeken en heeft het doel heeft om in de transitiefase onnodig fors korten te voorkomen.

Uitvoering communicatiebeleid

Deze paragraaf gaat in op de doelstellingen en activiteiten van het pensioenfonds in 2020 op het gebied van communicatie.

Doelstellingen

Het pensioenfonds heeft een gefundeerde aanpak als het gaat om communicatie met de deelnemers. Met de komst van de Nieuwe Digitale Klantbediening (NDK) en het optimaliseren van de processen rondom aanmelden en inkomensopgave probeert het pensioenfonds het de deelnemer gemakkelijker te maken. In 2020 is daarom doorgepakt op de drie strategieën:

- Draagvlak vergroten - door deelnemers te leren kennen en begrijpen creëert het pensioenfonds verbondenheid met hen en vergroot het draagvlak;
- Bewustzijn vergroten - door te weten wat er speelt bij de deelnemers kan het pensioenfonds hen relevante en juiste informatie verschaffen, maakt het pensioenfonds deelnemers ervan bewust dat het om meer dan alleen pensioen gaat;
- Servicegerichtheid - door gepersonaliseerde en toegankelijke (digitale) hulpmiddelen te bieden zorgt het pensioenfonds voor service die aansluit op de behoeftes.

Coronapandemie

Begin 2020 zijn de deelnemers, het bestuur en de rest van de wereld verrast door de coronapandemie. De eerste lockdown in het voorjaar zorgde bij de deelnemers voor grote problemen. Wekenlang waren praktijken gesloten, lagen de werkzaamheden volledig stil en waren er nauwelijks tot geen inkomsten. Het pensioenfonds probeerde deelnemers tegemoet te komen door een periode geen aanmaningen ten aanzien van premiebetalingen te versturen. Op de website werd een speciale landingspagina gepubliceerd die prominent zichtbaar was voor bezoekers. In de communicatie naar deelnemers toe werden zij voor alle actuele informatie naar deze pagina geleid. Deelnemers werden geïnformeerd via e-SPF, e-mailings en met extra informatie op de nota.

Draagvlak vergroten

Door de coronapandemie vonden in 2020 helaas geen bezoeken plaats aan de hogescholen. Een groot deel van de geplande acties uit campagne student kon niet zoals gepland doorgaan. Wel zorgde het pensioenfonds online voor informatievoorziening richting studenten en pas afgestudeerden.

Daarnaast zorgde het pensioenfonds met de campagne 'welkom' in het najaar voor de eerste inzichten vanuit deze doelgroep. Het doel van het pensioenfonds was om te zorgen voor verbondenheid onder deelnemers door het neerzetten van een optimale customer journey rondom de nieuwe deelnemer. Dit moet leiden tot meer engagement met betrekking tot het pensioenfonds en DPF, toename van het lidmaatschap DPF en een stijging van het vertrouwen in het pensioenfonds. Deze nieuwe groep deelnemers blijkt kritisch en de opgehaalde feedback is meegenomen in de uitvoering.

Het pensioenfonds en DPF monitoren de ontwikkeling van het draagvlak door o.a. te kijken naar het percentage leden wat voortvloeit uit de aanwas nieuwe deelnemers. Gemiddeld koos 55% van de nieuwe deelnemers in 2020 voor het lidmaatschap van DPF. Dit had een negatief effect op het draagvlak. Ultimo 2020 was het draagvlak 70,21%. In 2020 verrichtte het pensioenfonds een eerste onderzoek naar het vertrouwen in het pensioenfonds onder nieuwe deelnemers. Door de lage respons gaf dit geen representatief beeld. Daarom zal dit onderzoek in 2021 verder uitgerold worden.

Bewustzijn vergroten

In 2020 bracht het pensioenfonds focus aan op het vergroten van het bewustzijn van deelnemers met twee campagnes: 'Een Heldere kijk' & 'Financiële situatie'.

Binnen de campagne 'Heldere kijk' is onderzoek gedaan naar het kennisniveau van deelnemers. Met een korte online vragenlijst is de kennis van deelnemers getest. Na elk antwoord, kregen deelnemers direct het juiste antwoord te zien om zodoende over dit onderwerp de kennis bij te spijkeren. Ruim 1700 (oud)deelnemers vulden het onderzoek in, dat is ca. 15% van de groep. De inzichten zijn besproken met de communicatie commissie en de deelnemersadministratie. Communicatie is aangepast op de uitkomsten uit dit onderzoek. Denk hierbij aan meer/betere communicatie over rendement in combinatie met het delen van risico's en kosten. Maar ook dat deelnemers betaalde premie inleggen 'in de eigen pensioenpot' in plaats van het pensioen van ouderen financieren.

De dag van de Fysiotherapeut ging in zijn originele (beurs) vorm niet door en het congres Denkfysio werd geannuleerd. Het pensioenfonds organiseerde daarom voor haar deelnemers een online pensioencabaret. Dit sloeg goed aan bij de doelgroep, zo bleek uit de vele positieve reacties en de vraag naar een herhaling. Er kwamen ook kritische reacties over de efficiëntie en invulling als online webinar. Het pensioencabaret vond plaats in november, op het moment dat het pensioenfonds had besloten de premie te verhogen in 2021. Dit onderwerp is direct meegenomen in het cabaret, naast alle andere communicatie over de bekendmaking van de premieverhoging.

De campagne 'Financiële situatie' was bedoeld om deelnemers mee te nemen in alle ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenakkoord. In 2020 kon het pensioenfonds deelnemers nog weinig concreet melden over hoe de invulling hiervan het pensioen bij het pensioenfonds zou beïnvloeden. Er is bewust gekozen om de uitrol van de campagne door te schuiven naar 2021. Wel is in het najaar van 2020 een intensieve communicatie opgestart rondom de verhoging van de premie per 2021. Een speciale landingspagina is gelanceerd op de website. Vanuit de bestaande middelen (e-SPF nieuwsbrief, magazine, e-mailings) is hiernaar verwezen. Ook is een specifieke lijst met veelvoorkomende vragen met antwoorden gemaakt voor het klantcontactcenter om zo goed mogelijk alle vragen van deelnemers te beantwoorden over dit besluit. Na bekendmaking van de premieverhoging is door deelnemers per mail en op o.a. sociale media ongenoegen geuit over dit besluit. Waar gewenst heeft de communicatie commissie op individuele basis contact gezocht met deelnemers om het besluit nader toe te lichten. Die gesprekken zijn door de deelnemers als positief ervaren. Men had het gevoel gehoord te worden.

Servicegerichtheid

Ook in 2020 deed het pensioenfonds onderzoek naar de gebruiksvriendelijkheid van de processen "Aanmelden en Inkomensopgave". Na het doorlopen van het proces kregen deelnemers een korte uitvraag over hun ervaring. Naast een beoordeling, konden deelnemers ook vrije feedback delen met het pensioenfonds, wat beter kon of goed was. Die input is, waar mogelijk, meegenomen in de verfijning van de processen "Aanmelden" en "Inkomensopgave".

In 2020 gingen deelnemers voor het eerst online met pensioen. In april stuurde het pensioenfonds de eerste groep deelnemers hierover een uitgebreide mailing met stappenplan. In september werd een uitvraag gedaan naar de ervaring van deze deelnemers. 28% van de aangeschreven deelnemers hebben hierop gereageerd. Het proces online pensioneren werd beoordeeld met een 7,3. Deelnemers gaven wel aan dat er nog steeds behoefte bestaat aan een persoonlijk gesprek en meer informatie online over uitruilen van partnerpensioen. Die uitvraag blijft het pensioenfonds periodiek uitvoeren, ook voor slapers die met pensioen gaan. Zo probeert het pensioenfonds het online pensioneren zo prettig mogelijk in te richten.

Verder digitaliseren

Ook dit jaar is de digitale communicatie verder ingezet. Met het analyseren van de data heeft het pensioenfonds de communicatie verder relevant gemaakt voor de deelnemers. Daarbij zorgen de data voor inzichten in specifieke deelnemersgroepen waarop het pensioenfonds komende jaren meer kan focussen.

Het digitale Fysiomagazine is in 2020 twee keer gepubliceerd, in juni en in december. Beide edities hiervan waren gesegmenteerd naar leeftijd: deelnemers jonger dan 45 jaar, deelnemers ouder dan 45 jaar en pensioengerechtigden. Dit geldt ook voor mailing die de deelnemer uitnodigt het magazine te gaan lezen. Nieuw in 2020 is dat het pensioenfonds de slapers hierin ook heeft meegenomen. Dat blijkt een juiste zet, want de cijfers voor wat betreft het openen en lezen van het magazine zijn vergelijkbaar met die van de actieve deelnemers. Dit toont dat ook deze groep oud-deelnemers geïnteresseerd is in deze informatie.

Het pensioenfonds stuurde in 2020 gericht aan diverse groepen deelnemers specifieke e-mailberichten uit. Daarnaast kwam vijf keer de e-SPF nieuwsbrief uit. Alle deelnemers van wie het pensioenfonds over het e-mailadres beschikt ontvangen deze digitale post. Via de e-SPF bracht het pensioenfonds actuele onderwerpen onder de aandacht. De e-mailberichten variëren van een uitnodiging tot onderzoek of het lezen van het magazine tot extra informatie over inkomen opgeven of de keuze die men heeft rondom pensioen.

Ontwikkelingen in 2021

De verwachting is dat 2021 ook een turbulent jaar zal zijn. De coronapandemie is nog niet onder controle, dus de kans dat deelnemers geraakt worden door maatregelen van de overheid blijft bestaan. Daarnaast blijft de financiële situatie van het pensioenfonds een uitdaging. De dekkingsgraad was op 31 december 2020 met 93,8% hoog genoeg om de pensioenen niet te hoeven korten. Maar het gevaar is nog niet geweken, in 2021 is het pensioenfonds afhankelijk van wat er op de financiële markten gaat gebeuren. Op het moment dat onvoldoende herstel plaatsvindt zal het pensioenfonds samen met DPF moeten bepalen welke stappen er nodig zijn om weer financieel gezond te worden.

Het is van belang om deelnemers goed te informeren en ook de verwachtingen te regisseren. Het komende jaar zet het pensioenfonds, naast bovengenoemde en de wettelijke verplichte communicatie de volgende communicatiekanalen in:

- E-Fysiopensioen
- Fysiomagazine
- E-mail
- Innovatiehub
- Website
- Presentatie Hogescholen
- 60+ brief
- Verkort jaarverslag

Ook in 2021 ligt de focus op effectief en relevant communiceren. Het pensioenfonds maakt de ambitie SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden. Het pensioenfonds verbindt daarvoor key performance indicatoren (kpi's) aan deze doelstellingen en maakt deze daardoor meetbaar. De kpi's staan in het meetplan in het jaarplan 2021. Ook is concreet bepaald wanneer en hoe het pensioenfonds deze gaat meten en bepalen.

GOED PENSIOENFONDSBESTUUR

Het pensioenfonds hanteert in het verslagjaar onveranderd het paritaire bestuursmodel. Met dit bestuursmodel als uitgangspunt wordt in deze paragraaf nader ingegaan op de doelstellingen en activiteiten van het pensioenfonds op het gebied van goed pensioenfondsbestuur. Goed pensioenfondsbestuur heeft niet alleen betrekking op besturen, maar ook op de organen van het pensioenfonds.

Code Pensioenfondsen

Pensioenfondsen moeten zich houden aan de Code Pensioenfondsen (hierna "de Code"). In de code staan normen voor goed pensioenfondsbestuur. De Code is in 2018 wettelijk verankerd. De code is ingedeeld langs 8 thema's: Vertrouwen waarmaken, Verantwoordelijkheid nemen, Integer handelen, Kwaliteit nastreven, Zorgvuldig benoemen, Gepast belonen, Toezicht houden & inspraak waarborgen en Transparantie bevorderen.

De Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen kijkt jaarlijks naar de naleving van de Code. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ook ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van het fondsbestuur in de beleidskeuzes die het maakt ("pas toe of leg uit"). Het doel van de Code is het bewustzijn van "goed pensioenfondsbestuur" te stimuleren bij bestuurders, leden van het intern toezicht en leden van de fondsorganen; het gaat om de "state of mind".

Intern toezicht

De visitatiecommissie voert toezicht uit op de toepassing van de Code op basis van de 8 thema's van de Code. Zie voor het verslag van het intern toezicht op pagina 82. Daarbij wordt ook ingegaan op de verhouding tussen bestuur en toezicht.

Pas toe of leg uit

Pensioenfondsen mogen de Code naleven volgens "het pas toe of leg uit beginsel". Dit betekent dat een pensioenfonds de normen van de Code toepast of in het bestuursverslag motiveert waarom het een norm niet (volledig) toepast. Het pensioenfonds past de normen van de Code vrijwel volledig toe. Voor zover het pensioenfonds afwijkt van de normen van de Code wordt dit onderstaand toegelicht.

Het pensioenfonds wijkt af van norm 34 van de Code.

Norm 34 van de Code Pensioenfondsen houdt in dat de zittingsduur van een bestuurslid en een VO-lid maximaal vier jaar is. Een herbenoeming kan maximaal twee keer plaatsvinden en de totale zittingstermijn is maximaal twaalf jaar. De zittingsduur van bestuursleden en VO-leden is in afwijking van de Code Pensioenfondsen vastgesteld op maximaal zes jaar. Een herbenoeming kan maximaal één keer plaatsvinden. De maximale zittingstermijn is wel in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen, namelijk twaalf jaar. Er is gekozen voor twee zittingstermijnen van elk zes jaar met het oog de continuïteits- en kennisborging. Die continuïteit- en kennisborging binnen het bestuur en het VO, en daarmee de zittingstermijnen, worden gemonitord en geëvalueerd door de commissie Geschiktheid en Opvolging. Het pensioenfonds heeft bewust gekozen voor afwijking van norm 34 van de Code Pensioenfondsen en heeft momenteel geen voornemen om de zittingstermijnen te wijzigen.

Rapportagenormen

De Code kent daarnaast acht normen die de rapportage over de naleving van deze normen behoeven, de zogeheten "rapportagenormen". Het gaat om de volgende normen:

Rapportagenorm	Voldoet pensioenfonds aan de norm	Toelichting
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het fonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur rapporteert in diverse hoofdstukken van dit bestuursverslag over het beleid dat het in 2020 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsbeleidsplan en diversiteitsbeleid. Het fonds zoekt bij het streven naar diversiteit aansluiting bij het afspiegelingsbeginsel. Dit uitgangspunt geldt voor het bestuur, het VO en het Fysiopensoenforum. De diversiteit die beoogd wordt sluit aan bij de diversiteit in de beroepsgroep. Het pensioenfonds kent per orgaan een rooster van aftreden. Het pensioenfonds kent daarnaast een Commissie van Opvolging die onder meer tot taak heeft gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen ten aanzien van werving en selectie van nieuwe bestuursleden, het VO en het Fysiopensoenforum en indien van toepassing commissie en werkgroepleden.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste 1 vrouw en 1 man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja	In 2020 ziet de samenstelling van de verschillende organen als volgt uit: Bestuur: 1 vrouwelijk bestuurslid uit 1960 6 mannelijke bestuursleden uit 1951, 1958(2), 1984, en 1982(2) VO: 3 vrouwelijke leden uit 1951, 1977 en 1983 5 mannelijke leden uit 1948, 1959, 1980, 1985 en 1988
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	In dit bestuursverslag doet de Visitatiecommissie verslag van het gevoerde toezicht over de toepassing van de Code door het pensioenfonds.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie. bij de uitoefening van zijn taak strategie.	Ja	In verschillende fondsdocumenten, waaronder dit bestuursverslag, besteedt het bestuur veel aandacht aan missie, visie en strategie van het pensioenfonds.

Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het pensioenfonds heeft als basis voor zijn beleggingsbeleid zogenoemde beleggings-overtuigingen geformuleerd en daarbij is ook een belief over Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) opgenomen. Het pensioenfonds kent een eigen MVB-beleid en halfjaarlijks wordt hierover gerapporteerd op de eigen website. In de "Verklaring inzake de beleggingsbeginselen" is ook een paragraaf opgenomen over MVB. Deze verklaring is ook te vinden op de website van het pensioenfonds.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	Het pensioenfonds kent een interne gedragscode en rapporteert over de naleving daarvan in dit bestuursverslag. Het pensioenfonds volgt de Modelgedragscode van de Pensioenfederatie, met dien verstande dat het pensioenfonds geen insiders kent en derhalve de daarop betrekking hebbende artikelen niet heeft opgenomen. De compliance officer doet jaarlijks verslag van de naleving van de interne gedragscode. Het eindoordeel van dit verslag is in dit bestuursverslag opgenomen. In het najaar hebben alle individuele evaluatie-gesprekken met bestuursleden plaatsgehad. Daarnaast heeft ieder bestuurslid een vragen-formulier ontvangen waarin feedback kon worden gegeven op het functioneren van individuele bestuursleden en waarin ook een flink aantal vragen over het functioneren van het bestuur als collectief. De samengevoegde antwoorden zijn vervolgens tijdens een collectieve evaluatie besproken. Daarbij is ook de "besturingsfilosofie" besproken.
Norm 65 Het fonds zorgt voor een adequate klachten- en geschilprocedure die voor belanghebbenden toegankelijk is.	Ja	Het pensioenfonds kent een klachten- en geschillenprocedure die op de website van het pensioenfonds is gepubliceerd. Op de website is de werkwijze over de indiening van een klacht dan wel over het aanhangig maken van een geschil toegelicht. Ook heeft het pensioenfonds een Reglement van Geschillen voor de Commissie van Geschillen, een onafhankelijke beroepsinstantie voor de klager die het niet eens is met de beslissing op zijn klacht of geschil. Het pensioenfonds heeft de procedure laagdrempelig gemaakt en deze wordt steeds aan de hand van strakke termijnen doorlopen en sluit aan bij de kernwaarde "oplossingsgericht zijn". In 2020 waren er geen geschillen. Eind 2019 stonden er nog twee klachten open. In 2020 zijn er 131 klachten ontvangen. Deze klachten zijn in 2020 allen door de administrateur afgehandeld.

Evaluatie geschiktheid en functioneren

Het bestuur heeft een procedure vastgesteld voor een periodieke zelfevaluatie. Het bestuur evalueert jaarlijks haar eigen functioneren en het functioneren van de individuele leden. Minimaal eens in de drie jaar wordt er een externe adviseur betrokken bij de beoordeling van het functioneren van het bestuur. Het doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit en het functioneren van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. Ook het verantwoordingsorgaan evalueert regelmatig haar eigen functioneren.

Op grond van de bevindingen wordt het geschiktheidsbeleidsplan zo nodig verder aangescherpt en waar nodig gerichte deskundigheidsbevordering ingezet. Alle bestuursleden zijn individueel voldoende geschikt en de geschiktheid van het bestuur en het VO als geheel is op het gewenste niveau.

Bevindingen compliance officer

De compliance officer heeft geen materiële bevindingen vastgesteld ten aanzien van de naleving van de gedragscode door verbonden personen.

Gedragslijn AVG

Het pensioenfonds dient te voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Uitvoeringswet AVG. In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfonds (hierna "Gedragslijn") gepubliceerd. Waarin invulling is gegeven aan de regels ten aanzien van de verwerking van persoonsgegevens voor pensioenfonds. De Gedragslijn is op 1 juli 2019 gepubliceerd en in werking getreden. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van de AVG een privacybeleid opgesteld.

Vanaf 1 januari 2020 dienen pensioenfonds die lid zijn van de Pensioenfederatie te rapporteren over de naleving van de Gedragslijn. Ter waarborging van de naleving van deze Gedragslijn heeft het pensioenfonds verschillende beheersmaatregelen getroffen, zoals het opstellen van een verwerkingsregister en het overeenkomen van verwerkersovereenkomsten. De Privacy Officer van het fonds ziet onder andere toe op de naleving van de wet- en regelgeving en rapporteert eenmaal per jaar aan het bestuur.

Het pensioenfonds heeft in haar uitbestedingsbeleid verschillende beheersmaatregelen ingericht, zoals SOC 3000, ISAE 3000, rapportage NFR, DPIA, Control framework met key risks, interne- en of externe audits. Door gebruik te maken van deze bestaande interne controle methodes van het pensioenfonds wordt getoetst of de gedragslijn wordt nageleefd. Voor zover bekend bij het bestuur wordt de Gedragslijn nageleefd.

Naleving wet- en regelgeving

In overeenstemming met artikel 104 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) wordt vermeld dat:

- het pensioenfonds in het verslagjaar 2020 geen dwangsommen noch boetes zijn opgelegd;
- het pensioenfonds in het verslagjaar 2020 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 166 van de Wvb is gegeven;
- in het verslagjaar 2020 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 168 van de Wvb is aangesteld;
- er geen overige overtredingen van de wet - en regelgeving bekend zijn.

Vertegenwoordiging in de Klantenraad Achmea

Het pensioenfonds heeft een zetel in de Klantenraad van zowel Achmea Pensioenservices als Achmea Investment Management.

PENSIOENPARAGRAAF

Pensioenregeling en het toeslagbeleid van het pensioenfonds

Het pensioenfonds actualiseert ten minste eenmaal per jaar het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per bestuursbesluit van 9 december 2020. De wijziging betreft de fiscale cijfers enerzijds en materiële aanpassingen anderzijds. In het verslagjaar hingen de materiële aanpassingen betrekking samen met:

- de inhoud van de jaarlijkse berichtgeving aan deelnemer conform wetgeving en praktijk;
- het toepassen van een gelijke partnerdefinitie op alle plekken in het document.

Kenmerken pensioenregeling per 1 januari 2020

Karakter pensioenregeling

De pensioenregeling is een uitkeringsregeling in de vorm van een geïndexeerde middelloonregeling.

Toetredingsleeftijd en pensioenrichtleeftijd

Er is geen toetredingsleeftijd van toepassing. De toetreding is afhankelijk van het moment van registratie als beroepsgeenoot. De pensioenrichtleeftijd is gesteld op 67 jaar.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is het beroepsinkomen van de deelnemer in dat jaar zoals gedefinieerd in artikel 3.3 en artikel 3.4 van het pensioenreglement, verminderd met de franchise zoals gedefinieerd in artikel 3.6 van het pensioenreglement. Er geldt een maximum voor dit beroepsinkomen. In artikel 3.5 van het pensioenreglement wordt aangegeven dat het maximum beroepsinkomen jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. Voor 2020 is deze vastgesteld op € 35.800 voor deelnemers in loondienst en € 44.954 voor zelfstandigen.

Franchise en opbouwpercentage Ouderdomspensioen

De franchise is € 12.497 (2020) op fulltime basis en wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld. Het opbouwpercentage voor deelnemers in loondienst: 0,57% van de pensioengrondslag. Voor zelfstandig werkende deelnemers: 0,41% van de pensioengrondslag.

Vrijwillige betaling van hogere premie

Deelnemers hebben binnen de fiscale grenzen de mogelijkheid om naast de verplichte deelname, die inkomensafhankelijk is, op vrijwillige basis 11%, 22% of 33% van de premie extra in te leggen ter verbetering van de pensioenopbouw.

Pensioensoorten

De pensioenregeling kent ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Het ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de per jaar van deelnemerschap verworven aanspraken. Het partnerpensioen is in beginsel 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Het wezenpensioen is per kind tot 23 jaar 20% van het partnerpensioen.

Premievrijstelling

De deelnemer kan zich vrijwillig verzekeren voor de voortzetting van de pensioenopbouw in geval van blijvende en volledige beroepsarbeidsongeschiktheid.

Flexibiliseringsmogelijkheden

Op de pensioneringsdatum heeft de (gewezen) deelnemer het recht zijn partnerpensioen geheel om te ruilen in een hoger ouderdomspensioen. De (gewezen) deelnemer kan het volledige ouderdomspensioen eerder of later laten ingaan. Actieve deelnemers kunnen kiezen voor deeltijdpensioen. De (gewezen) deelnemer kan bij ingang van het ouderdomspensioen kiezen voor conversie: de pensioenen worden dan eenmalig verhoogd, maar in ruil daarvoor wordt de toekomstige jaarlijkse toeslag met 3%-punt verlaagd. De conversie vindt plaats op basis van actuariële equivalentie.

Toeslagen

Op de opgebouwde pensioenaanspraken wordt jaarlijks een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 2,0%. Afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds kan het bestuur echter beslissen dat een extra - voorwaardelijke - toeslag wordt verleend. De voorwaardelijke toeslag wordt gedeeltelijk uit de premie en gedeeltelijk uit overrendement gefinancierd. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd.

Toeslagbeleid:

Met ingang van 2008 kent het pensioenfonds een toeslagbeleid dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is.

Onvoorwaardelijk toeslagbeleid:

Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden vanaf 2009 de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2,0%.

Voorwaardelijk toeslagbeleid:

Wat betreft het voorwaardelijke toeslagbeleid beslist het bestuur jaarlijks in hoeverre de financiële positie ruimte geeft om een extra toeslag boven op de onvoorwaardelijke 2,0% te verlenen.

De toeslagverlening wordt gedeeltelijk uit de premie gefinancierd en gedeeltelijk uit overrendement. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd. Het is de ambitie van het pensioenfonds om bovenop de onvoorwaardelijke toeslag van 2% jaarlijks gemiddeld ten minste 1% voorwaardelijke toeslag te verlenen.

Het pensioenfonds heeft ten behoeve van de jaarlijkse beslissing over de voorwaardelijke toeslag een leidraad vastgesteld die aangeeft hoe de hoogte van de voorwaardelijke toeslag afhangt van de financiële positie van het pensioenfonds.

Leidraad voor het voorwaardelijke toeslagbeleid:

Het bestuur heeft de volgende Leidraad vastgesteld voor het toekennen van voorwaardelijke toeslagen.

Beleidsdekkingsgraad	Voorwaardelijke toeslag
Lager dan 110%	0%
Hoger dan 110%, maar lager dan 130%	n-FTK toeslagpercentage, maar ten hoogste 1%
Hoger dan 130%	n-FTK toeslagpercentage

Volgens de Leidraad hangt de voorwaardelijke toeslag af van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds en het n-FTK toeslagpercentage. Het pensioenfonds hanteert hierbij een peildatum van 30 september van elk jaar.

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden.

Het n-FTK toeslagpercentage is het wettelijke maximale voorwaardelijke toeslagpercentage als bedoeld in artikel 132 van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling en artikel 15 lid 3 van het Besluit Financiële Toetsingskader pensioenfonds.

Toeslagverlening

Het bestuur van het pensioenfonds besloot op 28 oktober 2020 om per 1 januari 2021 de onvoorwaardelijke toeslag van 2% te verlenen. Op basis van de aanwezige beleidsdekkingsgraad (< 110% ultimo september van elk jaar) is besloten om per 1 januari 2021 geen voorwaardelijke toeslag te verlenen. Immers, de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bevond zich per 30 september 2020 op 90,3%.

Voorwaardelijkheidsverklaringen

Het voorwaardelijke toeslagbeleid wordt ook verwoord in een zogenaamde "voorwaardelijkheidsverklaring". Het pensioenfonds is wettelijk verplicht deze verklaring en de bijbehorende tekst op te nemen in al haar communicatie-uitingen. De verklaring luidt in 2020 als volgt:

Ons pensioenfonds probeert uw pensioen elk jaar extra te verhogen:

Uw pensioen gaat elk jaar met 2% omhoog. Zo proberen we uw pensioen mee te laten groeien met de prijzen. Is onze financiële situatie goed genoeg? Dan kijken we of er ruimte is om de pensioenen extra te verhogen.

Per 1 januari 2021 zijn de pensioenen met 2% verhoogd. De afgelopen 5 jaar verhoogden wij de pensioenen voor deelnemers zo:

Datum verandering	toeslagverlening	stijging van de prijzen
1 januari 2020	2%	2,63%
1 januari 2019	2%	1,71%
1 januari 2018	2%	1,38%
1 januari 2017	2%	0,32%
1 januari 2016	2%	0,60%

De cijfers van de stijging van de prijzen zijn van het Centraal bureau voor Statistiek (CBS), de consumentenprijsindex.

Ook de komende jaren kunnen wij uw pensioen waarschijnlijk niet of maar beperkt extra verhogen. De mogelijkheid bestaat ook dat wij uw pensioen in de toekomst moeten verlagen. Wij verlagen uw pensioen als het volgens de wettelijke regels niet anders kan.

Kostentransparantie

Pensioenbeheerkosten van het pensioenfonds

Onderstaand zijn de kosten voor pensioenbeheer opgenomen. Volgens aanbevelingen van de Pensioenfederatie (gebaseerd op aantal deelnemers exclusief gewezen deelnemers) bedragen de kosten per deelnemer € 180 (2019: € 183) en volgens aanbevelingen van AFM (gebaseerd op totaal aantal deelnemers) € 141 (2019: € 143).

	2020	2019
Uitvoeringskosten in € 1.000		
Administratiekosten	3.862	3.913
Controle- en advieskosten	392	465
Bestuurskosten en kosten Fysiopensoenforum	624	661
Toezichts- en overige kosten	709	636
Subsidie DPF	243	239
	5.830	5.914
Waarvan kosten t.b.v. vermogensbeheer	- 470	- 616
	5.360	5.298

De toerekening aan kosten van vermogensbeheer is gebaseerd op een update van de bestuursnotitie "Kosten vermogensbeheer jaarwerk", die is besproken en geaccordeerd in de bestuursvergadering van 8 juli 2020. De notitie beschrijft de uitgangspunten en methodiek van de kostentoerekening. Hoofddregel daarbij is dat kosten die naar hun aard feitelijk betrekking hebben op vermogensbeheer daar ook aan worden toegerekend.

De lagere toerekening in 2020 betreft onder meer de lagere toegerekende kosten van de certificerend actuaire en accountant en geen doorbelasting meer van de kosten van de adviserend actuaire.

Deelnemers	23.130	22.877
Gewezen deelnemers	8.298	8.277
Pensioengerechtigden	6.641	6.008
	38.069	37.162
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in € exclusief gewezen deelnemers	180	183
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in € inclusief gewezen deelnemers	141	143

Kosten wettelijke toezichthouders

In het verslagjaar heeft het pensioenfonds aan DNB € 298.914 (2019: € 272.996) en AFM € 22.755 (2019: € 21.966) betaald inzake toezichtskosten.

Kosten vermogensbeheer

Na afloop van ieder boekjaar wordt een rapportage over de gerealiseerde kosten van het vermogensbeheer gemaakt. Deze rapportage is onderstaand opgenomen, met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM. De kosten van het vermogensbeheer van pensioenfonds kunnen zo met elkaar worden vergeleken.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de totale kosten voor het vermogensbeheer in 2020 en 2019 (in € mln.)

	2020	2019
Gemiddeld belegd vermogen	4.366,3	4.068,4
Totale beheerkosten (excl. perf. gerelateerd)	23,52	23,99
Totale performance gerelateerde kosten	4,16	2,32
Totale transactiekosten	<u>4,79</u>	<u>6,15</u>
Totale kosten	32,47	32,46
Beheerkosten % (excl. performance gerelateerd)	0,54%	0,59%
Performance gerelateerde kosten %	0,09%	0,06%
Transactiekosten %	<u>0,11%</u>	<u>0,15%</u>
Totale kosten %	0,74%	0,80%
Hiervan is op factuurbasis betaald aan tegenpartijen	7,65	6,49
in % van gemiddeld belegd vermogen	0,18%	0,16%

De totale kosten vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn identiek aan de kosten die worden gerapporteerd aan DNB (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten vermogensbeheer 2020 zijn de aanbevelingen en definities van de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op werkelijke kosten (indien aanwezig), hetzij een resultaat zijn van schattingen welke qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie en DNB.

De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de kostencomponenten: beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten.

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn deels op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht, maar deze zich uiten in het verschil tussen de bied- en laat-spread.

De kosten omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de staat van baten en lasten, ook een uitsplitsing van de 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan de kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement, en de schatting van de kosten van de individuele transacties. In de staat van baten en lasten worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten.

De volgende paragrafen gaan dieper in op de kosten over het afgelopen jaar 2020, waarbij een vergelijking wordt gemaakt ten opzichte van 2019. Hierbij wordt ook meer inzicht gegeven in factoren die de hoogte van de kosten in belangrijke mate beïnvloeden.

Vergelijking kosten 2020 en 2019

Onderstaande tabellen geven een overzicht per beleggingscategorie van de totale kosten voor het vermogensbeheer over 2020 en 2019 uitgesplitst naar beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten.

Kosten vermogensbeheer 2020

Bedragen x € 1.000	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	5.592	138	89	5.819
Aandelen	4.821		2.891	7.712
Alternatieve beleggingen	5.766	3.956	322	10.044
Vastrentende waarden	3.312	70	1.087	4.469
Hedgefonds				0
Commodities				0
Overige beleggingen	166			166
Derivaten			402	402
Overige vermogensbeheerkosten	3.396			3.396
Kosten bestuur, BAC en adviseurs	470			470
Totaal	23.523	4.164	4.791	32.478
Totaal in %	0,54%	0,09%	0,11%	0,74%

Kosten vermogensbeheer 2019

Bedragen x € 1.000	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	5.525	496	348	6.369
Aandelen	3.998	30	3.019	7.047
Alternatieve beleggingen	5.826	1.756	273	7.855
Vastrentende waarden	2.597		1.584	4.181
Hedgefonds	1.930	34	764	2.728
Commodities				0
Overige beleggingen	222			222
Derivaten			167	167
Overige vermogensbeheerkosten	3.272			3.272
Kosten bestuur, BAC en adviseurs	616			616
Totaal	23.986	2.316	6.155	32.457
Totaal in %	0,59%	0,06%	0,15%	0,80%

Inzicht in beheerkosten

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van kosten. Onderstaand wordt een algemene beschouwing gegeven op factoren die in belangrijke mate impact hebben op de kosten.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste drivers tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke waarden en vastrentende waarden, liquide versus illiquide beleggingen, traditionele versus alternatieve beleggingen en beleggingen in ontwikkelde markten versus opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder, maar zijn geselecteerd omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale beleggingsportefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer er door het pensioenfonds of door de fiduciaire beheerder schaalvoordelen behaald kunnen worden vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief / passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat een hoger verwacht rendement betekent. Hiertegenover staan hogere kosten omdat er veel tijd en energie gestoken wordt in onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheren middels een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast is er de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds die invloed kan hebben op de hoogte van de kosten (in of exclusief btw), fundamenteel of kwantitatief beheer en ook de mate van gebruik van derivaten.

Onderstaand wordt per categorie kort inzicht gegeven in de hoogte van de kosten in 2020 aan de hand van bovenstaande factoren, hierbij wordt ook gekeken naar de kosten ten opzichte van het voorgaande jaar.

Inzicht in beheerkosten

Onder beheerkosten vallen naast de beheervergoedingen van de managers ook de algemene fondskosten. Voor fondsbeleggingen zijn deze algemene kosten in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en volgens de vereisten van DNB verantwoord onder beheerkosten.

Conform bestuursbesluit zijn hedgefonds volledig verkocht per 1 februari 2020 en herbelegd in aandelen en hypotheek. Door deze algehele afbouw zijn de beheer- en transactiekosten bij hedgefonds € 2,7 miljoen lager ten opzichte van vorig jaar.

De beheerkosten van vastrentende waarden bedroegen € 3,3 miljoen, dit is € 0,7 miljoen hoger dan vorig jaar. De beheerkosten van de categorie aandelen bedroegen € 4,8 miljoen, dit is € 0,8 miljoen hoger dan vorig jaar. Beide stijgingen komen vooral door het gestegen belegde vermogen als gevolg van waardestijgingen en herallocaties. De beheerkosten van de categorie vastgoed bedroegen € 5,6 miljoen, dit is een stijging van € 0,1 miljoen ten opzichte van vorig jaar, vooral door het gestegen vermogen. Hierbij wordt rekening gehouden met de management fees van Sweco CC en met de management fees van de onderliggende managers binnen de fondsen. Laatstgenoemde wordt binnen deze fondsen ten laste van de koers (NAV) ingehouden. De beheerkosten van de categorie alternatieve beleggingen, infrastructuur en private equity, bedroegen in 2020 € 5,8 miljoen, dit is nagenoeg gelijk aan vorig jaar. Ook hier zijn de management fees van de onderliggende managers in de fondsen meegenomen.

Inzicht in performance gerelateerde kosten

De performance gerelateerde kosten bedroegen in 2020 € 4,2 miljoen, dat is € 1,9 miljoen hoger dan vorig jaar. De performance gerelateerde kosten over 2020 hebben met name betrekking op de outperformance bij vermogensbeheerders van Private Equity (Alternatieve beleggingen) en beperkt voor Vastgoed en Vastrentende waarden.

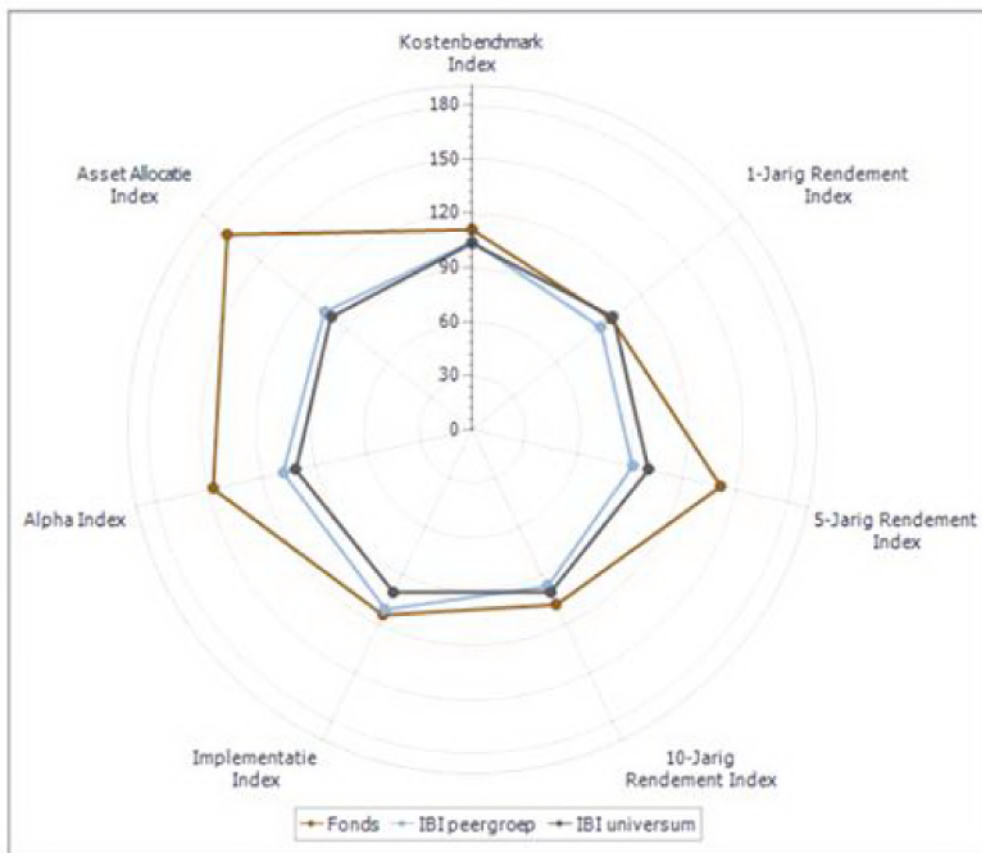
Inzicht in transactiekosten

De transactiekosten van de categorie aandelen bedroegen in 2020 € 2,9 miljoen, nagenoeg gelijk aan vorig jaar. De transactiekosten van de categorie vastrentende waarden bedroegen € 1,1 miljoen, dit is een daling van € 0,5 miljoen ten opzichte van vorig jaar. De transactiekosten van de categorie Vastgoed en Alternatieve beleggingen bedroegen € 0,4 miljoen, dit is een daling van € 0,2 miljoen ten opzichte van vorig jaar.

Voor het eerst zijn ook de transactiekosten voor de dagelijkse uitwisseling van de variation margin met de DCM's voor geclearde renteswaps inzichtelijk gemaakt en verantwoord. Dit was tot op heden niet meegenomen bij de renteoverlay en betreft € 0,13 mln.

Benchmarking met andere pensioenfondsen

Het pensioenfonds neemt voor wat betreft de toetsing van het niveau van de uitvoeringskosten deel aan het jaarlijkse onderzoek van het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI). De resultaten uit deze onderzoeken worden onder meer gebruikt bij de beoordeling van het niveau van deze kosten in relatie tot het niveau van soortgelijke kosten bij andere pensioenfondsen (de peergroep) en ten opzichte van alle deelnemende pensioenfondsen. Voor het pensioenfonds is een IBI-rapportage opgemaakt over 2019 (het rapport over 2020 komt in de loop van dit jaar beschikbaar). Hieruit blijkt dat de IBI Kostenbenchmark voor het pensioenfonds 58 basispunten is. Deze benchmark is een door het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI) berekende kostennorm die aangeeft wat de kosten voor het pensioenfonds zouden zijn geweest indien de portefeuille zou zijn gemanaged tegen de gemiddelde kosten van de peergroep. De vermogensbeheerkosten van het pensioenfonds bedragen 65 basispunten en zijn derhalve 7 basispunten hoger dan de IBI benchmark. Redenen waarom de kosten af kunnen wijken van de IBI benchmark zijn de mate van actief dan wel passief beleggen, goedkoper beleggen door middel van indextrackers, lopende overeenkomsten en de allocatie naar goedkopere of duurdere subcategorieën.



Uit het radardiagram blijkt de prestatie van het pensioenfonds op het gebied van vermogensbeheer uit de bruine lijn. Waar het fonds buiten de omtrek van het universum wordt weergegeven (de grijze lijn) en de waarde hoger is dan 100, daar scoort zij hoger dan het gemiddelde. Hierdoor is direct te zien of hogere of lagere kosten in relatie staan tot de wijze waarop de beleggingen worden beheerd en gestructureerd en op welke wijze dit zich verhoudt tot het rendement (1-jaars en 5-jaars).

De vermogensbeheerkosten van het pensioenfonds zijn relatief hoog, omdat het pensioenfonds in "duurdere" beleggingscategorieën belegt. Er wordt ook meer dan gemiddeld belegd in vastgoed en infrastructuur en het pensioenfonds voert over de meeste asset categorieën een actief beleggingsbeleid. Er is dus sprake van een - meer dan gemiddeld - complexe beleggingsportefeuille en de extra opbrengsten die hieruit voortvloeien wegen ruimschoots op tegen de extra kosten.

BELEGGINGSPARAGRAAF

Terugblik financiële markten en het gevoerde beleid in 2020

Pandemie houdt wereld in zijn greep

Niet sinds de Tweede Wereldoorlog heeft één onderwerp de wereldwijde media zo gedomineerd als de coronacrisis. De uitbraak van het coronavirus begon eind 2019 in China en verspreidde zich in korte tijd over de hele wereld. Het IMF verwacht dat de wereldeconomie in 2020 met ruim 4% zal krimpen. De hoop is dat de in allerijl ontwikkelde vaccins in 2021 verlichting zullen brengen.

De coronacrisis verdrong andere gebeurtenissen naar de achtergrond. Joe Biden won de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november. Ondanks de overwinning van Biden blijft de verdeeldheid in de Amerikaanse samenleving groot. In Europa sleepten de onderhandelingen over een handelsakkoord tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk voort. Pas de dag voor Kerst werd een handelsakkoord overeengekomen. In 2020 speelden ook de nodige geopolitieke strubbelingen. De relatie tussen de Verenigde Staten en China stond onder druk, mede door de invoering van de Chinese veiligheidswet in Hongkong.

Een turbulent jaar met sterk herstel

In het eerste kwartaal van 2020 klapten de koersen van risicovolle beleggingen in elkaar en de volatiliteit liep fors op. De wereldwijde aandelenmarkt verloor binnen een maand een derde van haar waarde. Risico-opslagen van kredietobligaties en perifere eurolanden liepen fors uit. De olieprijs duikelde omlaag na de enorme vraaguitval. Nadat monetaire autoriteiten fors ingrepen, herstelden de financiële markten. Aandelenmarkten veerden op en risico-opslagen kwam in. De rest van het jaar was sprake van een overwegend positief sentiment. De vloedgolf aan liquiditeit en de waarschijnlijkheid van een langdurig lage rente waren belangrijke oorzaken hiervan. Maar ook het zicht op economisch herstel droeg bij. Centrale banken gaven expliciet aan de beleidsrentes voor langere tijd laag te houden en via de opkoopprogramma's worden de lange rentes gedrukt.

De totaalrendementen op alle eurostaatsobligaties waren positief. De Duitse kapitaalmarktrente daalde van -0,19% naar -0,57%. De korte rentes waren al laag en bleven laag. Door de maatregelen van beleidsmakers daalden de risico-opslagen van de perifere landen. De kapitaalmarktrentes daalden zelfs tot nieuwe laagterecords. De Portugese en Spaanse 10-jaarsrente daalden naar 0%. De Amerikaanse rentes daalden over de hele linie. De korte rentes daalden naar 0% en de 10-jaarsrente dook onder de 1%.

Het totaalrendement op investment grade niet-staatsobligaties in de eurozone bedroeg bijna 3%. De risico-opslag daalde na de forse stijging in het eerste kwartaal en de kredietverliezen bleven beperkt. Hetzelfde gold voor high yield. In lokale valuta's gemeten steeg de Amerikaanse high yield index met 6% en de Europese index met ruim 2%. Het positief rendement op high yield is opmerkelijk, aangezien de benchmark vanwege het uitbreken van de coronacrisis aan het einde van het eerste kwartaal op -15% stond. Keerpunt was de bekendmaking van het opkoopprogramma van de Amerikaanse centrale bank. Naast investment grade bedrijfsobligaties, vielen ook de meest veilige leningen binnen het high yield spectrum onder dit programma.

Het totaalrendement op staatsobligaties van opkomende landen in harde valuta (EMD HC) bedroeg 3,5% (€ hedged). Voor staatsobligaties opkomende landen in lokale valuta (EMD LC) resulteerde een negatief rendement in euro's gemeten. Het lokale obligatierendement was positief, maar door de waardedaling van de opkomendelandenvaluta's ten opzichte van de euro volgde een negatief totaalrendement van -5,8%.

De euro steeg per saldo in waarde ten opzichte van andere belangrijke valuta's. Tijdens het hoogtepunt van de coronacrisis in het eerste kwartaal, stond de euro onder druk en profiteerde de Amerikaanse dollar van de vlucht naar veiligheid. De Amerikaanse dollar verzwakte vervolgens echter, nadat de Amerikaanse centrale bank relatief hard ingreep. Het rentevoordeel dat de greenback ondersteunde, verviel hierdoor. Ook de sterk oplopende Amerikaanse staatsschuld zorgt voor druk op de Amerikaanse dollar. De euro steeg hierdoor met bijna 9% ten opzichte van zijn Amerikaanse tegenhanger. De euro profiteerde ook van het Europese Herstelfonds waardoor de kans op een euro break-up afnam. Het Britse pond bleef speelbal van de brexit-onderhandelingen. Per saldo daalde de Britse munt ten opzichte van de euro.

Beleggingsplan

Jaarlijks wordt door het bestuur van het pensioenfonds een beleggingsplan vastgesteld. Het beleggingsplan is gebaseerd op een ALM studie, het ontwikkelde strategisch beleggingsbeleid en de daarbij behorende strategische portefeuille. Eind 2019 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd. Het pensioenfonds heeft het strategische beleggingsbeleid herbevestigd. De uitkomst daarvan is dat de verhouding vastrentende waarden - zakelijke waarden constant wordt gehouden. Na de ALM-studie in 2019 hebben wij de huidige strategische portefeuille vastgesteld op basis waarvan het Strategisch Beleggingsplan 2020-2022 is opgesteld.

Jaarlijks voeren wij een portefeuilleconstructie-studie uit waarbij de normportefeuille wordt vastgesteld. In deze studie is gerekend met één hoofdscenario: 3L. Daarnaast zijn drie thematische crisisscenario's uitgewerkt. In het 3L scenario staan de lage verwachte economische groei, lage inflatie en lage renteniveaus centraal.

Voor alle beleggingscategorieën in de strategische portefeuille hebben we investment cases opgesteld. Deze vormen het uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. De investment cases en de beleggingsrichtlijnen vormen de opdracht voor de fiduciair beheerder Achmea IM, Sweco CC en de vermogensbeheerders.

De strategische portefeuille en normportefeuille zijn als volgt:

	Strategisch	Norm ²
<u>Integrale portefeuille</u>		
Staatsobligaties euro	15,5%	17,3%
Niet-staatsobligaties euro	10,0%	9,2%
Hypotheken	10,0%	10,0%
Green Bonds	-	1,0%
Renteswaps	-	-
Integrale portefeuille totaal	35,5%	37,5%
<u>Rendementsportefeuille</u>		
Global High Yield	7,0%	7,0%
Obligaties Opkomende Markten ¹	4,5%	4,5%
Overige obligaties totaal	11,5%	11,5%
Aandelen Wereld Ontwikkeld	18,0%	18,0%
Aandelen Opkomende Markten	5,0%	5,0%
Aandelen totaal	23,0%	23,0%
Vastgoed	17,0%	17,0%
Vastgoed totaal	17,0%	17,0%
Hedgefonds	0,0%	0,0%
Infrastructuur	4,0%	4,0%
Private Equity	4,0%	3,0%
Alternatieve beleggingen totaal	8,0%	7,0%
Liquiditeiten	5,0%	4,0%
Liquiditeiten totaal	5,0%	4,0%
Totaal	100,0%	100,0%

1. Gelijk verdeeld tussen Obligaties Opkomende Markten Hard Currency (HC) en Local Currency (LC).

2. Normportefeuille 2020.

Als gevolg van de vervanging van Eonia voor €ster is de benchmark van liquiditeiten aangepast. In 2020 hebben we tevens de samengestelde benchmark voor het staatsobligatiemandaat aangepast binnen de integrale portefeuille.

Eind januari 2020 heeft het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie (EU) verlaten. Begin 2019 waren we al juridisch en operationeel voorbereid op een eventuele harde Brexit. Hiervoor zijn, waar nodig, de contracten met Britse vermogensbeheerders en tegenpartijen voor derivatentransacties aangepast.

Afdekking renterisico

Een van de grootste risico's voor pensioenfondsen is het renterisico. Beide zijden van de balans van een pensioenfonds zijn gevoelig voor veranderingen in de rente. Een stijging of daling van de rente heeft zowel invloed op de waarde van bezittingen als op de hoogte van de verplichtingen (de technische voorziening). Renterisico ontstaat als bij renteveranderingen de waarde van de beleggingen minder sterk of anders beweegt dan de waarde van de verplichtingen. Het pensioenfonds beheerst dit risico door te beleggen in vastrentende waarden, hypotheekrentes en renteswaps binnen de integrale portefeuille. Het pensioenfonds dekt het renterisico gedeeltelijk af. Het pensioenfonds maakt gebruik van een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de dekkingsgraad op basis van de rekenrente (UFR) wordt afgedekt middels de integrale portefeuille. Het beleid is in 2020 niet aangepast.

In 2020 daalde de 30-jaars swaprente van 0,62% naar -0,02%. Het pensioenfonds dekt het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentedaling een negatieve impact op de dekkingsgraad aangezien de waarde van onze pensioenverplichtingen sterker steeg dan de waarde van onze beleggingen.

Naar aanleiding van de wijziging in de UFR methodiek door DNB en het nieuwe pensioencontract heeft het pensioenfonds een verkorte ALM-studie laten uitvoeren om de renteafdekking methodiek te toetsen. Op basis van deze deelstudie heeft het pensioenfonds besloten de bestaande dekkingsgraadafdekking op basis van de rekenrente (UFR) te handhaven. Daarbij is aan de ALM-adviseur Sprenkels & Verschuren gevraagd aanvullend een aantal varianten door te rekenen voor de hoogte van de renteafdekking (40%, 60% en 70%) ten opzichte van de huidige 50% afdekking. De uitkomsten uit deze studie wordt begin 2021 besproken in de beleggingsadviescommissie en de bestuursvergadering.

Afdekking valutarisico

Het pensioenfonds belegt in verschillende beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor loopt het pensioenfonds valutarisico. Dit is het risico dat de koersen van buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in Euro in waarde dalen. Belangrijke buitenlandse valuta's waarin belegd wordt zijn: de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond. Omdat valutarisico op de lange termijn een onbeloofd risico is en de verplichtingen in Euro gelden, kiest het pensioenfonds ervoor om het valutarisico voor het overgrote deel af te dekken. Het valutarisico van de hiervoor genoemde valuta's wordt volledig afgedekt voor de beleggingscategorieën Emerging Markets Debt Hard Currency, Vastgoed en Hedgefonds. Voor Aandelen en Private Equity wordt 75% afgedekt. Andere valuta's worden niet afgedekt. Het valutarisico voor High Yield wordt geheel afgedekt binnen het Global High Yield fonds.

Per saldo droeg de valuta-afdekking in 2020 positief bij aan het resultaat van de portefeuille. De valuta-afdekking beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Als deze valuta's dalen levert de valuta-afdekking dus waarde op. Dit was voor bijna alle afgedekte valuta's het geval in 2020. De daling van de Amerikaanse dollar met 8,9%, was bepalend voor het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste af te dekken valutapositie is.

Terugblik op het gevoerde beleid en vooruitblik

De belangrijkste thema's en de ontwikkelingen op het gebied van portefeuillesturing in 2020 waren:

Strategisch beleggingsplan inclusief investment cases per beleggingscategorie

Na de eind 2019 uitgevoerde ALM-studie heeft het pensioenfonds de strategische portefeuille vastgesteld. Dit is vastgelegd in het strategisch beleggingsplan. Hierin beschrijft het pensioenfonds op welke wijze het wenst te beleggen. De jaarlijkse beleggingsplannen geven nadere invulling hieraan.

Het pensioenfonds heeft voor alle beleggingscategorieën, zoals opgenomen in de strategische portefeuille, een investment case opgesteld als onderdeel van het strategische beleggingsplan. Door middel van een investment case wordt door het pensioenfonds onderbouwd onder welke aannames, verwachtingen en voorwaarden een beleggingscategorie aan de beleggingsportefeuille is toegevoegd. Ook zijn de belangrijkste kenmerken en risico's van de categorie weergegeven. De vraag of het pensioenfonds in de beleggingscategorie kan beleggen, gegeven de beleggingsovertuigingen en de lange termijn horizon wordt hiermee beantwoord.

De investmentcase vormt daarmee ook een kaderstelling voor de selectie en invulling van een beleggingscategorie. Bovendien dient het als kader voor de jaarlijkse evaluatie van de categorie ten opzichte van de ambities die daarvoor door het pensioenfonds zijn gesteld. De investmentcase kent ten slotte een expliciet oordeel over de aansluiting bij de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds.

Wet- en regelgeving met betrekking tot beleggingen

De wet- en regelgeving ontwikkelingen met betrekking tot het beleggingsbeleid zijn in 2020 binnen de beleggingsadviescommissie en het bestuur behandeld. Zie de uitgebreide toelichting hierna.

Coronacrisis, scenarioanalyse en rebalancing

In het eerste kwartaal 2020 klapten de koersen van risicovolle beleggingen in elkaar en de volatiliteit liep fors op als gevolg van de coronacrisis. De wereldwijde aandelenmarkt verloor binnen een maand een derde van haar waarde. De economische gevolgen van het coronavirus en de maatregelen om het virus te beteugelen zijn verstrekkend. Volgens ons crisisplan en zoals besproken in ons calamiteitenoverleg hebben we de risico's en gevolgen geanalyseerd aan de hand van scenario's. Naast het basis economische scenario zijn aparte coronacrisis scenario's doorgerekend. Daarbij zijn verschillende beleidsopties aan de orde geweest.

Onderkend is dat, in brede zin, vanuit het reguliere proces en versterkt door corona, bijstelling van het basis economische scenario (3L) en aanvullende risicoscenario's mogelijk noodzakelijk is. De volgende analyses zijn uitgevoerd, ook als onderdeel van de PC-update:

- Onze fiduciair heeft de economische verwachtingen geactualiseerd
 - Van 3-L naar 3-L Debt Trap
 - Introductie risicoscenario Great Retreat
- Doorrekening van verschillende (economische) scenario's
- Analyse van beschermingsmogelijkheden
- Onderzoek mogelijke beleidsopties.

We hebben naar aanleiding van deze analyse besloten:

- 3-L - Debt Trap als nieuwe basisscenario te gebruiken voor ALM en Portefeuilleconstructie studies
- Great Retreat daarbij als alternatief risicoscenario te hanteren (naast Pandemie XL en Klimaatcrisis)
- Risicoscenario's te gebruiken om inzicht te krijgen hoe de portefeuille reageert in realistische stress-scenario's (3 crisisscenario's en schokscenario's voor de korte termijn).
- Geen gebruik te maken van beschermingsconstructies ('tail hedges')
- Inflatie gerelateerde obligaties verder te onderzoeken in 2021.

We hebben geconcludeerd dat er geen reden was om af te wijken van de strategische portefeuille en het strategische beleid te handhaven.

Normaal gesproken worden de benchmark en de portefeuille op jaarbasis op 1 april gerebalanced naar de nieuwe normgewichten (fixed benchmark). Echter, begin maart escaleerde de coronacrisis. Dit leidde tot veel onzekerheid in de markt. Vanwege de extreme marktomstandigheden hebben we besloten om de rebalancing per 1 april gedeeltelijk door te laten gaan door voor 1% aan te kopen bij aandelen Wereld Ontwikkelde Markten ten laste van liquide middelen. Daarnaast om per 1 april 1% van de aanwezige cash op de beleggingsrekening af te storten naar de bankrekening van het pensioenfonds bij Achmea Pensioenservices, voor het voldoende beschikbaar hebben van liquiditeit. Bij de cashallocatie begin mei het tweede deel van de rebalancing door te voeren. Het belangrijkste argument hiervoor was dat de liquiditeit van markten eerder onvoldoende was om de rebalancing uit te voeren.

Afbouw hedge funds begin 2020

Eind vorig jaar hebben we het strategische besluit genomen om niet meer in hedge funds te beleggen. Hieraan ligt de overtuiging ten grondslag dat hedge funds onvoldoende toegevoegde waarde opleveren als demper in de portefeuille. Daarnaast sluit deze categorie niet aan bij het investment belief dat we uitsluitend willen beleggen in categorieën waarvan de opbrengst afkomstig is uit de reële economische sfeer. Ook de hoge kosten spelen een rol bij dit besluit. De 4% allocatie is herverdeeld onder hypotheek (2,5%) en aandelen (1,5%). De hedge fund beleggingen zijn bij de cash allocatie van 1 februari 2020 geheel afgebouwd. De vrijgekomen middelen zijn herbelegd conform de Beleggingsrichtlijnen en het Jaarplan 2020.

Verdere opbouw in Private Equity en Infrastructuur

In 2020 is de allocatie naar Private Equity (PE) en Infrastructuur verder vergroot richting het strategisch gewenste gewicht. Het normgewicht is vastgesteld op 3% voor PE en 4% voor Infrastructuur.

Securities lending en cash management

Om het liquiditeitsrisico te beheersen wordt er een strategische cashpositie aangehouden. In het eerste kwartaal van 2020 is securities lending voor staatsobligaties en investment grade credits geïmplementeerd. Cash onderpand uit dit programma wordt zo nodig gebruikt om het liquiditeitsrisico te beheersen. De dagelijkse cash - onderpandverplichtingen uit hoofde van geclearde renteswaps kunnen mede met deze cash worden voldaan.

Nieuwe benchmark staatsobligaties

Per 1 april 2020 is een overgang gemaakt naar een nieuwe benchmark (methodiek) voor staatsobligaties. Binnen deze methodiek worden de gewichten van landen jaarlijks geëvalueerd. Daarnaast is de benchmark verlengd qua looptijd.

Verantwoord Beleggingsbeleid

In 2020 is uitvoerig stil gestaan bij het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Hierbij is het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid geactualiseerd en in lijn gebracht met de huidige wet- en regelgeving en initiatieven binnen de sector. De maatschappelijk verantwoord beleggingskeuzes zijn verankerd in het beleid en er zijn doelstellingen geformuleerd voor de periode 2021 tot 2024.

Het pensioenfonds heeft het IMVB convenant ondertekend. In 2020 is hier verder invulling aan gegeven.

Voor de staat- en bedrijfsobligatieportefeuilles zijn green bond streefallocaties opgesteld. Deze streefpercentages worden periodiek geëvalueerd. De doelallocatie is in 2020 vastgesteld op 2,5%. Daarnaast heeft het pensioenfonds gekozen een ESG-meter te implementeren om inzicht te verkrijgen in ESG- en klimaatrisico's in de beleggingsportefeuilles en doelstellingen te formuleren.

In de paragraaf "Verantwoord beleggen en corporate governance" wordt toegelicht hoe het huidige verantwoord beleggen beleid er uit ziet en hoe hier invulling aan wordt gegeven.

Evaluatie beleggingsbeleid

Op jaarbasis worden diverse onderdelen van het beleggingsbeleid geëvalueerd. In 2020 heeft pensioenfonds onder andere de renteafdekking, de vermogensbeheerders en de beleggingscategorieën geëvalueerd. Laatstgenoemde evaluatie heeft plaatsgevonden in het kader van de jaarlijkse portefeuilleconstructiestudie en de hiervoor genoemde investment cases.

Wet- en regelgeving

De volgende wet- en regelgeving ontwikkelingen met betrekking tot het beleggingsbeleid zijn in 2020 binnen de beleggingsadviescommissie en het bestuur behandeld en blijven indien relevant de aandacht houden.

Pensioenakkoord

Het kabinet heeft samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een Pensioenakkoord gesloten met nieuwe afspraken over pensioenen en AOW. Naar aanleiding hiervan zal een wetgevingstraject van start gaan dat de overstap naar een nieuw pensioenstelsel faciliteert. De verwachting is dat de nieuwe regels voor pensioen ingaan vanaf 1 januari 2022. Alle pensioenregelingen moeten uiterlijk op 1 januari 2026 aangepast zijn*. Er komt een transitieperiode van vier jaar (2022 - 2026) voor de besluitvorming en implementatie.

De overstap naar dit nieuwe pensioencontract zal implicaties hebben voor de inhoud van de pensioenregeling en het daar van afgeleide beleggingsbeleid. Voor komend jaar staat het bestuur stil bij de belangrijkste onderwerpen uit het pensioenakkoord om de gevolgen voor het pensioenfonds in kaart te brengen. Relevante onderwerpen daarbij zijn onder andere de renteafdekking bij de nieuwe contractvormen, de beleggingsmix en of de uitvoerders klaar zijn voor het nieuwe pensioencontract.

Stapsgewijze invoering nieuwe UFR-methodiek

Per eind december 2020 is de UFR volgens de nieuwe methode 1,6%. DNB heeft besloten om de nieuwe UFR-parameters over een periode van vier jaar stapsgewijs in te voeren. Op deze manier wordt de impact van de nieuwe UFR gespreid over een langere periode. Door middel van deze stapsgewijze invoering zal de nieuwe UFR volledig van kracht zijn begin 2024. In de periode van 2021 tot 2024 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR-parameters, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast worden.

Brexit

Het pensioenfonds heeft zich in 2020 voorbereid op een mogelijke harde Brexit. Alle contracten met de Britse managers zijn aangepast, beleggingsinstellingen (fondsen) hebben vrijstelling van de vergunningplicht en alle Britse managers die voor ons mandaten beheren hebben de benodigde voorzorgsmaatregelen om de dienstverlening permanent te kunnen blijven aanbieden in geval van een harde Brexit. De dienstverlening zou ook bij harde Brexit doorgang vinden. Komend jaar laat wij ons informeren over de Brexit en de actuele status van de voornaamste juridische en operationele risico's ten aanzien van geclearde renteswaps (LCH/EUREX), bilaterale UK tegenpartijen en UK asset managers.

IORP II richtlijn

Deze nieuwe Europese regelgeving richt zich bij pensioenfondsen met name op governance (risicomanagement) en is vanaf 2019 geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Een onderdeel van IORP is ESG. Binnen IORP II gelden aangescherpte eisen op het gebied van ESG-beleid en beloningsbeleid. Zo dienen pensioenfondsen in het risicomanagement expliciet aandacht te schenken aan ESG-risico's. Wij hebben deze regelgeving in het beleid geïmplementeerd. Het pensioenfonds heeft besloten de ESG-meter te implementeren. Dit is vanaf begin 2021 doorgevoerd.

Taxonomy & Sustainable Finance Disclosure Regulation ('SFDR')

De voorzitters van de Europese Raad en het parlement hebben in 2020 de EU Taxonomy Regulation ondertekend. Onder deze nieuwe wet wordt een raamwerk gecreëerd om duurzaam investeren verder te ondersteunen. Onderdeel is o.a. de SFDR die eisen stelt aan de informatie die beleggers moeten krijgen over de duurzaamheidskenmerken van hun investeringen. De verordening brengt met zich mee dat wij mogelijk informatie moeten verschaffen op tal van ESG-gerelateerde onderdelen, zoals het beleid voor de integratie van duurzaamheidsrisico's en de invloed die investeringen hebben op duurzaamheid. Uiterlijk 10 maart 2021 dient een eerste stap gezet te worden op het gebied van de informatievoorziening. Wij hebben Achmea Investment Management gevraagd ons te helpen bij het voldoen aan deze vereisten.

* Inmiddels is dit met 1 jaar uitgesteld.

Benchmark hervorming

Per eind 2019 is de nieuwe benchmarkrente (Ester) ingevoerd als alternatief voor de bestaande rente benchmark (Eonia). Per 1 januari 2020 is de benchmark voor liquiditeiten aangepast van Eonia naar €STR. Hiermee wordt voldaan aan de Europese Benchmark Regulering en wordt voorgesorteerd op de verdwijning van Eonia.

De andere benchmarkrente (de Euribor) verdwijnt naar verwachting rond 2021. Dit is van belang, omdat de huidige renteswaps hierop zijn gebaseerd en deze wordt gebruikt bij de waardering van onze verplichtingen. In 2020 zijn de mogelijkheden onderzocht om de bestaande mandaten hiervoor aan te passen. Bijvoorbeeld door nieuwe typen derivaten toe te voegen, ten behoeve van de rente-afdekking, die aan één van de nieuwe benchmarks refereren (€STR of de vervanger van Euribor).

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën eind 2020 en 2019 wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000.000	2020			2019	
	<i>Bedrag</i>	<i>Percentage</i>	<i>Normportefeuille*</i>	<i>Bedrag</i>	<i>Percentage</i>
Aandelen	1.403,3	30,7%	27,9%	1.336,8	30,9%
Vastrentende waarden	2.123,4	46,5%	48,7%	1.954,7	45,2%
Alternatieve beleggingen	131,5	2,9%	5,1%	208,6	4,8%
Vastgoed	687,3	15,1%	14,9%	696,4	16,2%
Liquide middelen	220,2	4,8%	3,4%	123,7	2,9%
Totaal	4.565,7	100,0%	100,0%	4.320,2	100,0%
Waarde hedgeportefeuilles	266,1			64,5	
Totaal inclusief hedgeportefeuilles	4.831,8			4.384,7	

* Floating normgewichten per 31/12/2020.

Rendementen

Het beleggingsrendement over 2020 was positief. De aandelenmarkten lieten per saldo positieve rendementen zien. De daling van de rente zorgt voor het goede resultaat voor de integrale portefeuille. Hier staat tegenover dat de daling van de rente in 2020 heeft gezorgd voor een stijging van de waarde van de technische voorzieningen. Dit zorgt ervoor dat ondanks het hoge beleggingsrendement de dekkingsgraad in 2020 is gedaald. Hierbij speelt ook de gedeeltelijke renteafdekking een rol. Hierdoor stijgen de voorzieningen harder dan de integrale portefeuille bij een daling van de rente.

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het pensioenfonds wordt belegd.

	2020	2020
	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	2,30%	3,70%
Vastrentende waarden	-0,48%	0,59%
Alternatieve beleggingen	0,79%	8,32%
Vastgoed	3,96%	2,91%
Liquide middelen	-0,54%	-0,55%
Totaal (exclusief integrale portefeuille DAA en valuta overlay)	2,34%	3,68%
Integrale portefeuille	16,80%	16,80%
Valuta afdekking	1,16%	
Totaal inclusief overlays	8,77%	

Integrale portefeuille

Het renterisico van het pensioenfonds wordt afgedekt middels de integrale portefeuille (staatsobligaties euro, niet-staatsobligaties Euro, hypotheke en renteswaps). Binnen de mandaatrichtlijnen kan worden ingespeeld op marktontwikkelingen. De performance was 16,8% per saldo gelijk aan de benchmark. Staatsobligaties en credits lieten een outperformance zien van respectievelijk 0,4% en 0,7%. Hypotheken lieten een underperformance zien van 2,2% ten opzichte van de swapbenchmark.

Aandelen

Voor aandelenbeleggers was het kalenderjaar 2020 een prima beleggingsjaar. Ondanks de wereldwijde pandemie wist de MSCI-index voor ontwikkelde en opkomende landen in euro's gemeten een positief rendement te behalen.

Aandelenportefeuilles met een MVB-tilt presteerden over het algemeen beter. Het rendement in de ontwikkelde markten werd vooral gedreven door technologie-aandelen die profiteerden van de coronacrisis. Ook aandelen in de defensieve consumptiegoederen presteerden goed. Het rendement in opkomende markten werd vooral gedreven door Chinese aandelen.

De aandelenbeleggingen zijn voor het overgrote deel ondergebracht in (multi-manager) beleggingsfondsen bij Russell Investments. Het World Equity Fund liet een rendement zien van 4,1%, maar bleef wel achter bij de benchmark (6,3%). Het Continental Europe Fund en Pan European Fund lieten beiden een outperformance zien van respectievelijk 4,7% en 1,5%. Het UK Fund bleef flink achter bij de benchmark (-11,7%) en het Opkomende Landen Fund liet een underperformance zien van 2,5%. Daarnaast wordt deelgenomen in een tweetal indexfondsen van BlackRock (Europa en VS), in een fonds van Numeric voor Aandelen Japan en een wereldwijd multi-factor fonds van Robeco. Het fonds van Numeric noteerde een underperformance van 3,5% na de hoge outperformance vorig jaar, het multi-factor fonds van Robeco bleef met 10,1% achter bij de benchmark, vooral door de hogere weging binnen deze strategie in waarde aandelen, die dit jaar sterk achterbleven bij largecap groeiaandelen.

Per saldo heeft de aandelenportefeuille in 2020 een rendement behaald van 2,3%. De benchmark behaalde een rendement van 3,7%.

Overige obligaties

Global High Yield

In 2020 behaalden wereldwijde high yield obligaties een positief rendement. Dat is opmerkelijk, aangezien de benchmark vanwege het uitbreken van de coronacrisis aan het einde van het eerste kwartaal op -15% stond. Keerpunt was de bekendmaking van het opkoopprogramma van de Amerikaanse centrale bank. Naast investment grade bedrijfsobligaties, vielen ook de meest veilige leningen binnen het high yield spectrum onder dit programma.

Over het jaar gemeten presteerden de minst risicovolle obligaties dan ook beter dan de meest risicovolle obligaties. Qua rendement bleven Europese high yield obligaties in 2020 achter bij Amerikaanse high yield obligaties.

Doordat vier van de vijf externe managers binnen het fonds de eigen regionale benchmarks ruimschoots wisten te verslaan, behaalde het fonds als geheel een outperformance. De netto outperformance was 0,5%. Het absolute rendement van het fonds over 2020 kwam uit op 4,2%.

Emerging Markets Debt

Obligaties in opkomende landen kenden in 2020 een turbulent jaar. De schuld van opkomende markten had enorm te lijden onder de ongunstige economische corona-effecten in combinatie met de scherpe olieprijsdalingen in maart. De toename van de spread voor obligaties in opkomende landen genoteerd in Amerikaanse dollar (EMD HC) liep fors uit. Deze toename zorgde voor een fors negatief rendement wat slechts deels teniet werd gedaan door het positieve rendement door de dalende Amerikaanse rente.

Vanaf mei herstelde de markt. Door de sterke stijging van de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar sloot de benchmark het jaar af met een negatief rendement in euro's van 3,4%. De opwaartse druk in euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar ontstond in juni nadat VS te maken had met maatschappelijke onrust in het land en het niet onder controle krijgen van het coronavirus. Door in te spelen op nieuwe uitgiftes presteerde de manager 0,7% beter dan de benchmark. Obligaties opkomende landen genoteerd in lokale valuta (EMD LC) daalde in euro's met 5,8%. Het leeuwendeel hiervan is toe te schrijven aan het achterblijven van de Turkse Lira, Russische Roebel en Braziliaanse real. De combinatie van de twee managers in portefeuille leverde een beter resultaat op dan de benchmark.

Per saldo heeft de portefeuille obligaties opkomende landen over 2020 een rendement behaald van -4,1% hiermee presteerde de portefeuille beter dan de benchmark die een rendement behaalde van -4,6%.

Alternatieve beleggingen

Infrastructuur

Het pensioenfonds belegt via niet-beursgenoteerde fondsen in projecten die de basis vormen van een samenleving zoals transport-, energie- en nutsvoorzieningen, telecommunicatie en sociale infrastructuur. Het vermogensbeheer voor infrastructuur is tot 30 september 2020 uitbesteed aan Sweco Capital Consultants B.V., daarna aan Achmea Investment Management B.V. Het jaar 2020 stond ook voor de beleggingscategorie infrastructuur in het teken van de coronapandemie. Ondanks de economische krimp die het coronavirus veroorzaakte, heeft infrastructuur zich in algemene zin redelijk staande gehouden. De gehanteerde benchmark voor infrastructuurbeleggingen is een absoluut rendement van 6,5% over een 3-jaars gemiddelde. De infrastructuurportefeuille heeft over 2020 een totaalrendement behaald van -0,9%.

Omdat er wereldwijd nog steeds sprake is van een groeiende belangstelling voor het investeren in infrastructuur zijn de verwachtingen voor 2021 positief.

Private equity

De portefeuille is in opbouw en ontwikkelt zich conform planning en verwachting. Door de verdere opbouw van het programma naar de doelweging dempen de aanloopkosten (het j-curve effect) tijdelijk de rendementen. De portefeuille is verder beïnvloed door de valutakoersen van met name de Amerikaanse dollar. Deze valutarisico's worden niet in de portefeuille voor private equity zelf afgedekt maar in de valuta overlay portefeuille. Vooral door voorgaande twee elementen bleef de portefeuille met een rendement van 4,1% achter bij het doelrendement (de MSCI World net total return index plus 3% over een 7-jaars voortschrijdende periode). De lange termijn rendementen liggen op schema om het gewenste rendement te realiseren.

Vastgoed

Samenstelling portefeuille

Eind 2020 bestaat de portefeuille uit 21 vastgoedbeleggingen in Nederland, Europa en de Verenigde Staten. De portefeuille heeft een totale omvang van circa € 687 miljoen en is gespreid naar sectoren, landen, risico en managers. De vastgoedbeleggingen bestaan uitsluitend uit indirect, niet-beursgenoteerd vastgoed.

Wijzigingen in de portefeuille in 2020

De doelomvang van de vastgoedportefeuille is in 2020 17% van het totale vermogen van het pensioenfonds. Ultimo 2020 bedroeg de omvang van de vastgoedportefeuille circa 15,1%. In 2020 is er niet geïnvesteerd in bestaande en/of nieuwe vastgoedfondsen. Er is voor ongeveer € 12 miljoen aan hoofdzakelijk Amerikaans vastgoed verkocht.

Performance

Ondanks de impact van de coronapandemie op vastgoed heeft de vastgoedportefeuille van het fonds een positief totaalrendement van 4,95% opgeleverd, waarbij het directe en indirecte rendement beiden positief waren. Dat de portefeuille ondanks de impact van het coronavirus dit positieve rendement laat zien is met name het gevolg van beleggingen in de Nederlandse vastgoedmarkt door het fonds met een rendement van 5,92% in 2020. Nederlandse woningen en het wereldwijde logistieke vastgoed zijn in 2020 de sectoren geweest die het meest bestand zijn geweest tegen de economische gevolgen van de coronapandemie. In vergelijking met de benchmark is er sprake van een outperformance in 2020.

Vooruitzichten

De groei van de wereldeconomie heeft in 2020 aanzienlijke klappen opgelopen met negatieve bruto binnenlands producten van bijvoorbeeld Nederland (-3,8%), de Eurozone (-6,8%) en de Verenigde Staten (-3,5%), waardoor er uiteindelijk in veel landen en regio's sprake is geweest van economische krimp. Een uitzondering hierop is China dat een groei heeft laten zien van 2,3%. Het coronavirus is veruit de belangrijkste oorzaak geweest van deze krimp. Ook in de eerste helft van 2021 zullen in diverse werelddelen nog de gevolgen van het coronavirus zichtbaar zijn, waarbij lockdown situaties in diverse landen met name voor de vastgoedmarkt de grootste impact zullen hebben op de retail- en kantorensector. Desondanks laten de groeiverwachtingen van het bruto binnenlands product (bbp) over geheel 2021 een positief beeld zien voor alle regio's en kernlanden, waarbij er echter wel grote verschillen tussen landen onderling zijn. Koplopers in groei zijn naar verwachting China, Spanje en de Verenigde Staten. Voor landen in de eurozone wordt een groei verwacht van 3,8%. Deze verwachtingen zijn grotendeels gebaseerd op een sterker dan verwacht groeimomentum in de tweede helft van 2021. Hierbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat naarmate het vaccineren langer duurt de coronapandemie langer impact heeft op de wereldeconomie, waardoor het groeimomentum op een later tijdstip zal komen te liggen dan nu wordt ingeschat.

Geopolitieke risico's, waaronder politieke instabiliteit (o.a. Brexit, Italië) en wereldwijde handelsconflicten (o.a. VS, China) en economische risico's, zoals de omvangrijke schuldenlast in onder meer de VS en Zuid-Europa in combinatie met de lage rente, zijn door het coronavirus naar de achtergrond geschoven. Deze risico's zijn daarmee zeker niet verdwenen en kunnen in meerdere of mindere mate gevolgen hebben voor de waardeontwikkeling van de vastgoedmarkten. Veel core vastgoedmarkten zijn laat-cyclisch. Voor vastgoed wordt ook voor 2021 een algehele rendementsvermindering in vergelijking met de goede resultaten van de afgelopen jaren van voor 2020 verwacht. Aan de andere kant maken mondiale trends zoals urbanisatie, bevolkingsgroei en technologische innovatie, woningen en logistiek vastgoed nog steeds de meest preferente beleggingssectoren onder vastgoedbeleggers. Hierin heeft de coronapandemie tot nu toe weinig verandering gebracht. Deze sectoren zijn goed vertegenwoordigd in de vastgoedportefeuille van het pensioenfonds.

MVB-beleid

Klimaatverandering leidt tot toenemende risico's voor vastgoedmarkten. Er zullen investeringen nodig zijn om vastgoedportefeuilles te verduurzamen. Daarnaast wordt wetgeving aangescherpt, niet alleen in Nederland maar ook mondiaal. Denk hierbij aan bijvoorbeeld Europese regelgeving zoals de SFDR en EU taxonomy. Bij nieuwe investeringen weegt het duurzaamheidsbeleid (management en uitvoering) en de ESG-doelstellingen van fondsmanagers zwaarder mee en zal hierover ook zorgvuldiger gerapporteerd moeten worden om voortgang te bewerkstelligen.

Daarom maakt maatschappelijk verantwoord beleggen integraal onderdeel uit van het beheer van de vastgoedbeleggingen. In 2020 is hieraan uitvoering gegeven door actief aandeelhouderschap, het periodiek toetsen van de uitsluitingslijst en het tonen van betrokkenheid bij duurzaamheid en governance. Daarnaast zijn van de Nederlandse woningen de energielabels in kaart gebracht. Van de vastgoedbeleggingen wordt verwacht dat zij participeren in de duurzaamheidsbenchmark voor het vastgoed (GRESB, Global Real Estate Sustainability Benchmark). De vastgoedportefeuille scoort op basis van deze benchmark bovengemiddeld op duurzaamheid.

Verantwoord Beleggen en corporate governance

In 2020 heeft het bestuur uitvoerig stilgestaan bij het MVB-beleid en daarin verdere aanscherpingen gedaan, zoals het formuleren van concrete beleidsvoornemens, doelstellingen en invulling beleidsinstrumenten voor 2021-2024. Dankzij het in de afgelopen jaren aangescherpte maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid zijn wij in de benchmarkstudie onder 50 pensioenfondsen naar verantwoord beleggen door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling in 2020 met 11 plaatsen gestegen naar de 19e plaats. Dit ondanks het feit dat bij alle onderzochte pensioenfondsen jaarlijks veel energie uitgaat naar duurzaam beleggen en dat de criteria ieder jaar strenger zijn dan in het voorgaande jaar.

Het pensioenfonds is ondertekenaar van een aantal initiatieven, waaronder 'investor statements', die belangrijk zijn vanuit de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. We steunden in 2020 het initiatief gericht op de verantwoorde aanpak van de coronacrisis en het herstel.

Uitgangspunten

Bij het in praktijk brengen van het MVB beleid hanteert het pensioenfonds drie belangrijke internationaal geaccepteerde raamwerken voor verantwoord ondernemen, namelijk: het Global Compact van de Verenigde Naties (Global Compact), de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (Guiding Principles).

Het Global Compact heeft betrekking op vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Het Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes. Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN-conventie tegen corruptie. Het Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook nog consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De Guiding Principles geven internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan.

Hoe brengt het pensioenfonds het beleid in praktijk?

Het pensioenfonds maakt gebruik van onderstaande instrumenten bij het in praktijk brengen van het MVB-beleid:

1. Screening van de beleggingsportefeuilles;
2. Uitsluitingsbeleid;
3. Engagement, het aangaan van een dialoog met ondernemingen;
4. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
5. Doelinvesterings, Green Bonds.

1. Screening van de beleggingsportefeuilles

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de internationale normen, zoals verwoord in het VN Global Compact en de OESO-richtlijnen, worden de beleggingsportefeuilles periodiek gescreend. Hierbij wordt gekeken naar impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending. Naar aanleiding van de bevindingen nemen we zo nodig actie. Bijvoorbeeld door het uitsluiten of het starten van een dialoog met een onderneming.

2. Uitsluitingsbeleid

De volgende soorten bedrijven en landen sluit het pensioenfonds uit van de beleggingen:

- Fabrikanten van controversiële wapens: controversiële wapens zijn voor het pensioenfonds wapens die onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en die geen onderscheid maken tussen burgerdoelen en militaire doelen.
- Tabak: vanwege de aantoonbare negatieve effecten van roken op de volksgezondheid en de daarmee gepaard gaande gezondheidszorgkosten sluit het pensioenfonds tabak uit van het beleggingsuniversum.
- Schenders van internationale gedragsrichtlijnen: het pensioenfonds kiest ervoor om ondernemingen die de principes van het Global Compact, OESO-richtlijnen of Guiding Principles structureel schenden uit te sluiten van beleggingen.
- Landen waartegen sancties van kracht zijn: tegen sommige landen zijn sancties ingesteld. Bijvoorbeeld omdat machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van hun burgers schenden. Of wanneer er sprake is van een hoge mate van corruptie.

Bij het bepalen wat controversiële wapens zijn zoekt het pensioenfonds aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland ondertekend zijn, zoals het verdrag van Ottawa (verbod op antipersoonsmijnen) en verdrag van Oslo (verbod op clusterbommen). De samenstelling van de lijst van ondernemingen die controversiële wapens produceren wordt gemaakt aan de hand van de onderzoeksresultaten van een extern onderzoeksbureau.

3. Engagement, het aangaan van een dialoog met ondernemingen

Het pensioenfonds vindt het belangrijk om als betrokken belegger actief een dialoog aan te gaan met ondernemingen waarin het belegt (dit geldt voor zowel aandelen als voor bedrijfsobligaties). Het doel van engagement is het opheffen en voorkomen van ernstige schendingen, het realiseren van een positieve gedragsverandering en de onderneming aan te sporen tot lange termijn waardecreatie. Naast beïnvloeding van ondernemingsgedrag is een tweede doel om standpunten en kennis uit te wisselen.

Een reden om de dialoog aan te gaan met een onderneming is dat de onderneming belangrijke principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of corruptie schendt. Het beleggingsuniversum wordt elk kwartaal gescreend op het schenden van één of meerdere principes van het Global Compact en OESO-richtlijnen. Bij vermoedens van een mogelijke schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met ondernemingen gestart met als doel de schending op te heffen en mogelijke nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Daarnaast wil het pensioenfonds invloed uitoefenen op ondernemingen, via engagement, om te zorgen dat de klachten van gedupeerden worden gehoord en dat zij uiteindelijk genoegdoening krijgen voor de schade.

4. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Corporate governance wordt vaak vertaald met goed ondernemingsbestuur. Het heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende organen van een onderneming zoals de raad van bestuur, raad van commissarissen, aandeelhouders en andere belanghebbenden, waarbij rekenschap, transparantie en toezicht een centrale rol spelen. Het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen is een van de belangrijkste aandeelhoudersrechten. Het pensioenfonds onderschrijft de uitgangspunten voor goed ondernemingsbestuur van het International Corporate Governance Network en de Nederlandse Corporate Governance Code.

5. Doelinvesterings, Green Bonds

Het pensioenfonds investeert in innovatieve en/of duurzame projecten of ondernemingen via zogenaamde doelinvesterings (impact investing). Daarbij gaat het om beleggingen die niet alleen een goed rendement opleveren tegen een aanvaardbaar risico maar ook bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke kwesties zoals klimaatverandering. Het pensioenfonds ziet in Green Bonds een instrument om invulling te geven aan deze ambitie binnen de vastrentende waarden portefeuille.

Toepasbaarheid beleid

Het MVB-beleid kan direct worden toegepast op beleggingen die zijn vormgegeven in eigen beleggingsmandaten van het pensioenfonds. Wanneer het pensioenfonds echter gebruik maakt van beleggingsfondsen is het niet mogelijk een eigen MVB-beleid toe te passen. Dan is het beleid van de aangestelde fondsbeheerder leidend voor de invulling en uitvoeringen van een eventueel verantwoord beleggen beleid. Gezien de samenstelling van de huidige portefeuille is het niet mogelijk om het MVB-beleid op alle beleggingen toe te passen. Bij toekomstige wijzigingen van de samenstelling en invulling van de beleggingsportefeuille en managers selectie worden MVB-overwegingen meegenomen in het proces.

Aandelen

De wereldwijde aandelenbeleggingen voor ontwikkelde markten en opkomende markten zijn momenteel voor het overgrote deel ondergebracht in (multi-manager) beleggingsfondsen bij Russell Investments en Robeco waarin meerdere institutionele beleggers participeren. Dit betekent dat het niet mogelijk is om de eigen uitgangspunten van het MVB-beleid toe te passen. Wel voert het pensioenfonds een dialoog met ondernemingen in de aandelenportefeuille die Global Compact principes hebben geschonden. In 2020 is met 64 ondernemingen gesproken over 99 onderwerpen waarvan 20 over mensenrechtenschendingen, 24 over milieuschendingen, 20 over schendingen van arbeidsnormen en 35 over corruptie. Russell Investments en Robeco voeren een eigen MVB-beleid, bestaande uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, het aangaan van een dialoog met ondernemingen en het uitsluiten van controversiële wapens (clustermunitie) en tabak. Russell Investments en Robeco rapporteren jaarlijks op hoofdlijnen over het gevoerde MVB-beleid. Het pensioenfonds publiceert deze rapporten op haar website.

Daarnaast belegt het pensioenfonds in een indexvolgend fonds van BlackRock in Europa en de VS. Het pensioenfonds heeft bewust gekozen voor een ESG-screened variant van de BlackRock indexoplossingen. Dit betekent dat ondernemingen die betrokken zijn bij productie en distributie van controversiële wapens en ondernemingen die als schender worden aangemerkt van de Global Compact principes (mensenrechten, arbeidsnormen, corruptie en milieu) worden uitgesloten.

Vastrentende waarden

Voor staatsobligaties geldt dat niet belegd mag worden in obligaties van landen waaraan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en/of de Europese Unie een sanctie heeft opgelegd (landenbeleid). Het pensioenfonds heeft voor de Europese bedrijfsobligatieportefeuille een eigen discretionair mandaat. Dit betekent dat het uitsluitingsbeleid direct wordt toegepast op deze beleggingen. Als gevolg daarvan wordt er niet belegd in leningen van ondernemingen die controversiële wapens (57 ondernemingen eind 2020) of tabak (50 ondernemingen eind 2020) produceren of ondernemingen die de uitgangspunten van het Global Compact schenden (31 ondernemingen eind 2020). Het normatieve engagementprogramma is ook van toepassing op ondernemingen in de Europese bedrijfsobligatieportefeuille.

De wereldwijde High Yield beleggingen zijn ondergebracht in een beleggingsfonds van Achmea Investment Management waarvan producenten van controversiële wapens, tabak en Global Compact schenders zijn uitgesloten. Deze uitsluitingen gelden ook voor het Green Bond Fund en het Lagere Overheden Kasgeldfonds van Achmea Investment Management waar het pensioenfonds in deelneemt. Voor deze fondsen wordt het engagement programma van Achmea Investment Management toegepast.

Het Green Bond Fund belegt wereldwijd in kwalitatief hoogwaardige Green Bonds. Dit zijn obligaties waarvan de opbrengsten uitsluitend gebruikt worden om projecten of activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu of klimaat te financieren.

Voor het discretionaire Emerging Markets Debt mandaat bij Investec wordt het MVB-beleid van het pensioenfonds toegepast.

Vastgoed

Maatschappelijk verantwoord beleggen maakt integraal onderdeel uit van het beheer van de vastgoedbeleggingen. Zo wordt van de fondsmanagers van de vastgoedbeleggingen verwacht dat zij participeren in de duurzaamheidsbenchmark voor de vastgoedsector (GRESB, Global Real Estate Sustainability Benchmark).

In 2020 heeft de portefeuille van het pensioenfonds een score van 83 gekregen (2019: 82). Hiermee is de score van de portefeuille met 1,2% verbeterd. Hiermee behaalt de vastgoedportefeuille van het pensioenfonds een outperformance van de benchmark van 13 punten.

Deze GRESB-score heeft betrekking op 18 deelnemende vastgoedfondsen van de 21 vastgoedfondsen in de portefeuille van het pensioenfonds. De drie vastgoedfondsen die niet hebben deelgenomen aan GRESB bevinden zich in de liquidatiefase en bevatten geen of zeer weinig assets meer.

Negen fondsen hebben de hoogste GRESB-rating van 5 sterren behaald, vier fondsen 4 sterren, één fonds 3 sterren, drie fondsen 2 sterren en één fonds 1 ster. Dit laatste fonds bevindt zich ook in de liquidatiefase maar heeft nog wel meegedaan aan de benchmark. De vastgoedfondsen die minder dan 4 sterren scoren zijn zonder uitzondering allemaal VS-fondsen.

GRESB heeft de relatieve weging van zowel de meting als de absolute cijfers van CO₂-emissie, energieconsumptie en watergebruik in 2020 verhoogd. Deze verhoging van de relatieve weging is ten koste gegaan van het aspect management. Hierdoor is er in de GRESB-resultaten een grotere nadruk komen te liggen op de daadwerkelijke uitstoot en consumptie en minder op de het op orde hebben van de inregeling van ESG in de management company. Als gevolg hiervan zijn diverse fondsen geconfronteerd met een verlaging van de GRESB-score.

Sweco CC challenge de fondsen met een afgenomen GRESB-score op de performance en spreekt met het fondsmanagement over de mogelijkheden om de performance van het fonds te verbeteren. Vanaf 2021 wordt ook de CO₂-uitstoot, energieconsumptie en waterconsumptie van de vastgoedportefeuille in kaart gebracht.

In het Strategisch Vastgoedbeleggingsplan 2020-2022 van het pensioenfonds is in het kader van Health & Well Being afgesproken dat de fondsmanagers van de Nederlandse retailfondsen waarin het pensioenfonds belegd is, worden uitgedaagd om solitaire verkoopunits van tabak (tabakspeciaalzaken) in de portefeuille terug te dringen. Hiertoe is in 2020 een nulmeting verricht. Uit deze nulmeting blijkt dat de exposure naar solitaire verkoopunits van tabak beperkt is (0,33% van de theoretische huurinkomsten). Alle fondsmanagers zijn bereid om, in overleg met de overige aandeelhouders, dit aandeel in de toekomst organisch te verlagen.

Infrastructuur

Sinds 1 oktober 2020 is Achmea Investment Management verantwoordelijk voor het beheer en de manager selectie voor de Infrastructuurportefeuille. Het pensioenfonds streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling, als bij de uitvoering duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan milieu-aspecten, maar ook aan sociaal-maatschappelijke factoren en aan goed fondsbeheer en transparantie (ESG-criteria). Fondsmanagers worden actief aangespoord te beleggen conform de regels van de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) en deze regels te ondertekenen.

Het pensioenfonds heeft er bewust voor gekozen om met haar infrastructuur beleggingen positieve klimaatimpact te maken en heeft dit in de portefeuille vastgelegd met een normallocatie van 25% voor de sector duurzame energie. Tevens worden fondsmanagers gevraagd om de CO2-footprint van hun portefeuille in kaart te brengen, CO2-doelstellingen te formuleren en hierover te rapporteren.

IMVB-convenant en rapportage

Het pensioenfonds heeft het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend. In het convenant hebben pensioenfondsen afspraken gemaakt over de implementatie van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en van de Verenigde Naties (UNGP's). Deze richtlijnen zijn erop gericht om negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren. Pensioenfondsen dienen de richtlijnen op te nemen in het beleid, de uitbesteding aan externe dienstverleners en in de monitoring en rapportage aan de stakeholders. Naar aanleiding van het IMVB-convenant hebben we het MVB-beleid in 2020 geactualiseerd. In 2020 hebben we verder een vragenlijst ingevuld van de Monitoringscommissie. Dit is input geweest voor het rapport 'Eerste Voortgangsmeting IMVB Convenant Pensioenfondsen', waarin inzicht wordt gegeven in de mate waarin de deelnemende pensioenfondsen op de peildatum voldoen aan de hoofdindicatoren. Aankomend jaar gaan we verder met het implementeren van de aandachtsgebieden.

Vooruitblik markten 2021

De coronapandemie en klimaatverandering

De economische verwachtingen voor 2021 zijn gunstig, ondanks dat de coronacrisis nog volop woedt in het begin van het jaar. Het monetair beleid blijft ruim, overheden stimuleren de economie. De rendementsverwachtingen voor de middellange termijn zijn echter voor de meeste beleggingscategorieën gematigd door de opgelopen waarderingen en de lage renteniveaus. De grootste bedreiging op de korte termijn is dat de coronapandemie niet onder controle komt waardoor economieën voor langere tijd ten dele op slot blijven.

De gevolgen van de coronapandemie zullen nog lang voelbaar blijven. De effecten op de overheidsfinanciën, het monetair beleid en het (economisch)beleid zijn omvangrijk. Door de pandemie en de beleidsreactie daarop zijn de overheidsschulden sterk gestegen. We verwachten niet dat hier snel verbetering in komt. Dit betekent dat voor de voorzienbare toekomst de beleidsrentes laag blijven en dat centrale banken doorgaan met het opkopen van obligaties. De coronacrisis is daarmee een breuk met het recente verleden. Het heeft de terugkeer ingeluid van een overheid die zich activistisch opstelt en bereid is in te grijpen in de economie om haar doelstellingen te bereiken.

Terwijl de meeste aandacht momenteel uitgaat naar de coronapandemie, speelt op de achtergrond een thema dat de komende jaren naar verwachting een nog grotere impact op de economie zal hebben: klimaatverandering. De Europese Commissie heeft wetgeving voorgesteld waarin de EU er naar streeft om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De schattingen van de impact van de veranderingen op de economie lopen uiteen. De consensus is echter dat de benodigde investeringen vele malen groter zijn dan de economische impact die de coronacrisis tot nu toe heeft gehad.

FINANCIËLE POSITIE

Bij de beoordeling van de financiële positie door de certificerend actuaire is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds kan voldoen aan de verplichtingen aangegaan tot balansdatum.

De actuaire heeft verklaard dat de vermogenspositie van het pensioenfonds naar zijn mening slecht is, vanwege een dekkingstekort.

Dekkingsgraad

	31-12-2020	31-12-2019	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016
	%	%	%	%	%
Aanwezige dekking	94,2	97,8	97,5	100,8	94,4
Beleidsdekking	89,5	95,9	100,7	99,0	90,4
Reële dekking	114,2	118,8	124,1	121,4	110,6
Premiedekking	59,0	74,0	78,0	77,0	86,0
Vereiste dekking	118,3	119,5	121,2	122,0	121,8
Minimaal vereiste dekking	104,3	104,3	104,3	104,3	104,2

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Ter illustratie wordt in de onderstaande tabel de dekkingssgraad getoond, indien de onvoorwaardelijke toeslag op de pensioenaanspraken en -rechten geen 2% per jaar, maar 0,0% of 3,0% per jaar zou bedragen.

Dekkingsgraad alternatieve onvoorwaardelijke toeslag		
	technische voorziening	dekkingssgraad
Geen toeslag	3.205.725	145,6%
Onvoorwaardelijke toeslag 2,0% (aanwezige dekkingssgraad)	4.955.563	94,2%
Onvoorwaardelijke toeslag 3,0%	6.335.681	73,7%

De onvoorwaardelijke toeslag van 2%, oftewel de toezegging van het pensioenfonds aan de deelnemers om de opgebouwde pensioenen in alle toekomstige jaren met minimaal 2% te verhogen, betreft een recht van de deelnemer en kan door het pensioenfonds niet worden verlaagd. De onvoorwaardelijke toeslag op de opgebouwde en bereikte pensioenen van 2% per jaar vertegenwoordigt per 31 december 2020 een waarde van 1.749.838. Dit betekent dat de dekkingssgraad van het pensioenfonds per 31 december 2020 145,6% zou bedragen, indien de toezegging om de pensioenen in de toekomst jaarlijks met 2% te verhogen niet van toepassing zou zijn. Bij het vergelijken van de dekkingssgraad van het pensioenfonds met andere pensioenfonds die geen onvoorwaardelijke toeslag kennen, is het relevant om hiermee rekening te houden.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2020 en 2019 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht (x €1.000):

	2020	2019
Resultaat op beleggingen/marktrente	-273.475	-2.492
Resultaat op premies	-47.526	-25.222
Resultaat op waardeoverdrachten	904	364
Resultaat op kosten	2.159	2.473
Resultaat op uitkeringen/afkopen	-52	-51
Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid	393	-377
Resultaat op overlevingskansen	2.606	-1.319
Resultaat op wijziging grondslagen	126.881	21.450
Resultaat op mutaties	-1.984	316
Resultaat	-190.094	-4.858

Toelichting resultaat

Resultaat op beleggingen/marktrente

Het resultaat op rendement en wijziging rentetermijnstructuur is gelijk aan de behaalde beleggingsopbrengsten, vermeerderd met de mutatie van de technische voorzieningen vanwege de wijziging van de marktrente gedurende het verslagjaar en verminderd met de technisch benodigde interest. De beleggingsopbrengsten zijn verminderd met de kosten voor vermogensbeheer.

Resultaat op premies

Het resultaat op premies is het verschil tussen enerzijds de ontvangen premies verminderd met de kostenopslag van 12% en anderzijds het bedrag dat actuariael benodigd is voor de jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken en de jaarlijkse risicodekking.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten is ontstaan door het verschil tussen het saldo van de overgedragen en overgenomen waardeoverdrachtskapitalen enerzijds en de mutatie in de TV door het saldo van de overgedragen en overgenomen pensioenverplichtingen anderzijds. Het resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de werkelijk ontvangen en betaalde overdrachtsommen berekend worden volgens de wettelijke rekenregels, terwijl de mutatie in de TV wordt bepaald op basis van de fondsgrondslagen.

Resultaat op kosten

Het resultaat op kosten bestaat enerzijds uit de toevoeging aan en vrijval uit de kostenvoorziening en de opslag voor kosten in de premies en anderzijds uit de werkelijke kosten volgens de rekening van baten en lasten.

Resultaat op uitkeringen/afkopen

Het resultaat op uitkeringen bestaat uit het verschil tussen de daadwerkelijk gedane pensioenuitkeringen en afkopen en de vrijval uit de technische voorziening (TV) ten behoeve van deze uitkeringen en afkopen.

Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid

De opslag in de premies van de actieve deelnemers die dient ter dekking voor de voortzetting van de pensioenopbouw in geval van blijvende en volledige beroepsarbeidsongeschiktheid, bedraagt 3,75%. Sinds 1 januari 2015 is de dekking voor premievrijstelling bij beroepsarbeidsongeschiktheid vrijwillig geworden.

Dit bedrag verminderd met de kosten door toekenning premievrijstelling gedurende het jaar geeft het resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid weer.

Resultaat op overlevingskansen

Aan de berekening van de TV liggen overlevingstafels ten grondslag. Op basis van die overlevingstafels wordt door overlijden bij verzekeringen met een risico van langlevens (ouderdomspensioen, ingegaan invaliditeitspensioen en ingegaan partnerpensioen) een zekere vrijval uit de TV verwacht. Deze vrijval vanuit de TV wordt de risicopremie bij verzekeringen met risico van langlevens genoemd. Als in werkelijkheid niemand overlijdt, treedt deze risicopremie als verlies op. Bij deze verzekeringen (langlevens) is dus de risicopremie het maximale verlies.

Bij verzekeringen met risico van kortleven (latent partnerpensioen) wordt juist verwacht dat door overlijden de TV moeten worden verhoogd. Dit wordt de risicopremie bij verzekeringen met risico van kortleven genoemd. De risicopremie geeft dus de gemiddelde verwachte stijging van de huidige TV door overlijden aan. Daarnaast bevat de kostendekkende premie een component voor dekking van het nabestaandenpensioen bij overlijden waarvoor nog geen TV zijn opgebouwd. Deze is beschikbaar voor financiering van het ingaande nabestaandenpensioen.

Resultaat op wijziging grondslagen

Het resultaat op wijziging grondslagen in 2020 betreft de overgang op de prognosetafel AG2020 en een nieuwe ervaringssterfte.

Resultaat op mutaties

De resultaten op mutaties worden veroorzaakt door de onderliggende resultaten op flexibilisering, pensioencorrecties, verval van rechten, opvoer en expiratie.

Premies

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:

	2020	2019
Kostendekkende premie	135.966	110.926
Gedempte kostendekkende premie	45.718	39.057
Feitelijke premie	69.033	69.402

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	107.805	86.241
Risicopremie	2.791	2.322
Solvabiliteitsopslag	21.566	18.775
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	3.804	3.588
	<u>135.966</u>	<u>110.926</u>

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	29.052	24.885
Risicopremie	1.036	947
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	5.867	3.588
Voorwaardelijke onderdelen	9.763	9.637
	<u>45.718</u>	<u>39.057</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop aanspraken (inclusief 3% toekomstige toeslag)	49.307	48.969
Risicokoopsom overlijden	1.068	1.193
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	691	671
Solvabiliteitsopslag	10.571	11.133
Kosten verslagjaar	7.396	7.436
	<u>69.033</u>	<u>69.402</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is bepaald op basis van een indicatieve/benaderde uitsplitsing.

RISICOPARAGRAAF

Algemeen

De primaire taak van het pensioenfonds is om voor de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden uitvoering van de afgesproken pensioenregeling te realiseren.

Risicomanagement moet zorgen voor balans

Het pensioenfonds moet rendement maken. Rendement maken is onlosmakelijk verbonden met het nemen van risico's. Risicomanagement gaat over het managen van risico's. Voor goed risicomanagement is het noodzakelijk dat het bestuur controle heeft over de uitvoering van de pensioenregeling, het vermogensbeheer en de communicatie.

Het pensioenfonds beschikt over een risicomanagementbeleid. Het risicomanagementbeleid beschrijft hoe het pensioenfonds risico's beheerst en de kaders die hiervoor bij het pensioenfonds en bij alle uitbestedingspartners gehanteerd worden.

Risicomanagement is verankerd in artikel 42 van de Wvb en is daarmee een belangrijk element in de beoordeling van beheerste en integere bedrijfsvoering. Het bestuur definieert "risico" als de mogelijke afwijking van de ten doel gestelde uitkomsten. Afwijkingen kunnen impact hebben op:

- de waarde, het kapitaal of de inkomsten van het pensioenfonds;
- de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden van het pensioenfonds;
- de organisatiedoelen of toekomstige mogelijkheden van het pensioenfonds.

Risicomanagement betreft het identificeren en beoordelen van risico's, het vaststellen en implementeren van maatregelen, de bewaking en rapportage over risico's. Uitgangspunt hierbij is niet zozeer het uitsluitend voorkómen van risico's, maar juist het nemen van afgewogen besluiten over de te nemen risico's en de te nemen maatregelen bij het behalen van de strategische doelstellingen van het pensioenfonds.

Risicobereidheid

Op basis van de zeven sleutels tot een succesvolle toekomst heeft het pensioenfonds de risicobereidheid bepaald. Hierbij is gebruik gemaakt van het Risk Appetite Value Chain © (RAVC)-model. Dit model geeft handvatten om de risicobereidheid tastbaar te implementeren langs vier domeinen:

- Besturingsfilosofie (Gedrag, Leiderschap & Cultuur);
- Kapitaalmanagement (Solvabiliteit, Liquiditeit & Rentabiliteit);
- Reputatiemanagement (Imago, Identiteit & Integriteit);
- Product, Markt, Klant & (IT-) Organisatie (Producten & IT-processen).

De risicobereidheid van het pensioenfonds bepaalt vanuit een risicoperspectief de limieten waarbinnen het pensioenfonds dagelijks opereert om haar doelstellingen te behalen. De risicobereidheid - als limiet - geldt dus als handvat en communicatiemiddel voor de besluitvorming en besturing van het pensioenfonds.

Het bestuur legt over de risicobereidheid verantwoording af aan het VO; het bestuur kan overwegen om over de opzet en realisatie van risicobereidheid te rapporteren aan (gewezen) deelnemers of pensioengerechtigden.

De risicobereidheid kent de volgende wettelijke verankering:

- Het pensioenfonds zorgt voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van een pensioenfonds is de mate waarin een pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het pensioenfonds; een en ander na overleg met vertegenwoordigers van beroepsverenigingen en met de organen van het pensioenfonds;
- Het pensioenfonds voert een beleggingsbeleid dat in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Inrichting risicomanagement binnen het pensioenfonds:

De uitgangspunten ten aanzien van de inrichting van risicomanagement in de governancestructuur van het pensioenfonds zijn:

- Het pensioenfonds kiest voor een integrale benadering bij het managen van risico's. Adequaat risicomanagement maakt onderdeel uit van de sturing van de organisatie (bij het pensioenfonds en diens uitbestedingspartners);
- De governancestructuur is gestoeld op het Three Lines of Defence systeem van het Institute of Internal Auditors, waarbij de onafhankelijkheid van het tweedelijns (GRC commissie en bestuur) respectievelijk derdelijns risicomanagement (Visitatiecommissie en internal audit) ten opzichte van de eerste respectievelijk eerste (bestuurscommissies) en tweede lijn binnen het pensioenfonds is gewaarborgd;
- De risico-governance wordt jaarlijks beoordeeld door het bestuur om vast te stellen in hoeverre deze toereikend is ten aanzien van het ondersteunen bij het realiseren van de strategische doelstellingen van het pensioenfonds.

Integraal risicomanagement:

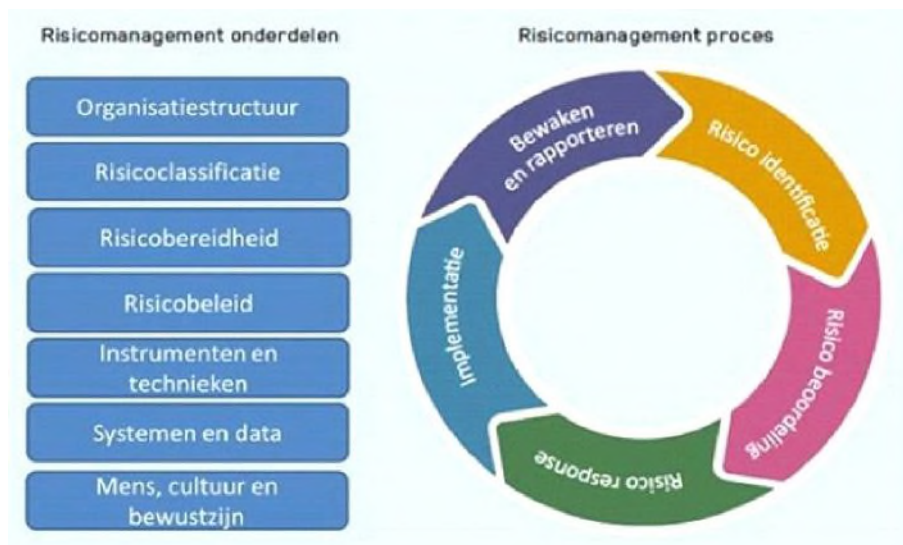
Integraal risicomanagement beoogt risicoprocessen, rapportages, methoden en technieken op elkaar te laten aansluiten en waar mogelijk te integreren.

Het integraal risicomanagementbeleid (IRM-beleid) van het pensioenfonds beschrijft hoe de risico's bij het pensioenfonds in de organisatie worden beheerst bij het streven naar de realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Het IRM-beleid draagt ertoe bij dat risico-informatie op een goede manier tot stand komt, wordt gerapporteerd en wordt gebruikt als basis voor besluitvorming en verantwoording. Ook ondersteunt het IRM-beleid bij het effectief beheersen van de risico's.

Met integraal risicomanagement beoogt het pensioenfonds een aantal doelstellingen te realiseren:

- Kwaliteit van de besluitvorming:
Integraal risicomanagement zorgt ervoor dat het bestuur risico-gewogen informatie ontvangt gebaseerd op de samenhang van alle risico's;
- Bewuste risicosturing:
Integraal risicomanagement stelt het bestuur in staat om bewuster te sturen op risico's en risicospreiding. Welke risico's wil het bestuur nemen en welke vermijden?
- Voorkomen van over- en onderbeheersing:
Door interne beheersing explicieter te koppelen aan het strategische risicoprofiel (de risicohouding en de risicobereidheid) kan voorkomen worden dat het pensioenfonds een IRM-beleid optuigt dat te zwaar of te licht is.

Het IRM-beleid is leidend bij de inrichting van het risicomanagement en borgt de onderlinge samenhang bij de verdere uitwerking en inrichting van de risico-governance. De risico-governance maakt onderdeel uit van het IRM-beleid. Het IRM-beleid bestaat uit zeven risicomanagementonderdelen. Voor het borgen van kwaliteit wordt gewerkt met een cyclus voor het beheer van de verschillende onderdelen van het IRM-beleid. Voor een eenduidige benadering van de beheersing van risico's is daartoe een risicomanagementproces gedefinieerd. De onderdelen en het proces zijn in onderstaande figuur beschreven.



Risico-inschattingen, beheersmaatregelen en acties kunnen wijzigen naar aanleiding van interne en externe ontwikkelingen, maar ook door nieuwe inzichten. Integraal risicomanagement is daardoor een continu proces van inrichten, uitvoeren, rapporteren en bijsturen.

Risicobeoordeling/-analyse

Risico's worden kwantitatief en kwalitatief beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico (kans) en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen.

Bij de risicoanalyse wordt een onderscheid gemaakt tussen het bruto risico, het netto risico en de risk appetite (als weergave van de risicobereidheid). Het bruto risico is het risico zonder rekening te houden met eventuele beheersmaatregelen die het bestuur treft om de waarschijnlijkheid en/of impact te beperken. Het bruto risico is afhankelijk van de context waarbinnen het pensioenfonds opereert en haar doelstellingen. Ten aanzien van het bruto risico zijn vanuit de risicobereidheid van het pensioenfonds vier mogelijke reacties:

- het risico accepteren;
- het risico reduceren door het nemen van aanvullende beheersmaatregelen;
- het risico vermijden door de activiteiten die geraakt worden door het risico te staken;
- het risico overdragen door de activiteiten die door het risico geraakt worden (deels) uit te besteden.

Het netto risico is het risico dat overblijft nadat is gereageerd op de bruto risico's. Indien het netto risico vanuit de risicobereidheid (nog) niet acceptabel is, worden aanvullende acties gedefinieerd om tot de gewenste risicosituatie (de risk appetite) te komen.

Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat risicoanalyses effectief, efficiënt en op uniforme wijze plaatsvinden, zodat een adequaat risicobeeld opgebouwd kan worden, inclusief de risico's van uitbestedingspartners, waarop het fondsbestuur stuurt.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het initiëren en houden van risicoanalyses. De bestuurscommissies bereiden de beleidskaders voor, ondersteunen, bewaken, rapporteren en indien nodig, escaleren. De bestuurscommissies rapporteren aan het bestuur, zowel voor de gang van zaken, als in het geval zich een bijzondere omstandigheid heeft voorgedaan. De bestuurscommissies adviseren het bestuur binnen de kaderstelling op basis van de risicobereidheid. Daarnaast zijn de bestuurscommissies sturend in de kaderstelling naar de partijen waaraan het pensioenfonds de werkzaamheden heeft uitbesteed. De bestuurscommissies monitoren de uitbesteede werkzaamheden met betrekking tot de risicobereidheid. De bestuurscommissies beoordelen of het pensioenfonds binnen de grenzen van de risicobereidheid blijft en informeert het bestuur periodiek voor het bereiken van de risicobereidheid en doet aanbevelingen op basis van de resultaten van hun werkzaamheden. De frequentie van rapportage aan het bestuur is afhankelijk van het bereiken van de risicobereidheid.

In totaal zijn er door het bestuur 28 beliefs benoemd als risicobereidheidsprincipes.

Risicoclassificatie

Actualisering IRM-beleid

In 2020 heeft het bestuur het IRM-beleid geactualiseerd en opnieuw vastgesteld. De strategische risico's zijn aangepast naar aanleiding van de vaststelling van de nieuwe sleutels voor succes in oktober 2020. De classificatie van de risico's die samenhangen met de operationele doelstellingen (tactische risicoanalyse) zijn in het nieuw vastgestelde IRM-beleid gewijzigd. In het jaarverslag van 2021 zal aan de hand van de geactualiseerde strategische risico's worden gerapporteerd.

Strategische risico's

Vanuit de zeven sleutels voor een succesvolle toekomst (de strategische doelstellingen) zijn strategische risico's geïdentificeerd. Hiervan zijn het bruto en netto risico bepaald en afgezet tegen de risk appetite met bijbehorend risk response. Op alle risico's zijn beheersmaatregelen van toepassing. Deze leiden tot geaccepteerde restrisico's.

Sleutels voor een succesvolle toekomst (strategische)	Mogelijke strategische risico's
Een passende pensioenregeling	Door de veranderende wet- en regelgeving is de regeling niet meer houdbaar; Deelnemers komen tot de conclusie dat de regeling niet voldoet.
Effectieve communicatie	Het lukt het pensioenfonds niet om deelnemers afdoende te informeren; Het lukt het pensioenfonds niet de voordelen van de regeling bij de deelnemer voor het voetlicht te brengen.
Goede en stabiele financiële positie	Het lukt het pensioenfonds niet om de ambitie waar te maken: een toeslag van jaarlijks gemiddeld ten minste 3%; Het lukt het pensioenfonds niet om de voorwaardelijke toeslag van 2% te geven; Een te hoog kostenniveau voor pensioenbeheer per deelnemer en/of te hoge kosten voor vermogensbeheer; Het pensioenfonds maakt een financiële misstap.
Voldoende professionele ondersteuning	Op korte termijn vertrek van keypersons bij de uitbestedingspartners; op langere termijn het niet meer voldoen en/of omvallen van uitbestedingspartners; Door omvang van het pensioenfonds relatief beperkte middelen om die professionele organisatie te zijn die past bij alle huidige en komende ontwikkelingen.
Bestuur voldoet aan de eisen van geschiktheid	Het lukt het pensioenfonds niet om voor geschikte oplossing te zorgen voor het bestuur en/of de bestuurscommissies.
Goede samenwerking tussen bestuur en controlerende organen	Het lukt het pensioenfonds niet om de onderlinge relatie met bepaalde stakeholders/controlerende organen te verbeteren.
Samenwerking met andere pensioenfonds	Het pensioenfonds acteert niet tijdig en/of er zijn grote kosten aan verbonden.

In het verslagjaar zijn bovenbedoelde strategische risico's door het bestuur uitvoerig geanalyseerd en de volgende risico's gemitigeerd:

- Passende pensioenregeling: door de veranderende wet- en regelgeving heeft het bestuur geconstateerd dat de huidige regeling moeilijk houdbaar is voor de doelgroep. Het bestuur volgt de ontwikkelingen van het Pensioenakkoord en de nadere uitwerking daarvan nauwgezet. Zie dienaangaande hetgeen is gesteld onder de focusdossiers in de bestuursparagraaf.

- Met betrekking tot de effectieve communicatie: De digitale communicatie is verder ingezet en door analyse van de data heeft het pensioenfonds communicatie relevant gemaakt voor de deelnemers. Ook biedt de data analyse het pensioenfonds de mogelijkheid om op specifieke deelnemersgroepen te focussen op het gebied van communicatie. Fysieke bijeenkomsten in het kader van de verschillende campagnes waren door de coronapandemie helaas niet mogelijk. Er is op verschillende manieren (digitaal) contact gezocht met de deelnemers. Een nadere toelichting is opgenomen in de bestuursparagraaf ten aanzien van de uitvoering van het communicatiebeleid.
- Met betrekking tot een goede en stabiele financiële positie: De verslechtering van de financiële positie van het pensioenfonds zette in 2020 door. De toeslagambitie is al 10 jaren niet gehaald. Er is aandacht voor kostenreductie, maar nieuwe nationale en Europese wettelijke eisen brengen extra kosten met zich mee. Naar aanleiding van de eerdere ALM-studie is met de adviserend actuarissen naar het premiebeleid van het pensioenfonds gekeken. Het bestuur is tot de conclusie gekomen dat door de langdurige lage rente het moment is gekomen om in te grijpen en de premiedekkingsgraad te verhogen. Met het zicht op het einde van het huidige stelsel en een verplichte overgang naar een nieuw pensioencontract is niets doen niet langer evenwichtig. De premie voor 2021 is vanuit evenwichtigheid, verhoogd, met het besef dat het draagvlak voor de huidige pensioenregeling hierdoor mogelijk afneemt.
- Met betrekking tot de geschiktheid van het bestuur werd geconstateerd dat een tweetal senior bestuursleden op korte termijn onmisbaar zijn met het oog op de vele strategische issues. Besloten is om hun zittingstermijn, na overleg met DPF, voor bepaalde tijd te verlengen. In 2020 is een aspirant-bestuurslid benoemt tot bestuurslid. Daarnaast zijn er twee nieuwe aspirant-bestuursleden gestart, één per oktober 2020 en één per februari 2021.

Tactische risico's

In het IRM-beleid worden ook tactische risico's onderkend. Het fonds kent financiële en niet-financiële risico's. Onderdeel van de tactische risicoanalyse zijn de afspraken met partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Deze worden door het bestuur voorzien van risico-inschattingen (bruto en netto) en afgezet tegen de risk appetite met bijbehorend risk response.

Financiële risico's en beheersmaatregelen

Het risicomanagementproces voor de financiële risico's is erop gericht het algehele balansrisico van het pensioenfonds te beheersen. Hierbij wordt het actuele risicoprofiel van de portefeuille vergeleken met het lange termijn beoogde risicoprofiel, zoals vastgesteld in ALM-studie en portefeuilleconstructie. Dit kan gaan afwijken als gevolg van marktontwikkelingen en/of ontwikkelingen in de (samenstelling van de) portefeuille. In het financieel risicoraamwerk beleggingen zijn voor alle stappen van het beleggingsproces van het pensioenfonds beheersmaatregelen vastgelegd, die het pensioenfonds in staat stellen de verschillende financiële risico's te monitoren en te beheersen. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen harde limieten en waarschuwingssignalen.

Harde limieten zijn vastgelegd in de beleggingsrichtlijnen en worden op dagbasis gemonitord. Hierop is het breachbeleid van toepassing. Dit betekent dat overschrijding van een limiet per direct wordt gemeld en dat de Beheerder uiterlijk 10 werkdagen na constatering van de overschrijding een schriftelijk advies opstelt. Waarschuwingssignalen (signalen) worden maandelijks gemonitord en gerapporteerd in de risicorapportage en dienen als signaalfunctie, zonder dat directe bijsturing van de portefeuille vereist is. Door middel van de vaststelling van limieten krijgt het pensioenfonds een indicatie of bepaalde risico's (in historisch perspectief) hoog of laag zijn. Deze limieten dienen meer als managementinformatie als input ter bespreking in de BAC vergadering en bestuursvergadering.

Financiële risico's: Monitoring en Rapportering

De benodigde informatie voor de bewaking van de voortgang en kwaliteit van de risicobeheersing wordt, veelal op maandbasis, maar ook meer integraal op kwartaal- en jaarbasis, aangeleverd door de fiduciairs van Achmea IM en Sweco CC. Dit betreft interne en externe analyses en rapportages met betrekking tot de financiële risico's van de beleggingen, rapportages over holdings en transacties alsmede de rente- en valutahedge en risicoverantwoordingsrapportages niet-financiële risico's, SLA en ISAE 3402.

Risicohouding financiële risico's

De risicohouding ten aanzien van de financiële risico's is gebaseerd op de kenmerken van het pensioenfonds en de toeslagambitie van het pensioenfonds. Vanuit de vereiste dekkinggraad wil het pensioenfonds gemiddeld per jaar een toeslag van tenminste 3% kunnen geven. Onvoorwaardelijk is een 2% jaarlijkse indexatie toegezegd. De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de prudent person regel en komt tot uiting in vastgestelde ondergrenzen voor de lange termijn risicohouding (pensioenresultaat). De korte termijn risicohouding heeft het pensioenfonds begrensd middels een bandbreedte voor het strategisch Vereist Eigen Vermogen.

Risicobudget

Het risicobudget voor het marktrisico in de balans (het balansrisico) kent de volgende normeringen die het pensioenfonds gebruikt als waarschuwingssignalen:

- Het maximaal toegestane risicobudget is het verschil tussen de actuele dekkinggraad en de kritieke dekkinggraad bij een reservetekort (zie paragraaf 4.1). De Dekkinggraad at Risk wordt begrensd door dit maximaal toegestane risicobudget.
- Aanvullend moet de dekkinggraad na stress groter zijn dan de kritieke dekkinggraad bij een reservetekort (bij gehanteerd stress scenario van een directe rentedaling van 100 basispunten in combinatie met een 30% daling van de zakelijke waarden).

De Dekkinggraad at Risk bedraagt ongeveer 10,5% en is begrensd door een bandbreedte waarbinnen de feitelijke Dekkinggraad at Risk zich kan bewegen. Bij een overschrijding van deze bandbreedte doorloopt het pensioenfonds het proces Sturen op Risico. Dit proces houdt in dat op maandbasis wordt gemeten of de portefeuille zich binnen de bandbreedtes en afgesproken grenzen bevindt. Bij een overschrijding hiervan doorloopt het pensioenfonds een proces om te bepalen of de portefeuille dient te worden aangepast of dat het huidige beleid kan worden voortgezet. Als de overschrijding het gevolg is van een verandering in de risicohouding van het pensioenfonds of een fundamentele verandering in de lange termijn financieel-economische verwachtingen, dan wordt met een nieuwe ALM-studie het strategisch beleggingsbeleid herijkt. Als een overschrijding is vastgesteld en een aanpassing noodzakelijk is, wordt geanalyseerd of het korte termijn risico kan worden bijgestuurd. Het pensioenfonds kan ook besluiten om de portefeuille niet aan te passen indien het de verwachting is dat het risico op korte termijn weer terugkeert binnen de bandbreedte. Tevens wordt in de maandelijkse risicorapportage door middel van verschillende simulaties de impact van allocatiewijzigingen in de portefeuille op het verwacht rendement en het bijbehorend balansrisico inzichtelijk gemaakt.

Verder hanteert het pensioenfonds vaste bandbreedtes rondom de normportefeuille, waarbinnen posities zijn toegestaan. Posities in het kader van SRAM gebruiken geen bandbreedteruimte.

Risicoraamwerk van de integrale portefeuille

Het doel van de portefeuille integrale aanpak is het optimaal beheren van het gewenste renterisico van het fonds en bestaat uit beleggingen met een sterke link met de verplichtingen. De UFR rente onder de verplichtingen wordt niet exact gerepliceerd omdat bewust ook wordt gekozen voor beleggingen in fysieke producten met verschillende spreads. Het spreadrisico van de benchmark van deze portefeuille, de Benchmark op Maat wordt begrensd door de maximaal toegestane Dekkinggraad at Risk van 2,5%. De Dekkinggraad at Risk van de feitelijke integrale portefeuille moet lager dan of gelijk zijn aan de Dekkinggraad at Risk van de Benchmark op Maat. In de praktijk wordt een groot deel van de totale Dekkinggraad at Risk van ongeveer 10,5% in beslag genomen door renterisico. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door het bewust niet afgedekte renterisico (afhankelijk van de dekkinggraad ongeveer 50%). De begrenzing van de Dekkinggraad at Risk onder de Benchmark op Maat en de integrale portefeuille zijn harde limieten.

Risicoraamwerk van de rendementsportefeuille

De risico's in de rendementsportefeuille vormen evenals het renterisico een belangrijk deel van de totale Dekkingsgraad at Risk. Het aandelenrisico levert hier de grootste bijdrage aan. Bovenop deze Dekkingsgraad at Risk komt een afzonderlijk risicobudget ter grootte van de maximale ex-ante Tracking Error van 2,0% op de totale liquide portefeuille. Onderdeel hiervan is het risicobudget voor SRAM. Aanvullend zijn maximale Tracking Errors afgesproken voor actief risico binnen de diverse liquide beleggingscategorieën (bijvoorbeeld Aandelen) en subcategorieën (bijvoorbeeld Aandelen Europa). Tot slot bevatten de Beleggingsrichtlijnen en Mandaatrichtlijnen voor de beleggingscategorieën in de rendementsportefeuille aanvullende specifieke risicobeheersingsmaatregelen.

Overige financiële risico's van de gehele portefeuille

Het pensioenfonds heeft tot slot de volgende "overige financiële risico's" binnen de gehele beleggingsportefeuille begrensd en monitort deze risico's in de maandelijkse risicorapportage. Het gaat om:

1 Systeemrisico

Het systeemrisico wordt in de maandelijkse risicorapportage gemonitord door de Systematic Stress Indicator (SSI) en de Momentum Indicator (MI) van de SSI. Deze ex-ante marktindicator signaleert zorgwekkende ontwikkelingen in het financiële systeem en geeft een toelichting met behulp van de waarschuwniveaus. Wanneer een trigger wordt geraakt, wordt dit gemeld via de maandelijkse risicorapportage. Daarbij wordt ook een analyse gegeven van de reden van een trigger en voor eventuele aanpassing in beleid. Het raken van deze triggers is nadrukkelijk een waarschuwing en is bedoeld om alert te zijn. Het is absoluut geen reden voor het automatisch acteren.

2 Kredietrisico

Het kredietrisico wordt maandelijks zichtbaar gemaakt in de risicorapportage aan de hand van de ratingverdeling en de ontwikkeling van de risico-opslag versus de swaprente (creditspread). Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de vastrentende waarden in de integrale portefeuille en de overige vastrentende waarden.

Het verkeerslicht kleurt groen als de Credit Spread voor de integrale portefeuille en de rendementsportefeuille binnen de vastgestelde bandbreedte valt. Een beweging buiten de bandbreedte verslechtert de matching kwaliteiten van de portefeuille, het licht kleurt dan oranje.

3 Tegenpartijrisico

Voor het beheersen van het tegenpartijrisico van OTC Derivaten die betrekking hebben op valuta- en renterisico hanteert het pensioenfonds restricties op de kredietwaardigheid van tegenpartijen, restricties voor voldoende spreiding, restricties voor het onderpand. Hierdoor wordt het verlies bij een faillissement van één van deze partijen beperkt. Hiertoe zijn ook limieten op de Potential Future Exposure gesteld (PFE) voor zowel bilaterale tegenpartijen als Direct Clearing Members (DCM's) voor geclearde swaps. Dit wordt maandelijks gerapporteerd in de risicorapportage.

4 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds niet in staat is om te voldoen aan korte termijn verplichtingen. De liquiditeitstoets brengt in kaart in hoeverre hiervan sprake is. Deze toets bestaat uit twee delen: de Onderpandtoets en de Marktliquidatietoets en wordt maandelijks gerapporteerd in de risicorapportage.

5 Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij grote verliezen optreden bij een negatieve prijsontwikkeling in of bij één regio, sector of marktpartij. Concentraties worden maandelijks weergegeven in de risicorapportage. Deze risicorapportage geeft niet alleen inzicht in de concentraties van ondernemingen, sectoren en landen per beleggingscategorie, maar juist ook op totaalniveau. Een faillissement van bijvoorbeeld een bank zal immers zowel de obligatie als het aandeel van deze bank raken. Bovendien bestaat het gevaar dat een eventuele positieve waardeontwikkeling van een rente- of valutahedge die uitstaat bij die bewuste bank niet geïncasseerd kan worden.

6 Inflatierisico

Het pensioenfonds kent een onvoorwaardelijke indexatie van 2% per jaar met een toeslagambitie van tenminste 3% gemiddeld per jaar. Dit komt tot uiting in de risicohouding van het fonds en in de kritieke dekkingsgraad. Nadere begrenzings zijn niet aangegeven voor dit risico.

7 Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de euro. Op basis van het risicoprofiel wordt het valutarisico buiten vastrentende waarden voor een aantal gedefinieerde valuta en beleggingscategorieën gedeeltelijk afgedekt naar Euro's. Per beleggingscategorie is het afdekkingspercentage bepaald op basis van de karakteristieken van die categorie. De vreemde valuta-exposure van de beleggingscategorie Global High Yield pool wordt binnen de pool afgedekt naar Euro's.

Voor Aandelen Wereld, Aandelen Europa, Aandelen Verenigde Staten, Aandelen Japan en Private Equity wordt de exposure naar USD, GBP en JPY voor 75% afgedekt door middel van een discreet mandaat. Voor High Yield, Obligaties Opkomende Markten HC, Infrastructuur en Vastgoed geldt hetzelfde voor de afdekking van de exposure naar USD, GBP en JPY, maar dan met een afdekking van 100%.

8 Aandelenrisico

Door middel van de risicorapportage wordt het aandelenrisico inzichtelijk gemaakt en wordt de actuele volatiliteit van de Beleggingscategorie aandelen gemeten en afgezet tegen de veronderstelde volatiliteit die als input is gebruikt voor het ALM proces. Daarnaast heeft het pensioenfonds een gediversifieerde aandelenportefeuille met een spreiding over regio's. Door middel van een bandbreedte rondom de benchmarkgewichten wordt het aandelenrisico beheerst.

Risicorapportage

Belangrijk instrument in het beheersen van de financiële beleggingsrisico's is de maandelijkse (financiële) risicorapportage. Op basis van de actuele portefeuillesamenstelling, de meest recente stand van de pensioenverplichtingen en actuele marktdata wordt het risicoprofiel van het pensioenfonds inzichtelijk gemaakt en gemonitord. De risicorapportage wordt maandelijks door de Integraal Vermogensbeheerder ter beschikking gesteld en is een vast agendapunt van de BAC- en bestuursvergadering van het pensioenfonds.

Niet-financiële risico's

Monitoring en Rapportering

De benodigde informatie voor de bewaking van de niet-financiële risico's wordt aangeleverd via periodieke rapportages. De organisatie van het pensioenfonds is gestoeld op drie verdedigingslagen en kan in principe dan ook beschouwd worden als The Three Lines of Defence van het pensioenfonds zelf. De eerste lijn wordt gevormd door bestuurscommissies. De bestuurscommissies beoordelen rapportages en adviseren het bestuur. Naast de 1e lijn vormt de GRC-commissie de 2e lijn. De GRC-commissie faciliteert en challenged de bestuurscommissies bij de uitvoering van het risicomanagementproces en bewaakt of de 1e lijn zijn verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. Jaarlijkse evalueert de GRC-commissie integraal het risicomanagementproces. Verder waarborgt deze GRC-commissie het risicobewustzijn, integriteit, ethisch gedrag en het verkondigen van het belang van risicomanagement. Ook zorgt de GRC-commissie voor het beschikbaar stellen en onderhouden van het IRM-beleid. De derde lijn wordt gevormd door de visitatiecommissie die is gepositioneerd buiten de bestuurlijke processen van de 1e en 2e lijn. Daar waar passend wordt de inbreng van de sleutelfunctionarissen meegenomen.

De belangrijkste niet-financiële risico's (en beheersmaatregelen op dat vlak) zijn:

- ***Omgevingsrisico:***

Het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Dit risico is nader onderverdeeld in concurrentie, afhankelijkheid, reputatie en ondernemingsklimaat. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Een groot fonds-specifiek omgevingsrisico is gelegen in de sociaal- en financieel-economische situatie in de fysiotherapie. Door ontbreken van een CAO is een wildgroei ontstaan aan arbeidsvoorwaarden. Over de gehele linie heeft dat geleid tot een situatie waarin werkgevers nauwelijks bijdragen aan de pensioenpremies van werknemers. En deze werknemers hebben te maken met relatief lage lonen en naar de mening van vele jongeren en parttimers hoge pensioenpremies. Voeg daarbij de tendensen naar relatief steeds minder zelfstandige ondernemers in de branche en de aversie tegen een verplichtstelling van pensioen, en er ontstaat een situatie waarin het pensioenfonds draagvlak verliest. Dit risico is groot en het bestuur heeft hierop beperkt invloed, ook al stelt het alles in het werk om de meerwaarde van de eigen pensioenregeling voor het voetlicht te brengen. Maatschappelijke ontwikkelingen omtrent verzekerde zorg kunnen van invloed zijn op het aantal werkzame fysiotherapeuten. Belangrijke beheersmaatregelen zijn:

- het regelmatig overleg dat het pensioenfonds hierover voert met het KNGF, DPF en andere beroepspensioenfonds om te komen tot verbetering van de geschetste situatie;
- de inzet van communicatiemiddelen om draagvlakvergroting te bewerkstelligen.

- *Operationeel risico:*

Het risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Dit risico is nader onderverdeeld in (pre)acceptatie, verwerking, uitkeringen, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel en fraudegevoeligheid. Ook het privacyrisico valt onder het operationeel risico. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Het bestuur stelt hoge kwaliteitseisen op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van geautomatiseerde systemen, enzovoorts van zowel het pensioenfonds als de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn. De belangrijkste onderdelen van operationeel risico voor wat betreft de bestuursorganen zijn informatie (ter ondersteuning van adequate managementbeslissingen), kosten en geschiktheid (kennis, ervaring, competenties en gedrag). Bij de beheersing daarvan spelen het DB, de BAC, de commissie GRC en de communicatiecommissie een belangrijke rol. Deze commissies worden deels ondersteund door externe adviseurs. Verantwoording over het gevoerde beleid wordt afgelegd aan het VO. Het pensioenfonds werkt met een begroting en rapportages over de realisaties per kwartaal. Het pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsbeleidsplan inclusief opleidingsplan. Jaarlijks evalueert het bestuur het eigen functioneren.

De kwaliteitseisen met betrekking tot de organisaties, waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, vallen onder uitbestedingsrisico. Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid, waarin het proces rondom nieuwe en bestaande uitbestedingen is vastgelegd alsmede de eisen die daarbij aan een uitvoerder worden gesteld.

- *Uitbestedingsrisico:*

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de door het pensioenfonds aan derden uitbesteede werkzaamheden worden geschaad. Onder dit risico vallen ook door derden aan het pensioenfonds ter beschikking gestelde apparatuur en personeel. Dit risico is per uitbestedingspartner nader onderverdeeld in continuïteit, integriteit, kwaliteit. Deze risico's zijn met name extern gedreven.

Het uitbestedingsrisico vormt een zeer belangrijk aandachtsgebied voor het pensioenfonds. Zowel het pensioenbeheer als het vermogensbeheer zijn uitbesteed. Dit risico vormt als het ware de keerzijde van met name het operationeel risico en het integriteitsrisico van het pensioenfonds. Het pensioenfonds verwacht van de externe uitvoerders een niveau van beheersing van integriteitsrisico's minimaal gelijkwaardig aan het niveau van het pensioenfonds. Het pensioenfonds beheerst operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels aangaande de continuïteit, integriteit en kwaliteit van de door de externe dienstverleners te leveren werkzaamheden en van de bij deze dienstverleners werkzame personen. Dit is uitgewerkt in regelingen als de naleving van gedragscodes, regels voor procuratie, functiescheiding, 'Chinese walls' en prudent beloningsbeleid. Het pensioenfonds laat zich regelmatig informeren over de wijze waarop de externe uitvoerders deze risico's beheersen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van diverse maand-, kwartaal- en/of jaarrapportages van de externe uitvoerders, zoals SLA-rapportages, beleggingsrapportages, rapportages niet-financiële risico's en ISAE 3000 en 3402-rapportages. Daarnaast voert het pensioenfonds jaarlijks evaluatiegesprekken met de externe uitvoerders aan de hand van de hiervoor genoemde rapportages en vooraf gedefinieerde toetsingscriteria en prestatieafspraken.

- *IT-risico:*

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

Dit risico is nader onderverdeeld in strategie en beleid, beveiliging, beheersbaarheid, continuïteit. Deze risico's zijn zowel intern (met betrekking tot bestuur(organen)) als extern (met betrekking tot uitbestedingspartners) gedreven.

In het IT-beleid zijn de risico's geïdentificeerd, die moeten worden beheerst en hoe daartoe de organisatie is ingericht en afspraken met uitvoeringspartners worden gemaakt. De primaire activiteiten, namelijk het administreren, beheren en uitbetalen van pensioenen en de communicatie naar deelnemers, zijn immers uitbesteed aan professionele externe uitvoeringspartners. Bij de audit-activiteiten wordt hiermee rekening gehouden. Door die volledige uitbesteding van het pensioen- en vermogensbeheer beschikt het pensioenfonds niet over een eigen IT-infrastructuur. Voor het pensioenfonds zelf beperkt dit risico zich tot de hardware en software die leden van het bestuur en van de bestuursorganen gebruiken voor het uitoefenen van hun functie. Het pensioenfonds verwacht van deze leden dat de IT-middelen, die zij voor het uitoefenen van hun functie gebruiken, voldoen aan de normen die vandaag de dag aan de beheersbaarheid, continuïteit en beveiliging van IT worden gesteld. Ten aanzien van de IT-omgeving van de externe uitvoerders steunt het pensioenfonds op de beheersmaatregelen van de diverse dienstverleners.

- *Integriteitsrisico:*

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van het pensioenfonds in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het pensioenfonds opgestelde normen. Dit risico is nader onderverdeeld in benadeling derden, voorwetenschap, witwassen, terrorismefinanciering, onoorbaar handelen, maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze risico's zijn met name intern gedreven.

Integer handelen is binnen het pensioenfonds verankerd in de totale compliance structuur. Alle betrokkenen bij het pensioenfonds, zowel intern als extern, worden geacht te voldoen aan het geheel van interne en externe wet- en regelgeving, die op het pensioenfonds van toepassing is. Bij bestuursbesluiten wordt altijd in ogenschouw genomen of er voldoende rekening is gehouden met evenwichtige belangenbehartiging en/ of er sprake is van mogelijke integriteitsissues. Tijdens iedere bestuursvergadering worden als apart agendapunt ontvangen uitnodigingen en relatiegeschenken, mogelijke belangenverstrengeling en wijzigingen in nevenfuncties besproken. Het pensioenfonds beschikt onder andere over een integriteitsbeleid, een compliance program, een gedragscode, een incidenten- en klokkenluidersregeling, een klachten- en geschillenprocedure en een onafhankelijke commissie van geschillen.

Een externe compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode en brengt hierover verslag uit aan het bestuur. Verder adviseert de externe compliance officer het bestuur over compliance-gerelateerde onderdelen van het beleid. De bij de gedragscode behorende nalevingsverklaring wordt jaarlijks door alle verbonden personen ondertekend. Van de externe uitvoerders wordt jaarlijks een compliance-verklaring vereist. Op het gebied van witwassen en terrorismefinanciering volgt het bestuur de wet- en regelgeving en ziet er op toe dat de externe uitvoerders deze opvolgen. Ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen vinden frequente analyse en actieve monitoring van wet- en regelgeving en marktontwikkelingen aangaande maatschappelijk ondernemen en de implicaties hiervan op de organisatie en governance alsmede op het beleggingsbeleid plaats en voert het pensioenfonds een uitsluitingenbeleid. Het pensioenfonds rapporteert over maatschappelijk verantwoord ondernemen in het jaarverslag, via de website en schenkt er aandacht aan in de nieuwsbrieven.

- *Juridisch risico:*

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Dit risico is nader onderverdeeld in wet- en regelgeving, naleving, aansprakelijkheid, afdwingbaarheid contracten. Deze risico's zijn zowel intern als extern gedreven. Het pensioenfonds maakt bij de opstelling van alle voor het pensioenfonds relevante juridische documenten gebruik van de diensten van daarin gespecialiseerde partijen. Veranderingen in wet- en regelgeving, op terreinen die direct dan wel indirect pensioenen raken, worden besproken en waar nodig wordt actie ondernomen. Het bestuur blijft op de hoogte van wijzigingen in wet- en regelgeving door het volgen van seminars en opleidingen en het lezen van vakliteratuur en nieuwsbrieven van gerenommeerde organisaties. Juridisch risico wordt, indien aanwezig en onderkend, standaard in de voorleggers voor bestuursdocumenten vermeld en wordt daardoor meegenomen in de afwegingen van het bestuur voorafgaand aan de besluitvorming. Voor de bestuursleden is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Het pensioenfonds kent een klachten- en geschillenprocedure voor klachten en geschillen die ontstaan naar aanleiding van het pensioenreglement of de uitvoering daarvan. Het pensioenfonds beschikt tevens over een onafhankelijke commissie van geschillen en is aangesloten bij de Ombudsman Pensioenen.

Thematische risicoanalyse

Bij thema's die meerdere facetten raken, waardoor zij lastig zijn onder te brengen bij financieel of niet financieel risico, vindt een thematische risicoanalyse plaats. Voorbeelden van een thematische risicoanalyse zijn de SIRA en het ESG (Environmental, Social, Governance) risico. De SIRA wordt jaarlijks herijkt en eens in de drie jaar wordt de SIRA diepgaand bekeken samen met de compliance officer.

Het ESG-risico betreft het risico dat het pensioenfonds nadeel ondervindt omdat het beleggingsbeleid onvoldoende stilstaat bij kenmerken die impact hebben op de maatschappij, het klimaat of de omgeving. Het pensioenfonds accepteert dit risico en heeft een MVB-beleid. Het Pensioenfonds heeft op gestructureerde wijze MVB-overtuigingen, MVB-thema's en MVB-ambities benoemd en vastgelegd. Deze set van overtuigingen vormen samen met een aantal uitgangspunten de basis van het MVB-beleid. Het pensioenfonds heeft het IMVB-convenant ondertekend. Aankomend jaar worden de aandachtsgebieden verder geïmplementeerd. In de jaarlijkse portefeuilleconstructie-studie wordt naast het hoofdsценario enkele alternatieve (schok)scenario's meegenomen, waaronder het scenario "klimaatcrisis". Waar nodig wordt er geadviseerd over mogelijke aanpassingen aan de portefeuille om slechte uitkomsten in het betreffende scenario te verzachten.

Bij het aanstellen van nieuwe vermogensbeheerders worden ESG-criteria meegenomen als onderdeel van het selectieproces. De opgestelde investment cases per categorie geven hierbij de kaders aan. De fiduciair managers maken op continue basis aanpassingen aan de rapportages om aan de ESG-richtlijnen onder IORP II te voldoen en ons te informeren over ESG-karakteristieken in de beleggingsportefeuille. Het pensioenfonds gaat vanaf 2021 de ESG-meter implementeren voor het verder inzichtelijk maken van ESG- en klimaatrisico's in de beleggingsportefeuilles en om doelstellingen te formuleren, uitgaande van het MVB beleidsplan. Voor de credits-portefeuille wordt komend jaar een voorstel uitgewerkt voor het vaststellen van prestatiedoelstellingen (ESG en CO2). Voor de aandelenportefeuille onderzoeken we de mogelijkheden van ESG integratie, waarbij ook gekeken wordt naar: (1) het overgaan van fondsen naar discretionaire mandaten en (2) mogelijkheden voor ESG best-in-class of low carbon indices. Wat betreft het uitsluitingenbeleid onderzoeken we de mogelijkheden voor het uitsluiten van ondernemingen gerelateerd aan kolen en teerzanden, inclusief het vaststellen van het percentage dat wordt uitgesloten.

TOEKOMSTPARAGRAAF

Focusdossiers 2021

Het bestuur streeft het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds na. Om die doelstellingen te bereiken en om onzekerheden te beheersen voert het bestuur zijn reguliere taken en activiteiten uit. Maar ook worden ieder jaar focusdossiers vastgesteld, waaraan het bestuur in het bijzonder aandacht gaat geven. De focusdossiers hebben een directe relatie met de strategische doelstellingen en risico's. Voor 2021 zijn er de volgende focusdossiers:

- *Toekomstbestendigheid van de pensioenregeling en aanpassingen in het kader pensioenakkoord*

Het bestuur volgt de ontwikkelingen in het kader van het Pensioenakkoord onverminderd op de voet. De medio 2020 verschenen Hoofddijnennotitie Pensioenakkoord maakte de contouren duidelijk van de nieuwe pensioenregeling. Medio december 2020 heeft het Ministerie van SZW de vrijstellingsregeling voor 2021 en de voorgenomen uitwerking van het financiële toetsingskader (FTK) voor pensioenfondsen in de overgangsperiode 2022-2026 gepubliceerd.

Door zo veel mogelijk de ontwikkelingen goed te blijven volgen en de relevante informatie te vergaren, heeft het bestuur een zo compleet mogelijk beeld en kan daarom zo nodig snel acteren. Ook zorgt het bestuur voor een goede interactie met en informatievoorziening voor het verantwoordingsorgaan en de deelnemersvereniging. Het Pensioenakkoord raakt het strategische risico dat door het veranderende pensioenlandschap en wet- en regelgeving de regeling niet meer houdbaar is voor de doelgroep. Ook dient rekening te worden gehouden met een scenario dat de verplichtstelling komt te vervallen. Het bestuur heeft inmiddels aan de hand van een plan van aanpak vijf voorlopige werkhypotheses vastgesteld, die de basis gaan vormen voor de verdere verkenning van de contouren van de nieuwe pensioenregeling.

- *Een goede financiële opzet*

Een goede en stabiele financiële positie is onderdeel van de vierde sleutel voor succes richting de toekomst. De toeslagambitie is al 10 jaren niet gehaald. Gezien de financiële positie van het pensioenfonds en de prognoses zal dit de komende jaren zo blijven. Ook komt het punt dichtbij dat de onvoorwaardelijke toeslag van 2% niet meer kan worden gegeven omdat er gekort moet worden. Er is aandacht voor kostenreductie, maar nieuwe nationale en Europese wettelijke eisen en de transitie naar het nieuwe pensioencontract brengen extra kosten met zich mee.

Het pensioenfonds kampt al jaren met een lage premiedekkingsgraad. Gezien de impact van de nieuwe UFR bereikt het pensioenfonds nu de ondergrens van wat nog evenwichtig is. Eind 2020 is besloten om de premie voor 2021 te verhogen met ruim 10%. Dit besluit past bij het effenen van de kostendeekkende premie op weg naar het nieuwe pensioencontract. Premieverhoging en/of opbouwverlaging zijn voor 2022 zeker niet uitgesloten.

- *Voorbereiding op mogelijke kortingen.*

Aan het eind van 2020 is gebleken dat de dekkingsgraad hoog genoeg was om net te voldoen aan de door Minister Koolmees vastgestelde ondergrens van 90% voor het MVEV. Hierdoor hoeft er in 2021 geen onvoorwaardelijke korting plaats te vinden. Er is inmiddels ook een concept-transitie FTK opgesteld, waarbij de grenzen in een overgangsperiode tot 2026 lager zijn vastgesteld dan 104,3%. Er komt een richtdekkingsgraad voor de overgang naar de nieuwe regeling. Om daarop uit te komen zal het pensioenfonds een ingroeipad moeten opstellen. Mede door de lage premiedekkingsgraad als de impact van de nieuwe UFR is de kans nog groot dat we moeten korten om op dit ingroeipad uit te komen. Gedurende het jaar zal het bestuur de daarvoor benodigde acties en bijbehorende planning in kaart moeten brengen en zal de toon van de communicatie hierop moeten worden aangepast.

- *Vergroten van draagvlak, bewustzijn en servicegerichtheid*

Het bestuur is gericht op het vergroten van het draagvlak, het bewustzijn en de servicegerichtheid. De in 2019 door APS opgestarte nieuwe manier van werken is in 2020 verder door ontwikkeld. Hieronder valt het campagnematisch werken en een steeds grotere rol voor het datagedreven werken. Hiertoe is een monitoringsplan opgesteld dat het pensioenfonds in staat stelt de resultaten te meten. In 2020 is een meerjaren communicatiebeleidsplan vastgesteld voor de periode 2021-2023. Bij het vergroten van het draagvlak en het verbeteren van de servicegerichtheid denkt het bestuur onder meer aan het goed leren kennen van behoeften en sentimenten van deelnemers. Ook het aangaan van de dialoog met deelnemers via praktijkbezoeken en evenementen. Door het hanteren van moderne communicatievormen en communiceren denkt het bestuur een transitie mogelijk te maken van deelnemer naar klant. Het bewustzijn kan in de ogen van het bestuur worden vergroot door communicatievormen aan te passen aan de behoefte van deelnemers en door het informeren via verdergaande segmentatie van doelgroepen. Daarnaast zal een belangrijk deel van 2021 in het teken staan van het verwachtingsmanagement ten aanzien van de mogelijke gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel.

- *Duurzaam beleggingsbeleid.*

De omvang van het opgebouwde pensioenvermogen bepaalt de hoogte van de pensioenuitkering. Rendement wordt behaald door risico te nemen. Hoe risicovol er wordt belegd is onder andere afhankelijk van de risicohouding van de deelnemers. Het pensioenfonds beschikt over een adequaat beleggingsbeleid, waarin rekening wordt gehouden met de risicohouding van de deelnemers en het maatschappelijk verantwoord beleggen op basis van ESG-criteria. Daarnaast is hierin aandacht voor diversificatie, kostenbeheersing en risicomanagement. Het pensioenfonds dient te voldoen aan de toenemende wetgeving vanuit Europa en heeft aandacht voor de implementatie van de informatieverschaffingsverordening (SFDR). Ook wordt, in samenspraak met haar vermogensbeheerders, aandacht besteed aan de keuze voor een nieuw pensioencontract op gebied van het beleggingsbeleid.

- *Moderne en veilige digitale infrastructuur*

De toenemende digitalisering en de daarmee gepaard gaande risico's hebben tot gevolg dat het pensioenfonds over een duidelijk IT beleid dient te beschikken dat up to date is en dat de belangen van het pensioenfonds op dit terrein goed worden geborgd door de verschillende uitbestedingspartners. Om de deelnemer nu en in de toekomst goed te kunnen blijven bedienen is een effectieve communicatie en goede pensioenadministratie cruciaal. Deze administratie moet aan alle vereisten van deze tijd voldoen, in een up-to-date geavanceerd en geautomatiseerd administratiepakket dat adequaat en betrouwbaar is en tevens maximale bescherming biedt ten aanzien van privacy en cybercrime. Een en ander stelt hoge eisen aan de opslag, verwerking en toegankelijkheid van data en deze moet dan ook gebaseerd zijn op goed ontworpen en geteste systemen. Een moderne digitale infrastructuur met veilige IT-systemen en het gewenste gebruikersgemak is de basis. De continuïteit van deze systemen moet altijd zijn geborgd. In 2021 heeft het bestuur aandacht voor technologische vernieuwing en ontwikkeling van de cybersecurity bij de uitbestedingspartijen en het op peil houden van het kennisniveau van het bestuur op het gebied van IT.

- *Samenwerking binnen de pensioensector*

Het pensioenfonds werkt samen met DPF, de beroepsorganisatie KNGF en de bij het KNGF aangesloten werkgevers en werknemersverenigingen. Op die manier wordt de verbinding gemaakt met de belangrijkste stakeholder, de deelnemers aan de pensioenregeling. De verschillende partijen hebben gezamenlijke belangen, wat kansen biedt. Het pensioenfonds kiest er bewust voor om bestuursleden actief te laten participeren in onder meer de klantenraden van onze uitvoeringsorganisaties, de Kring van Beroepspensioenfondsen, de commissies en het bestuur van de Pensioenfederatie. Daardoor loopt het pensioenfonds voorop ten aanzien van informatie en kennisuitwisseling en kan voortdurend geleerd worden van de ervaringen van anderen. Ook kan het pensioenfonds door middel van deze contacten invloed uitoefenen op de vormgeving van het nieuwe pensioenstelsel en de maatschappelijke perceptie hiervan.

Tilburg, 16 juni 2021

Het Bestuur

T.P.J.A. van den Heuvel Voorzitter

R. van Pommeren Secretaris

W.J.T. Sillen

J.H. Sluis

A. Barszczowski

B. de Berg

W. Molenaar

3 INTERN TOEZICHT EN VERANTWOORDINGSORGAAN

RAPPORT VISITATIECOMMISSIE 2020 STICHTING PENSIOENFONDS VOOR FYSIOTHERAPEUTEN

Inleiding

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (hierna: SPF) is een beroepspensioenfonds. SPF voert de pensioenregeling voor ouderdomspensioen, partner- en wezenpensioen en premievrijstelling bij volledige arbeidsongeschiktheid voor de fysiotherapeuten.

SPF heeft een bestuur bestaande uit zeven leden. De leden van het verantwoordingsorgaan worden gekozen uit het Fysiopensioenforum.

Het bestuur wordt ondersteund door Achmea Pensioenservices (APS), door de extern voorzitter van de BAC en door de eigen adviserend accountant. Deze adviseur, tevens Sleutelfunctiehouder Interne Audit, heeft eind 2020 afscheid genomen van SPF. APS verzorgt ook de pensioenadministratie. SPF heeft het vermogensbeheer uitbesteed, met behulp van twee fiduciair managers (Achmea Investment Management en Sweco Capital Consultants).

Het pensioenfonds heeft meerdere commissies: de kerncommissies zijn de beleggingsadviescommissie (hierna: BAC), de communicatiecommissie en de commissie Governance-Risk-Compliance (hierna: commissie GRC). Voorts zijn er de commissies Opvolging, Contract en SLA-evaluatie, Beoordeling beroepsarbeidsongeschiktheid en de Geschillencommissie.

Daarnaast heeft SPF drie sleutelfunctiehouders waarvan de sleutelfunctiehouders interne audit en actuarieel extern zijn.

De coronapandemie heeft de nodige impact gehad op het besturen van het fonds. De lopende processen hebben echter normaal doorgang kunnen vinden. Het werken in de digitale omgeving heeft niet geleid tot vertraging, maar wel tot gewenning. De uitdaging was om iedereen aangehaakt te houden, maar dit is uiteindelijk organisch gegroeid. Hier is wel specifiek aandacht aan gegeven door extra informatie rond te sturen over de administratie en de financiële gevolgen. Het bestuur heeft een grote betrokkenheid gevoeld en getoond bij de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie APS tijdens de crisis. De VC spreekt hier zijn waardering voor uit.

Het premie-inningsbeleid is aangepast uitgevoerd waarbij er coulance is getoond met de inning van premies en het in rekening brengen van rente bij betalingsachterstanden. APS heeft hier de nodige dienstbaarheid bij getoond. De incassograad is overigens per saldo niet verminderd.

De natuurlijke overlegmomenten met het VO waren voldoende om hen op de hoogte te houden.

De communicatie over de implicaties voor het fonds van de coronapandemie heeft extra aandacht gekregen, waarbij ook gelet is op communicatie via en door de sociale media.

Binnen het bestuur zijn goede discussies gevoerd, ook met de uitvoerders, waarbij geen overhaaste (tactische) besluitvorming heeft plaatsgevonden onder druk van de bijzondere omstandigheden. Het bestuur heeft vastgehouden aan het strategisch beleid.

Het rapport

Hieronder vindt u de waarnemingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie, op basis van de documenten en de gehouden interviews met bestuur, VO, de sleutelfunctiehouders en het bijwonen van commissievergaderingen en het bijwonen van een bestuursvergadering. Het rapport is opgebouwd rond de acht thema's van de Code Pensioenfonds.

Algehele conclusie

Het bestuur is weer op sterkte met de benoeming van een nieuw bestuurslid. Daarnaast zijn twee aspirant-bestuursleden toegetreden als toehoorder. Zij zullen op termijn worden voorgedragen als vervanger van twee zittende bestuursleden wiens termijn is verlengd totdat de twee aspirant-leden kunnen worden benoemd. Het van-voor en door fysiotherapeuten in de besturingsfilosofie houdt gestand. De twee aspirant-leden hebben allebei een fysiotherapie achtergrond.

De financiële positie van het fonds blijft onverminderd zwak. Het bestuur heeft in 2020 veel aandacht gehad voor de regeling en het draagvlak van deze regeling.

Het bestuur heeft zelf een evaluatie over het bestuurlijk handelen naar aanleiding van de covid-19 crisis uitgevoerd. De verschillende commissies hebben via een vragenlijst hun input geleverd voor deze evaluatie. Uiteindelijk is het evaluatie verslag in de GRC en in het bestuur besproken. Daaruit zijn verschillende acties geformuleerd zoals de verhouding noodprocedure versus crisisplan, het (toekomstig) digitale beleid en de impact van het beloningsbeleid.

Het bestuur heeft in 2020 een grote diversiteit aan beleidsonderwerpen ter hand genomen en daarop goede voortgang geboekt.

Risicomanagement functioneert goed maar de rolzuiverheid (o.a. de onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouders) kan strakker ingevuld worden.

De VC is van mening dat een nog explicietere mandatering van commissies de bestuurlijke efficiency verder kan verhogen. Denk hierbij aan welke managementinformatie het bestuur nodig heeft om tot goede oordeels- en besluitvorming te komen.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

Zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen, maken het in hen gestelde vertrouwen waar. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Het dossier van het nieuwe pensioencontract (inclusief de wet verbeterde premieregeling) heeft veel aandacht van het bestuur. Het bestuur heeft intensief onderling gediscussieerd (zonder adviseurs!) en dit heeft geleid tot een visiedocument dat gedeeld zal worden met VO en DPF. Er is in dit stadium bewust niet met adviseurs gewerkt om een eigen visie te kunnen opbouwen, tegen de achtergrond van de eigen beroepsgroep. Het traject is opgebouwd uit verschillende bouwstenen die voor de zomer 2021 moeten leiden tot een besluitvorming door DPF over de toekomstige (uitvoering van de) regeling van SPF. Het bestuur ziet duidelijk de relatie in dit dossier met de (herijking van de) missie, visie en strategie van het fonds. Beide trajecten lopen parallel en moeten uiteindelijk samenkomen. Het bestuur heeft een gedegen stappenplan opgesteld waarbij alle relevante momenten goed in beeld zijn. De visitatiecommissie constateert een voortvarende gezamenlijke aanpak.

De sleutelfunctiehouders zijn benoemd. De sleutelfunctiehouders interne audit en actuarieel zijn extern. De sleutelfunctiehouder risicobeheer is bestuurder van het pensioenfonds en tevens voorzitter van de GRC. Het bestuur is nog zoekende wanneer een sleutelfunctiehouder in het besluitvormingsproces moet worden betrokken en/of geïnformeerd. Het gaat hier met name over (strategische) besluitvorming waarin een onafhankelijk oordeel over het gevolgde proces en de inhoud van de (voorgestelde) besluitvorming weergegeven wordt. Zuiverheid van rollen is een vereiste voor het werken conform de IORP II wetgeving. Dit vraagt van zowel de sleutelfunctiehouders als van het bestuur alertheid op het in de praktijk brengen van de scherpte in de rollen.

De cultuur van het bestuur is om elkaar uit te dagen en scherp te houden. Ook al verloopt niet alles altijd volgens formele lijnen en wordt niet alles even gestructureerd vastgelegd, is het voor de VC duidelijk dat deze cultuur binnen het bestuur aanwezig is en goed werkt. Dit blijkt uit verslagen, het gesprek met het bestuur en het bijwonen van commissievergaderingen en een bestuursvergadering. De aanbeveling van de VC is om de vastlegging nog wat te verbeteren zodat die verschillende rollen (met name die van de commissies, bestuur en uitvoeringsorganisatie en die van de GRC en SFH RB) goed naar voren komen. Daarnaast is de aanbeveling om in een besluitvormingsproces duidelijk aan te geven of vooraf een opinie van de SFH RB opgenomen moet worden is en dit zichtbaar te maken op de voorlegger voor het bestuur.

Het bestuur heeft een beleidsdocument Evenwichtige vertegenwoordiging en evenwichtige belangenafweging geschreven. De VC waardeert dat het bestuur een belangrijk maar ook moeilijk te duiden onderwerp als evenwichtige belangenafweging beleidsmatig probeert vast te leggen. De VC is van mening dat dit document nog enige vragen oproept. Deze vragen zijn kenbaar gemaakt. Het bestuur heeft hierop uitvoerig gereageerd en geeft aan dat het document een gedachtewisseling binnen het bestuur is die nog in ontwikkeling is. Dit document moet het bestuur helpen met de besluitvorming met name voor wat betreft de toekomst van de regeling (nieuw pensioenstelsel). De suggesties/opmerkingen van de VC zullen worden meegenomen in een volgende versie van dit beleidsdocument.

Beleggingsbeleid:

Het bestuur heeft de visie dat beleggen in de reële economie in belangrijke mate bijdraagt aan de doelstelling van een geïndexeerd pensioen. Dit betekent een voorkeur voor beleggingen in infrastructuur, indirect vastgoed en private equity boven bijvoorbeeld hedge funds en commodities. Deze beleggingen vragen veel aandacht van de BAC en het bestuur. De VC neemt waar dat deze aandacht goed wordt gegeven waarbij de beide vermogensbeheerders goede ondersteuning bieden. De complexiteit wordt mede beheerst door een gedegen besluitvormingsproces waarbij over het algemeen de lijn wordt gevolgd van een verkenning van de beoogde strategie gevolgd door een gedegen selectieproces. Bij het monitoren van bedoelde beleggingen komen veel vraagstukken aan de orde waarvoor BAC en bestuur niet weglopen. De VC neemt waar dat BAC en bestuur zich goed in de materie verdiepen. Er komt een diversiteit aan aandachtspunten langs waarbij het fonds zich goed afvraagt of er een mogelijke impact is op reputatierisico en lange termijneffecten. De VC beveelt aan dat het bestuur bewust de vraag stelt in hoeverre er voldoende kennis en inzicht is om deze aandachtspunten te adresseren en eventuele aansprakelijkheid te onderkennen (bv de mogelijke gevolgen van klimaatontwikkelingen voor vastgoed dat gelegen is onder de zeespiegel of ongelukken bij projecten in de infrastructuur of milieuaspecten bij windmolenprojecten). Het fonds is kritisch op dit soort onderwerpen en stimuleert de vermogensbeheerders te helpen de risico's te onderkennen en te bespreken.

De BAC heeft een mandaat voor onderhoud inzake de bestaande portefeuille. Dit werkt goed; het verlicht de besluitvorming door het bestuur aanzienlijk. Het proces is hiermee bijna op orde. De VC mist nog de (structurele) aandacht voor de opinie van de risicomanager.

Door een iets duidelijkere mandatering van de BAC (zie eerdere opmerking VC) wordt voorkomen dat het werk van de BAC in het bestuur (deels) opnieuw wordt gedaan.

Het bestuur heeft inmiddels een duidelijke stip op de horizon gezet aangaande het maatschappelijk verantwoord beleggen. Het is de bedoeling dat impact beleggen en het sturen op ESG-doelstellingen en ESG-risico's een duidelijke plek krijgen. Er is hierbij overigens samenhang met de herijking van de beleggingsovertuiging inzake de toegevoegde waarde van actief beheer. Het bestuur ziet binnen de aandelenportefeuille de mogelijkheden voor een goed ESG-beleid bij een in beginsel passief beheer. De VC beveelt wel aan de wisselwerking tussen enerzijds de afname van het geloof in actief beheer en anderzijds de wens om via de portefeuille expliciet op ESG-doelen te sturen, goed te beoordelen op mogelijke tegenstrijdigheden en belemmeringen.

In vervolg op het toezicht over 2019 heeft de VC over 2020 extra ingezoomd op het beleggingsproces en de weergave daarvan in de ABTN. Hier kwamen punten uit ter verbetering van vastlegging die met het bestuur in een separate rapportage zijn besproken. De VC beveelt aan deze punten de aandacht te geven, waarbij de VC bereid is tot verdere toelichting hierop en dialoog hierover.

Risicomanagement:

Het bestuur steekt, mede vanuit een grote betrokkenheid en verantwoordelijkheid, samen met de commissies veel tijd en energie in het risicomanagement van het fonds. Het betrekken van risicomanagement en -afwegingen in de bestuurlijke besluitvorming wordt bijvoorbeeld ondersteund door een heldere voorlegger waarop de risicoafwegingen vanuit de eerste lijn zijn opgenomen.

De GRC speelt een belangrijke en zorgvuldige rol bij het tot stand komen van de samenvattende risicorapportage voor het bestuur, waarin met name de werking van de beheersmaatregelen is opgenomen. In de GRC wordt ten behoeve van de rapportage aan het bestuur, de door bestuursondersteuning geïnterpreteerde werking nog aangevuld en verduidelijkt en wordt aandacht besteed aan mogelijke samenhang tussen verschillende risico's.

Een integrale risicorapportage waarin wordt gerapporteerd afgezet tegen de risicohouding van het bestuur, zou het bestuur in staat moeten stellen de bestuurlijke aandacht met betrekking tot het risicomanagement te prioriteren en gerichte actie te (laten) ondernemen. Een voor het bestuur overzichtelijk dashboard met risicoscores helpt hierbij.

Ook borgt de GRC met de huidige werkwijze het risicobewustzijn in de eerste lijn.

De GRC verzorgt geen 2e lijns oordeel bij (de voorbereiding van) bestuursbesluiten. Deze taak ligt namelijk bij het bestuur en bij de sleutelfunctiehouder RB, tevens voorzitter van de GRC.

Naast het feit dat de VC wil wijzen op de rolzuiverheid waarbij de VC een vermenging van rollen wil voorkomen, ziet de VC een kwetsbaarheid, doordat de 2e lijns opinie alleen door de SFH RB wordt geschreven. Deze kwetsbaarheid kan ondervangen worden door het inzetten van een vervuller/risicomanager met complementaire deskundigheid.

Het bestuur zal in 2021, mede vanwege het toetreden van nieuwe bestuurders en de in 2021 uit te voeren ERB, met behulp van het RAVC-model het risicoraamwerk herijken. Dit gebeurt met behulp van een externe partij. De VC ziet dit proces als een goede opmaat naar een invulling van de rol van vervuller voor de sleutelfunctie risicobeheer, ter invulling van een sterke onafhankelijke tweede lijn samen met de huidige SFH risicobeheer. De rol van de GRC wordt daarmee een volledige eerstelijns rol en kan naast de beleidsvoorbereiding ook de werking van de beheersmaatregelen ter hand blijven nemen.

De commissie GRC heeft in 2020 een risicomanagement volwassenheidsmeting uitgevoerd. Het bestuur heeft in het risicomanagement beleid vastgelegd dat het aan niveau 4 wenst te voldoen. De VC ziet het uitvoeren van de meting als een goed hulpmiddel om dit niveau te gaan bereiken.

Het fonds heeft in 2020 een omvangrijk auditplan vastgesteld en uitgevoerd. SPF werd geconfronteerd met de pensionering van de sleutelfunctiehouder interne audit (SFH IA) per 2021 en heeft tijdig in een passende externe opvolging kunnen voorzien. Het takenpakket van de SFH IA was, gegroeid vanuit de historie, breder dan alleen de 3e lijns taken. De VC ziet de natuurlijke wisseling van de invulling van de rol van SFH als een goed moment om de rolzuiverheid van de SFH IA te verstevigen.

Aanbevelingen:

- Bepaal als bestuur hoe het intern toezicht een goede rol kan spelen m.b.t. het nieuwe pensioencontract.
- Let bij het vastleggen van besluitvorming goed op de verschillende rollen die aanwezig zijn (soms verenigd in 1 persoon) zodat voor de lezer duidelijk is wie wat zegt in welke hoedanigheid.
- Laat de risico's door de risicomanager beoordelen op onderwerpen als aansprakelijkheid en reputatierisico bij lastige vragen die zich voor kunnen doen bij de alternatieve beleggingsvormen.
- Blijf alert op het mogelijk in het bestuur over doen van discussies over vermogensbeheer onderwerpen.
- Beoordeel de wisselwerking tussen enerzijds de afname van het geloof in actief beheer en anderzijds de wens om via de portefeuille expliciet op ESG-doelen te sturen, op mogelijke tegenstrijdigheden en belemmeringen.
- Geef aandacht aan verbetering van vastlegging in de ABTN van bepaalde punten uit het beleggingsproces, zoals dynamische assetallocatie en actief beheer.

- Verhoog de rolzuiverheid van zowel de 1e, 2e, als 3e lijn door los van de GRC-commissie, ter ondersteuning van de sleutelfunctiehouder risicobeheer (SFH RB), een externe risicomanager als vervuller aan te stellen
- Beperk het takenpakket van de SFH IA tot de 3e lijns taken (dit zal een beperkte herijking van het audit charter tot gevolg hebben).
- Maak het 2e lijns oordeel onderdeel van de voorlegger waarmee het een trigger vormt voor het tijdig uitvragen van een 2e lijns opinie.
- Draag zorg voor een onafhankelijke, integrale 2e lijns risicorapportage met een duidelijk dashboard/duidelijke signalering van de mate van beheersing ten opzichte van de vastgestelde risicobereidheid van het bestuur.
- Bepaal aan de hand van de uitkomsten van de volwassenheidsmeting wat nodig is om op het door het bestuur gewenste niveau 4 te komen.
- Breng de ABTN en het risicomanagementbeleid op één lijn als het gaat om de rol van de GRC.

Thema 2: Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Financiering:

De regeling heeft de continue aandacht van het bestuur met name op het gebied van draagvlak en financiering.

Er is in 2020 een verhoging van de premie van 10% doorgevoerd, wat overigens bij lange na niet voldoende is om bij de huidige rentestand de nieuwe opbouw te financieren. Er is hiertoe een besluitvormingsproces doorlopen, waar het bestuur verschillende belangen evenwichtig gewogen heeft en besloten heeft dat een premieverhoging van maximaal 10% mogelijk is, zonder dat er een verhoogde kans op ondermijning van het draagvlak ontstaat en wat naar verwachting de deelnemer financieel kan dragen. Deze verhoging heeft na invoering geleid tot een bijzondere reactie vanuit de achterban in de vorm van een petitie. In dat kwartaal zijn ten opzichte van andere kwartalen veel afmeldingen bij DPF binnengekomen. Opgemerkt mag worden dat het bestuur veel aandacht heeft gegeven aan communicatie, via filmpjes, interviews, website en brieven.

Er is in 2020 een (beperkte) ALM-studie uitgevoerd, die vooral was gericht op het herijken van het beleid inzake afdekking van het renterisico. Op basis van de uitkomsten van deze studie en de huidige situatie richting de uitwerking van het pensioenakkoord, heeft het bestuur besloten het huidige risicoprofiel en het strategische beleggingskader en de huidige afdekking van het renterisico te handhaven. De VC constateert dat het bestuur weloverwogen te werk is gegaan en consistentie betracht ten aanzien van de strategische doelstellingen. Dit geldt overigens ook voor andere beleidsonderwerpen, het bestuur blijft weg van "de waan van de dag".

Uitbesteding:

Het bestuur heeft goed overleg met APS over de strategie en toekomst van APS, als belangrijke partner van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft de aandacht voor de financiële situatie van APS en de continuïteit van de bedrijfsvoering. Uitvoerders worden in een cyclus van plan do act cyclus gemonitord. Ook de dienstverlening van Caceis wordt goed geëvalueerd, hier zijn geen bijzondere aandachtspunten.

Thema 3: Integer handelen

Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.

Het bestuur heeft voldoende aandacht voor compliance en integriteit.

De VC vraagt blijvende aandacht voor de schijn van belangenverstrengeling en de verantwoording daarover door het bestuur bij het inzetten van het bureau AethiQs in relatie tot de betrokkenheid van één van de bestuursleden bij dit bureau.

Wijzigingen in wet- en regelgeving worden op een overzichtelijke wijze door APS gemeld en door het bestuur beoordeeld op relevantie en prioriteit.

Thema 4: Kwaliteit nastreven

Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een lerende organisatie.

De verhouding met het verantwoordingsorgaan (VO) is goed. Het blijft wel lastig om een goede rolinvulling te vinden, de VC vindt het een goede zaak dat het gesprek tussen het VO en het bestuur hierover gevoerd blijft worden.

Het VO heeft twee nieuwe (jonge) leden gevonden. Ook is het voorzitterschap van het VO gewijzigd.

Het VO ziet graag de mogelijkheid om een eigen invulling te geven aan hun deskundigheidsbevordering.

Het bestuur organiseert samen met het VO-themadagen om deskundigheid te bevorderen. Het bestuur heeft ook het uitgangspunt dat het bijhouden en bevorderen van deskundigheid ook gedeeltelijk een eigen verantwoordelijkheid is.

De VC beveelt aan om deskundigheidsbevordering van het VO te agenderen en eventueel een budget voor het VO vrij te maken, in te vullen door de geschiktheidscommissie. Dit budget kan gekoppeld worden aan een jaarplan van het VO waarbij speciale omstandigheden (zoals bijvoorbeeld nieuwe leden of een dossier als het nieuwe pensioencontract) ook ingevuld worden. Verantwoording (achteraf?) hoort hier natuurlijk bij.

Het hebben van een eigen budget geeft het VO ook het gevoel als zelfstandige entiteit gezien te worden. Het VO wil het graag goed doen en neemt zijn verantwoordelijkheid.

De verhouding met het VO is verder goed te noemen. Het VO heeft voldoende vertrouwen in het functioneren van het bestuur.

Zoals hierboven (thema 1) reeds genoemd is de cultuur van de countervailing power binnen het bestuur aanwezig. De vergaderingen zijn goed voorbereid zowel binnen het bestuur als de commissievergaderingen. De inbreng van de uitvoerders is ook goed te noemen. Het bestuur vraagt en krijgt de nodige kwaliteit.

Het bestuur heeft een (nieuw) visiedocument opgesteld. Daarbij wordt gestreefd om te komen tot een gezamenlijk strategisch beleid met een blik op de toekomst. Zo zijn indertijd ook de focusdossiers opgesteld: doen we de goede dingen en doen we ze goed. Het spanningsveld tussen voldoende mate van boven de materie hangen en ook voldoende aandacht voor details hebben is aanwezig maar het bestuur is zich hiervan bewust.

Het bespreekbaar houden van de dossiers (buiten de cirkel van het DB of de commissies) is iets waar het bestuur scherp op moet blijven. Het bestuur acht zich op dit moment voldoende toegerust om alles met elkaar te bespreken. Een discussie zal nog gevoerd moeten worden of het dossier het nieuwe pensioencontract een aparte begeleiding nodig heeft, gezien de veelheid aan bestuurlijke prioriteiten.

Het bestuur heeft een zelfevaluatie uitgevoerd. Dit is gebeurd door middel van vragenformulieren waarin bestuursleden ook elkaar evalueren (360 graden) en het bestuur als geheel wordt geëvalueerd. Ook vanuit de commissies is input geleverd d.m.v. een eigen evaluatie. De besturingsfilosofie is besproken en geëvalueerd.

Aanbeveling:

- Overweeg een opleidingsbudget voor het VO beschikbaar te stellen.

Thema 5: Zorgvuldig benoemen

Het fonds handelt zorgvuldig bij (her)benoemen en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Het bestuur heeft een zorgvuldig benoemingsproces ingericht. Statutair is vastgelegd dat bestuursleden iets langer kunnen aanblijven indien noodzakelijk. Het bestuur heeft inmiddels twee aspirant-bestuursleden, tevens fysiotherapeut, gevonden. De verschuiving van rollen binnen het bestuur zijn inmiddels ook ingevuld. Daarmee is het belangrijke criterium voor zowel de beroepsvereniging (DPF) als in het bestuur het van, voor en door fysiotherapeuten ingevuld. De twee aspirant-bestuursleden worden op dit moment ingewerkt en hebben beiden een mentor-bestuurslid.

Bij thema 4 is reeds opgemerkt dat het bestuur ieder jaar een zelfevaluatie uitvoert. Ook individuele gesprekken zijn gevoerd door het DB. Daarbij kwam naar boven dat het bestuur het lastig vindt twee senioren bestuursleden tegelijk te verliezen door afloop van hun termijn. Daarnaast is in de procedure naar het zoeken van een opvolger vertraging gekomen doordat een kandidaat zich heeft teruggetrokken. Besloten is de bestuurstermijn van de twee senioren bestuursleden met (maximaal) 2 jaar te verlengen. Hiermee is continuïteit en kwaliteit van bestuur verzekerd.

Thema 6: Gepast belonen

Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

Het beloningsbeleid is vastgesteld op basis van een uurloon versus een aantal uren per vergadering. De jaaragenda is de basis van het aantal vergaderingen en wordt voorafgaand aan het lopende jaar opgesteld. Er is achteraf controle op declaraties en wordt toestemming gevraagd voor het bijwonen van bijeenkomsten. Het bestuur heeft veel aandacht voor kosten en afgelopen jaren een beleid gevoerd om de kosten te drukken.

Met de komst van nieuwe (jonge) bestuurders wordt het beloningsbeleid onder de loep genomen. Daarbij worden verschillende opties beschouwd, variërend van variabel tot vast met alle mogelijkheden daarbij. Fiscale aspecten en persoonlijke omstandigheden worden daarbij meegewogen.

Timing is een belangrijk onderdeel voor het vaststellen van het beloningsbeleid met daarbij ook draagvlak van de achterban (VO en DPF).

T.a.v. uitvoerders wordt er een beheerst beloningsbeleid gevoerd waarbij perverse prikkels worden vermeden.

Thema 7: Toezicht houden en inspraak waarborgen

Het fonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en de integriteit van de bedrijfsvoering.

De opvolging van de aanbevelingen is vastgelegd in een apart document waarin het bestuur beargumenteerd de opvolging of het niet opvolgen van een aanbeveling heeft vastgelegd.

Met name de aanbeveling of het fonds voor het intern toezicht niet moet opschalen naar een raad van toezicht (RvT) heeft geleid tot een diepgaande discussie in het bestuur waarbij de conclusie is dat het bestuur het op dit moment niet opportuun vindt om door te schakelen naar een RvT.

Het bestuur heeft goed bestudeerd wat de verschillen zijn tussen een RvT en een VC. Daarbij is gekeken naar de organisatie van countervailing power, anders dan door middel van het instellen van een RvT. Het bestuur is van mening dat met het inhuren van verschillende adviseurs op verschillende beleidsterreinen, als sparringpartner, zoals dat nu gebeurt, er voldoende specialistische kennis in huis gehaald wordt die in staat is om het bestuur uit te dagen. Met daarnaast een VC is het bestuur van mening dat hiermee de governance goed is ingericht.

Met betrekking tot het volgen van het nieuwe pensioencontract merkt het bestuur op dat er geen tegenstelling is tussen werkgevers en werknemers, wat de discussie in dit proces transparant houdt. Het volgen van dit proces, met name voor wat betreft evenwichtige belangenafweging, risicomanagement en beheerste en integere bedrijfsvoering, moet zorgvuldig worden ingericht. De VC geeft aan dat een visitatie in dit proces wellicht niet de passende wijze van toezicht is om toe te passen.

Aanbeveling:

- Bepaal als bestuur hoe het intern toezicht een goede rol kan spelen m.b.t. het nieuwe pensioencontract.

Thema 8: Transparantie bevorderen

Het fonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

De communicatiecommissie heeft een ambitieus jaarplan opgesteld. De commissie heeft verschillende doelstellingen geformuleerd: vergroten draagvlak, bewustzijn vergroten en servicegerichtheid vergroten. De uitgangspunten zijn verbondenheid, deskundigheid, toegankelijkheid dit alles i.c.m. solidariteit en collectiviteit. Inmiddels vindt er segmentatie naar doelgroep plaats en zijn op basis van bovenstaande doelstellingen zeven campagnes ontworpen. De communicatiecommissie heeft inmiddels een keuze gemaakt uit deze campagnemogelijkheden. Campagnes worden uitvoerig (kwantitatief) geanalyseerd en daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van data-analyse.

De inbreng van de extern adviseur en van APS kan als waardevol worden beoordeeld. De uitdaging is of de door de adviseur gewenste data-analyse door APS kan worden ingebouwd in hun systemen. DPF en het VO zijn voldoende betrokken bij de communicatie (strategievorming en uitvoering).

De VC heeft het jaarverslag (2019) beoordeeld. De conclusie is onder meer dat missie, visie en strategie goed zijn belicht en dat de beleids- en verantwoordingscyclus (zoals ook bedoeld in de Code Pensioenfondsen) wordt toegepast. Wij bevelen wel aan om in de kengetallen onder Toeslagverlening de begrippen toeslagverlening (2%) en welvaartsvastheidsbescherming anders te beschrijven, immers de 2% stijging is geen toeslag maar een gegarandeerde pensioenaanspraak die wordt verworven uit premie. Zo staat het wel later in het bestuursverslag: een vaste verhoging die wordt betaald uit premies. De onder kengetallen genoemde welvaartsvastheidsbescherming wordt in de tekst van het bestuursverslag ten onrechte niet behandeld.

In het bestuursverslag worden de verplichte normen uit de Code Pensioenfondsen behandeld. De thema's uit de Code worden echter niet als zodanig besproken, wat niet verplicht is, maar wel mooi zou zijn. Wellicht kan de checklist Code Pensioenfondsen (die immers is opgesteld) als bijlage bij het jaarverslag worden opgenomen, eventueel in wat bewerkte vorm.

Aanbevelingen:

- Monitor goed of de aansluiting tussen de extern adviseur en APS aanwezig is en blijft.
- Voer enige verduidelijkingen in het jaarverslag door (indexatie en Code Pensioenfondsen)

De visitatiecommissie, 11 mei 2021

Mr. E.C.H. Klijn cpe (voorzitter)
Mevr. R. van Ewijk
D. Wenting AAG RBA

Reactie van het bestuur op het oordeel van de visitatiecommissie

Het bestuur heeft de visitatiecommissie verzocht een visitatie uit te voeren over 2020. Bij het uitoefenen van intern toezicht hanteert de visitatiecommissie een normenkader volgend uit de Wet verplichte beroepspensioenregeling, de Code Pensioenfondsen en de VITP-Toezichtcode. De visitatiecommissie draagt de verantwoordelijkheid voor de visitatie conform het bepaalde in de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onverlet de eigen bestuurlijke en toezichthoudende verantwoordelijkheden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de controlerend accountant, de certificerend actuaris en de externe toezichthouders.

Het rapport van de visitatiecommissie is tot stand gekomen op basis van ontvangen documentatie en na overleg met diverse betrokkenen bij het pensioenfonds. Net als verleden jaar heeft ieder van de drie leden van de visitatiecommissie één of meer bestuurs- en/of commissievergaderingen bijgewoond. In aansluiting daarop zijn nog schriftelijke vragen gesteld die uitgebreid door SPF zijn beantwoord. Daardoor heeft de visitatiecommissie kennis kunnen nemen van de werkwijzen, inzichten en overwegingen die het bestuur in de praktijk bij de diverse besluitvormingstrajecten hanteert. Dit heeft de visitatiecommissie, die reeds enkele jaren de visitaties uitvoert voor het pensioenfonds, in staat gesteld om de gewenste diepte in hun beoordeling en rapportage te maken. Het rapport van de visitatiecommissie is opgebouwd rond de acht thema's van de Code Pensioenfondsen.

Met tevredenheid heeft het bestuur kennis genomen van het rapport van de visitatiecommissie en in het bijzonder om het feit dat de algemene indruk van de visitatiecommissie positief is. Het bestuur zal de gedane aanbevelingen bij de verschillende thema's bespreken om te bepalen op welke wijze hieraan opvolging wordt gegeven. In het bijzonder de aanbevelingen over de rolzuiverheid bij het risicomanagement en de explicietere mandatering van commissies teneinde de bestuurlijke efficiency te verhogen. Een deel van deze aanbevelingen had reeds de aandacht van het bestuur. Het bestuur zal tevens zorgen dat een goede invulling van de rol van het intern toezicht met betrekking tot het nieuwe pensioencontract mogelijk wordt.

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor de prettige samenwerking.

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN 2020

1. Taken verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan kent twee hoofdtaken, namelijk advisering van het bestuur op de onderwerpen zoals hierna aangegeven en het jaarlijks uitspreken van een oordeel over bestuur.

Het verantwoordingsorgaan heeft adviesrechten op het gebied van het beloningsbeleid, de vorm en inrichting van het interne toezicht, het vaststellen en wijzigen van de interne klachten- en geschillenprocedure, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, een melding van disfunctioneren van het bestuur, de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten, de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds, liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds, het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst en tot slot het omzetten van het beroepspensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en ook over beleidskeuzes voor de toekomst. Het bestuur legt periodiek verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd.

Het bestuur heeft in 2007 een reglement voor het verantwoordingsorgaan vastgesteld, dat voor het laatst gewijzigd is op 9 december 2020. In dit reglement zijn, naast de hiervoor genoemde taken en bevoegdheid ook bepalingen vastgelegd over samenstelling, benoeming, zittingsduur en werkwijze van het verantwoordingsorgaan.

2. Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vijf leden die door en uit het Fysiopensoenforum zijn verkozen en door het bestuur zijn benoemd. Het VO kan daarnaast één of meer aspirant-leden hebben. Het verantwoordingsorgaan kent een tweetal geledingen, namelijk de geleding deelnemers en de geleding pensioengerechtigden. De zittende leden vormen een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling van de betreffende geleding. In het jaar 2020 bestond het verantwoordingsorgaan uit:

- De heer H.J.M. Paauw, voorzitter
- Mevrouw I. Smeets-de Lijster, lid
- De heer H.S. Teunissen, lid
- De heer J.H. Vos, lid
- Mevrouw J. Maas, lid
- Mevrouw M.M. van Lierop, lid
- De heer W. Langoor, aspirant-lid
- De heer J.M. Quist, aspirant-lid

De heer Vos heeft het verantwoordingsorgaan verlaten per 30 juni 2020. Mevrouw Van Lierop is met ingang van 1 juli 2020 benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan.

Ook de heer Paauw heeft het verantwoordingsorgaan verlaten en wel per 31 december 2020. De heer Teunissen is de heer Paauw met ingang van 1 januari 2021 opgevolgd als voorzitter en mevrouw Maas is per gelijke datum benoemd tot plaatsvervangend voorzitter.

De heren Langoor en Quist zijn benoemd tot aspirant-lid per 1 juli 2020.

3. Deskundigheid verantwoordingsorgaan

Om taken en bevoegdheden goed te kunnen uitvoeren en om een gesprekspartner met voldoende tegenspraak voor het bestuur te kunnen zijn, is in het geschiktheidsbeleidsplan van het pensioenfonds opgenomen dat het verantwoordingsorgaan collectief moet beschikken over de deskundigheid van een pensioenfondsbestuurder niveau A (de eis die De Nederlandsche Bank stelt aan een beginnend bestuurder). Vanwege de maatregelen rondom COVID 19 heeft het verantwoordingsorgaan de jaarlijkse zelf-evaluatie onder externe begeleiding uitgesteld tot de tweede helft van 2021. Het voltallige verantwoordingsorgaan heeft twee kennissessies gehouden over de missie / visie / strategie, de premiedekkingsgraad alsmede de premie en het opbouwpercentage.

4. Overleg

Ten behoeve van de totstandkoming van het oordeel over 2020 heeft het verantwoordingsorgaan vier keer zelfstandig vergaderd, twee keer met de visitatiecommissie en drie keer met (een deel van) het bestuur, waarvan eenmaal in aanwezigheid van de certificerend actuaris en accountant. Tevens is er één overleg geweest met het dagelijks bestuur inzake de opvolging van de voorzitter van het verantwoordingsorgaan.

Daarnaast bespreekt het bestuur actuele fondsontwikkelingen met het Fysiopensioenforum. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zitting in het Fysiopensioenforum en nieuwe (aspirant-)leden voor het verantwoordingsorgaan worden door en uit dit forum gekozen. In 2020 kwamen bestuur en Fysiopensioenforum twee maal bijeen. Door het bestuur is uitleg en verduidelijking gegeven over diverse onderwerpen, onder meer over de financiële situatie bij het pensioenfonds, het beleggingsbeleid en maatschappelijk verantwoord beleggen, het Pensioenakkoord en de Wet verbeterde premieregeling, de premie en de premiedekkingsgraad.

5. Advisering

In 2020 heeft het verantwoordingsorgaan vijf maal advies uitgebracht op verzoek van het bestuur. De adviesaanvragen betroffen:

1. het reglement van het verantwoordingsorgaan;
2. het reglement van de visitatiecommissie;
3. de statuten;
4. het beleidscommunicatieplan;
5. de bezetting van de visitatiecommissie.

Op de voorstellen van het bestuur is in alle vijf gevallen positief geadviseerd door het verantwoordingsorgaan.

6. Oordeelsvorming

Hieronder zijn de bevindingen, de aanbevelingen en het uiteindelijke oordeel van het verantwoordingsorgaan opgenomen.

6.1 Bevindingen

Corona-crisis

Door de Corona-crisis is in 2020 de noodprocedure in werking getreden. Het bestuur heeft een calamiteitenteam samengesteld om de ontwikkelingen te monitoren en zo nodig acties te kunnen ondernemen. Om de risico's van de Corona-crisis te kunnen beoordelen is een risicoanalyse opgesteld. Door deze analyse is er een compleet beeld van de belangrijkste risico's verkregen en zijn de mogelijk te nemen beheermaatregelen bij verschillende scenario's in kaart gebracht. Het bestuur voorzag in maart 2020 betalingsproblemen bij deelnemers, omdat fysiotherapeuten niet meer mochten werken. Daarom is besloten om gedurende drie maanden tot 1 juli wel premie te incasseren en nota's te versturen, maar geen aanmaningen te sturen en trajecten bij de deurwaarder werden stilgelegd. Daarna bleken geen (tijdelijke) aanpassingen in het incassobeleid noodzakelijk. De vergaderfrequentie is stapsgewijs afgeschaald en uiteindelijk is het calamiteitenteam weer opgeheven. Het bestuur heeft daarna een gedegen evaluatieproces doorlopen, waarbij via een eindrapportage aandachtspunten en nadere acties zijn geduid. Het verantwoordingsorgaan constateert dat het bestuur goed crisismanagement heeft gevoerd en uitstekend heeft geanticipeerd op voorkomende ontwikkelingen.

Missie, visie en strategie

Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het door het bestuur opgestelde strategisch beleid over de periode 2021 - 2026 in het document over de missie, visie en strategie van SPF. Het strategisch beleid van SPF is gericht op de versteviging van het draagvlak bij de achterban via een aantal beleidsterreinen. Het bestuur stelt jaarlijks focusdossiers op, waarbij op specifieke onderdelen van de strategie nadere acties worden aangezet.

Het verantwoordingsorgaan blijft met het oog op de toekomst bezorgd over de zichtbare trend van een dalend draagvlak bij de achterban en het toenemende risico dat de verplichtstelling in het gedrang komt. Dit dalend draagvlak bij de achterban vormt de belangrijkste strategische uitdaging voor SPF.

Pensioenakkoord

Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan zowel voor als na de totstandkoming van het Pensioenakkoord volledig en tijdig op de hoogte gehouden van alle politieke en wettelijke ontwikkelingen hieromtrent. Het bestuur heeft met name de in 2020 vergaarde kennis gedeeld over de nieuwe pensioencontracten die voort kunnen komen uit de Hoofdlijnennotitie.

SPF is inmiddels op weg naar een nieuwe pensioenregeling en het verantwoordingsorgaan wordt daar door het bestuur goed bij betrokken. Belangrijkste aspecten van die nieuwe pensioenregeling zijn voor het verantwoordingsorgaan de gekozen ambitie en premiestelling, met name in relatie tot het draagvlak bij de achterban en de daarmee samenhangende evenwichtige belangenafweging. Een goede betrokkenheid en communicatie met die achterban is cruciaal.

Voor het verantwoordingsorgaan is het belangrijk dat er samen met het bestuur permanent aandacht wordt gegeven aan de zich ontwikkelende (advies)rol van het verantwoordingsorgaan bij de besluitvorming rondom de nieuwe SPF-pensioenregeling. Die (advies)rol zal zich de komende tijd verder uitkristalliseren.

Premiedekkingsgraad en premiestelling

De premiedekkingsgraad heeft de constante aandacht van zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is daarom net als in 2019 met het bestuur in gesprek gebleven over die premiedekkingsgraad. De hoogte van de premiedekkingsgraad heeft een belangrijke aanleiding gevormd voor het bestuur te besluiten tot een premieverhoging van 10% per 1 januari 2021. Het verantwoordingsorgaan vindt de hoogte van de premiedekkingsgraad onverkort zorgelijk en de huidige ambitie blijft niet haalbaar. In de loop van 2021 zal door het bestuur opnieuw bekeken moeten worden of een verhoging van de premie voor 2022 aan de orde is. Daarbij zal voldoende zorgvuldigheid moeten worden betracht vanwege het tanende draagvlak bij de achterban. Juist met het oog op dat draagvlak acht het verantwoordingsorgaan een verlaging van de pensioenopbouw voor 2022 niet opportuun.

Governance

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur door de komst van twee nieuwe aspirant- bestuursleden er goed in lijkt te slagen opvolging te regelen voor twee senior bestuursleden die binnen een afzienbare periode het einde van hun zittingstermijn bereiken. Bij gebleken geschiktheid van beide aspirant-bestuursleden is het gehanteerde principe "van, voor, door" ook in de nabije toekomst gewaarborgd. Voor de toekomst onderkent het verantwoordingsorgaan een verzwaring en uitbreiding van bestuurstaken en dat vraagt permanent aandacht voor komende opvolgingsvraagstukken.

Inrichting sleutelfuncties

Het bestuur heeft in 2020 de structuur en inrichting van de sleutelfuncties in het kader van de implementatie van de Europese richtlijn IORP II vorm gegeven. De formalisering van de sleutelfuncties heeft zorgvuldig plaatsgevonden in overleg met DNB. Het verantwoordingsorgaan ziet met tevredenheid dat er een duidelijke structuur is gevormd en inmiddels zijn alle sleutelfuncties adequaat bezet. In de ogen van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur dit hele proces goed afgewikkeld.

Beloningsbeleid

In januari 2021 heeft het bestuur een besluit genomen om de vergoedingen aan de bestuursleden voor 2020 te compenseren naar het niveau van 2019 in verband met de impact van de coronacrisis op de uitbetaalde vergoedingen. Het verantwoordingsorgaan is niet gekend in het te nemen besluit c.q. heeft ter zake geen adviesaanvraag ontvangen van het bestuur. Het verantwoordingsorgaan bepleit een zeer zorgvuldige procesgang ten aanzien van alle onderwerpen, die de adviesrechten (inclusief het beloningsbeleid) van het verantwoordingsorgaan direct of indirect raken. Een zorgvuldige procesgang waarborgt voor het verantwoordingsorgaan ook de vereiste inzichtelijkheid en transparantie van bestuursbesluiten.

Uitbesteding

Het bestuur heeft een goede relatie en samenwerking met de diverse uitbestedingspartners. In de samenwerking met Sweco Capital Consultants B.V. en Achmea Investment Management B.V. zijn veranderingen opgetreden, door de overheveling van de portefeuille infrastructuur met ingang van 1 oktober 2020 van Sweco Capital Consultants B.V. naar Achmea Investment Management B.V. Het verantwoordingsorgaan heeft in dit verband een goed selectieproces waargenomen en begrijpt de beleidsmatige overwegingen van het bestuur om de portefeuille infrastructuur onder te brengen bij Achmea Investment Management B.V.

6.2 Aanbevelingen

Nieuwe pensioenregeling

Een goede betrokkenheid van en communicatie met de achterban is cruciaal bij de totstandkoming van de nieuwe pensioenregeling. Het verantwoordingsorgaan beveelt aan om een gericht stappenplan op te stellen, waarbij de communicatie met de achterban wordt ingeregeld aan de hand van de verschillende fases in het totstandkomingsproces van de nieuwe pensioenregeling.

Informatieverstrekking aan het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan ontvangt van het bestuur ieder jaar informatie die moet helpen om het oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en ook over beleidskeuzes voor de toekomst. De aanbeveling aan het bestuur is om nader te bezien welke informatie beschikbaar kan komen om het verantwoordingsorgaan beter in staat te stellen dit oordeel op beleidsniveau op te maken en daarbij weg te blijven bij meer gedetailleerde aspecten van het beleid.

Procesafspraken adviesrechten

Bij bijzonderheden, twijfels of vragen over de adviesrechten van het verantwoordingsorgaan, beveelt het verantwoordingsorgaan het bestuur aan om steeds direct in overleg te treden met het verantwoordingsorgaan om zo nodig nadere (proces)afspraken te maken. Op deze manier wordt de beoogde zorgvuldige (procesgang bij) besluitvorming binnen het pensioenfonds bevorderd.

6.3 Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft grote waardering voor de wijze waarop het bestuur acteert c.q. heeft geacteerd in de Corona-crisis. Het bestuur laat zien planmatig en met grote voortvarendheid te werken aan het Pensioenakkoord-dossier. Het bestuur straalt op alle onderwerpen pro-activiteit uit en is voortdurend alert op interne en externe ontwikkelingen. Het bestuur heeft naar de mening van het verantwoordingsorgaan in 2020 op de juiste wijze uitvoering gegeven aan het beleid op de verschillende beleidsterreinen van het pensioenfonds. Het bestuur legt de juiste accenten in het strategisch beleid door het hanteren van jaarlijks wisselende focusdossiers.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt op basis van de verkregen inzichten via gevoerde gesprekken en ontvangen documentatie, positief over het handelen van het bestuur en over het totaal gevoerde beleid van het bestuur in 2020.

Namens het verantwoordingsorgaan

H.S. Teunissen, voorzitter

20 mei 2021

Reactie van het bestuur op het oordeel van het VO 2020

Het bestuur heeft met genoeg kennis genomen van het feit dat het verantwoordingsorgaan positief oordeelt over het handelen van het bestuur en over het totaal gevoerde beleid van het bestuur in 2020.

Het bestuur ziet met tevredenheid dat het verantwoordingsorgaan grote waardering heeft voor de wijze waarop het bestuur acteert in de Corona-crisis, dat het verantwoordingsorgaan vindt dat het bestuur met grote voortvarendheid werkt aan het Pensioenakkoord-dossier en dat het bestuur op alle beleidsterreinen pro-activiteit uitstraalt. De constante zorg die het verantwoordingsorgaan heeft over het draagvlak bij de achterban wordt gedeeld door het bestuur. Bij het behoud van dat draagvlak spelen de financiële situatie van het pensioenfonds en ook de daarmee samenhangende premiestelling en de ambitie van de uit te voeren pensioenregeling een belangrijke rol. Het bestuur richt zich in de tweede helft van dit jaar op de premiestelling per 1 januari 2022.

Bij de overgang naar een nieuwe pensioenregeling in het kader van het Pensioenakkoord zal het bestuur de deelnemers in de communicatie stapsgewijs meenemen en informeren over het totstandkomingsproces en de inhoudelijke aanpassingen in de pensioenregeling in samenspraak met de Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten. Ook de andere aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan zullen in de komende periode de aandacht van het bestuur krijgen. Zo zal het bestuur nagaan op welke wijze het verantwoordingsorgaan nog beter kan worden geïnformeerd teneinde het verantwoordingsorgaan in staat te stellen het oordeel op beleidsniveau op te maken. Zoals gebruikelijk zal het bestuur periodiek het verantwoordingsorgaan informeren over de voortgang in de diverse dossiers en hoe de gedane aanbevelingen daarin zijn meegenomen.

Het bestuur waardeert het constructieve overleg met het verantwoordingsorgaan in 2020 en tijdens het hele beoordelingsproces aangaande dit verslagjaar.

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER
(na bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)

		2020	2019
ACTIVA			
Beleggingen	(1)	4.930.492	4.501.188
Vorderingen en overlopende activa	(2)	1.688	3.327
Overige activa	(3)	3.147	1.941
		<u>4.935.327</u>	<u>4.506.456</u>
PASSIVA			
Fondsvermogen	(4)	-286.789	-96.695
Technische voorziening	(5)	4.955.563	4.384.789
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	266.553	218.362
		<u>4.935.327</u>	<u>4.506.456</u>
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		94,2	97,8
Beleidsdekkingsgraad		89,5	95,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2020	2019
BATEN			
Bijdragen van deelnemers	(7)	69.033	69.402
Beleggingsresultaten	(8)	386.897	656.055
		<u>455.930</u>	<u>725.457</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(9)	70.778	63.391
Uitvoeringskosten	(10)	5.360	5.298
Mutatie technische voorziening	(11)		
Pensioenopbouw		105.484	83.974
Rentetoevoeging		-14.601	-8.984
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-70.726	-63.340
Onttrekking voor uitvoeringskosten		765	557
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-16	-2.533
Wijziging marktrente		674.973	667.531
Wijziging actuariële uitgangspunten		-126.881	-21.450
Overige wijzigingen		1.776	3.702
		<u>570.774</u>	<u>659.457</u>
Saldo waardeoverdrachten	(12)	-888	2.169
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>646.024</u>	<u>730.315</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-190.094</u></u>	<u><u>-4.858</u></u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie fondsvermogen		<u><u>-190.094</u></u>	<u><u>-4.858</u></u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2020	2019
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen bijdragen van deelnemers	69.694	70.241
Ontvangen waardeoverdrachten	1.790	693
Betaalde pensioenuitkeringen	-70.561	-63.378
Betaalde waardeoverdrachten	-358	-2.908
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5.498	-5.633
	<u>-4.933</u>	<u>-985</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	9.379.534	8.308.370
Betaald inzake aankopen beleggingen	-9.506.961	-8.457.379
Directe beleggingsopbrengsten	68.188	69.155
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	72.702	85.940
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-7.324	-6.316
	<u>6.139</u>	<u>-230</u>
Mutatie liquide middelen	<u>1.206</u>	<u>-1.215</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2020	2019
Liquide middelen per 1 januari	1.941	3.156
Mutatie liquide middelen	1.206	-1.215
Liquide middelen per 31 december	<u>3.147</u>	<u>1.941</u>

4 TOELICHTING BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2020, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2020.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting.

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, statutair gevestigd te Amersfoort en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41188538, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "Schattingswijzigingen".

Schattingswijziging

Vanaf boekjaar 2020 is de grondslag voor de overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2020 zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). De algemene sterftetekansen die volgen uit de tabel worden voor het pensioenfonds gecorrigeerd in verband met een ultimo 2020 aangepaste ervaringssterfte.

Deze aanpassingen hebben geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen van 126.881 per 31 december 2020. Dit resultaat is via de staat van baten van lasten als "wijziging actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

Presentatiewijziging

De schulden inzake cash collateral waren in 2019 gesaldeerd opgenomen onder de derivaten. In 2020 zijn deze opgenomen onder de overige schulden en overlopende passiva. De vergelijkende cijfers over 2019 zijn overeenkomstig aangepast. Deze presentatiewijziging heeft geen impact op het resultaat en de omvang van het fondsvermogen.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde.

Overige activa en passiva worden gewaardeerd op actuele waarde, tenzij anders is vermeld.

Voor zover noodzakelijk, wordt op vorderingen een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., zijn als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

In de navolgende tabel zijn de ultimo boekjaar gehanteerde koersen opgenomen

	31-12-2020	31-12-2019
US dollar	1,2236	1,12250
Britse pond	0,8951	0,84735
Japanse yen	126,3255	121,98770
Zwitserse frank	1,0816	1,08700

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van rekenmodellen.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte jaarlijks vastgestelde taxaties. Het direct vastgoed wordt eens per drie jaar volledig getaxeerd waarbij de objecten in tussenliggende jaren worden getaxeerd op basis van externe actualisaties. Europese fondsen dienen minimaal te voldoen aan de waarderingsrichtlijnen zoals opgesteld door INREV. Amerikaanse fondsen die niet-INREV compliant zijn hebben een eigen waarderingsbeleid en taxeren hun vastgoedobjecten marktconform. Op jaarbasis toetst de vermogensbeheerder of de afgesproken 'accounting principles' worden gehanteerd en of de fondsmanager zich houdt aan het eigen taxatiebeleid. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Niet beursgenoteerde vastgoed aandelen of -participaties worden gewaardeerd tegen de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde van de betreffende participatie gebaseerd op reële waarde van de onderliggende objecten.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beursgenoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers (inclusief lopende intrest).

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige nettokasstroom (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingssystemen.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd conform opgave van de desbetreffende vermogensbeheerder. Deze opgave dient in overeenstemming te zijn met de waarderingssystemen van het pensioenfonds.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Fondsvermogen

Het fondsvermogen is gelijk aan het verschil tussen het belegd vermogen en de technische voorziening. Het belegd vermogen van de stichting is per 31 december van enig boekjaar gelijk aan het totaal van de activa, verminderd met de schulden en overlopende passiva. Het fondsvermogen dient om toekomstige voorwaardelijke toeslagen te verlenen, om fluctuaties in het vermogen op te vangen en om actuariële verliezen op te vangen.

Technische voorziening

De technische voorziening (TV) is vastgesteld als de contante waarde van de tot de balansdatum opgebouwde aanspraken op pensioen, met inbegrip van de verhoging zoals die op grond van het voorwaardelijke toeslagbeleid aan de deelnemers is toegekend per 1 januari volgend op de balansdatum. De toereikendheid van de TV wordt jaarlijks door de certificerende actuaire getoetst. Aan de berekening van de TV liggen de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag:

Rentevoet:

De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo boekjaar. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het hanteren van de UFR houdt in dat voor looptijden van 21 jaar en langer een aangepaste rentecurve wordt gehanteerd.

Toekomstige stijging:

Het pensioenfonds kent een toeslagbeleid, dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is. Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2,0%. Bij de vaststelling van de TV wordt rekening gehouden met de contante waarde van deze in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslagen.

Overlevingstafels:

Prognosetafel AG2020, startjaar 2021 (2019: Prognosetafel AG2018, startjaar 2020) inclusief toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2020 (2019: Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2018).

Wezen: de sterfte voor wezen is verwaarloosbaar.

Gezinssamenstelling:

Aangenomen is dat alle niet-gepensioneerden aanspraak hebben op partnerpensioen, dat wil zeggen dat een partnerfrequentie van 100% is aangenomen.

Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het zogenaamde bepaalde partnersysteem. In alle gevallen is het leeftijdsverschil tussen partners op drie jaar gesteld.

Wezenpensioen:

Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd. Voor wezen van 19 jaar of ouder wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 23-jarige leeftijd.

Beroepsarbeidsongeschiktheid:

Voor beroepsarbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw zonder verdere betaling van bijdragen wordt voortgezet, wordt de technische voorziening gelijkgesteld aan de contante waarde van de toekomstige opbouw.

Administratiekosten:

Het bestuur heeft besloten de voorziening toekomstige kosten als een vast percentage (2,2%) (2019: 2,2%) van de technische voorzieningen vast te stellen.

Uitbetalingswijze:

Voor de berekening van de TV wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.

Toe- en uitredingen:

In verband met de gekozen financierings- en reserveringsdatum leiden toe- en uitredingen niet tot actuariële voor- of nadelen.

Saldo waardeoverdrachten

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenuitvoerders van respectievelijk het vorige of nieuwe pensioenfonds van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot het moment einde deelname zijn opgebouwd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden gewaardeerd op de reële waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar, waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van deelnemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan deelnemers in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten na aftrek van exploitatiekosten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de op factuur betaalde kosten vermogensbeheer en de toegerekende kosten van de beleggingsadviescommissie (BAC), het bestuur, de adviseurs en de toezichthouder(s) opgenomen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorziening

De mutatie technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorzieningen, onder meer door:

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de in het verslagjaar opgebouwde onvoorwaardelijke aanspraken op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Dit is inclusief de onvoorwaardelijke toeslag van 2,0%.

Voorwaardelijke toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te verhogen voor zover de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat. Deze voorwaardelijke verhoging per 1 januari 2021 bedraagt 0,0% (1 januari 2020: 0,0%).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de TV. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de TV. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de TV herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Het resultaat op wijziging grondslagen in 2020 betreft de overgang op de prognosetafel AG2020 en een nieuwe ervaringssterfte.

Overige wijzigingen

Hieronder zijn opgenomen de mutaties van de technische voorziening met betrekking tot kanssystemen.

Saldo waardeoverdrachten

De post saldo waardeoverdrachten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

1. Beleggingen

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	696.346	1.336.826	1.954.741	-32.902	332.255	4.287.266
Aankopen	1.635	164.492	1.473.888	7.010.529	856.417	9.506.961
Verkopen	-13.731	-144.583	-1.334.452	-7.052.928	-833.840	-9.379.534
Overige mutaties	-5.232	13	2.329	96.287	-2.687	90.710
Waardemutaties	8.252	46.531	26.927	245.079	-435	326.354
Stand per 31 december 2020	<u>687.270</u>	<u>1.403.279</u>	<u>2.123.433</u>	<u>266.065</u>	<u>351.710</u>	<u>4.831.757</u>
Bij: derivaten met een negatieve waarde						98.735
Balanstotaal						<u>4.930.492</u>

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	672.644	1.004.836	1.630.460	15.309	307.560	3.630.809
Aankopen	12.311	259.252	1.176.692	6.106.103	903.021	8.457.379
Verkopen	-32.590	-169.779	-952.990	-6.262.811	-890.200	-8.308.370
Overige mutaties	3.073	5	-841	9.610	-363	11.484
Waardemutaties	40.908	242.512	101.420	196.311	12.237	593.388
Stand per 31 december 2019	<u>696.346</u>	<u>1.336.826</u>	<u>1.954.741</u>	<u>64.522</u>	<u>332.255</u>	<u>4.384.690</u>
Bij: derivaten met een negatieve waarde						116.498
Balanstotaal						<u>4.501.188</u>

Onderpand met betrekking tot derivaten

Door het pensioenfonds zijn ultimo boekjaar, ter zake van de rentederivaten, zekerheden (collateral) geleverd voor per saldo een bedrag van € 103,2 miljoen (2019: € 37,3 miljoen).

Deze zekerheden bestaan uit de juridische terbeschikkingstelling van stukken door partijen waarmee overeenkomsten m.b.t. rentederivaten zijn afgesloten.

Het pensioenfonds heeft de vrije beschikkingmogelijkheid over deze stukken mits zij deze omwisselt voor andere kwalificerende stukken.

Reële waarde

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor het bepalen van de reële waarde van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingssystemen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Het pensioenfonds belegt zelf in beleggingsfondsen, maar met het oog op de transparantie inzake de beleggingen is de informatie in deze toelichting gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen ("Look through").

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs. Hieronder vallen aandelen, obligaties en onderpanden.
- Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van vastgoed in bezit van het pensioenfonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- De contante waarde berekening wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Voor fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Op basis van de toelichting op gehanteerde waarderingssystematiek is onderstaande tabel opgenomen.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2020						
Vastgoedbeleggingen	2.392	-	-	684.878	-	687.270
Aandelen	28.543	-	-	1.374.736	-	1.403.279
Vastrentende waarden	1.205.964	-	454.389	463.080	-	2.123.433
Derivaten	-	-	265.684	381	-	266.065
Overige beleggingen	-	-	-	351.710	-	351.710
Totaal	1.236.899	-	720.073	2.874.785	-	4.831.757

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2019						
Vastgoedbeleggingen	2.404	-	-	693.942	-	696.346
Aandelen	28.281	-	-	1.308.545	-	1.336.826
Vastrentende waarden	1.237.469	-	292.327	424.945	-	1.954.741
Derivaten	-	-	62.462	2.060	-	64.522
Overige beleggingen	-	-	-	332.255	-	332.255
Totaal	1.268.154	-	354.789	2.761.747	-	4.384.690

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onzeker zijn aan onzekerheden en waarde-oordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Vastgoed aandelen	686.689	99,9	690.533	99,2
Overig	581	0,1	5.813	0,8
	687.270	100,0	696.346	100,0

De vastgoedbeleggingen in portefeuille bestaan uit participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Vastgoedtaxaties vormen een belangrijk onderdeel van fondswaarderingen, uitgedrukt in Net Asset Value (NAV). Het marktconform waarderen van vastgoedportefeuilles is daarmee een essentieel onderdeel van het portefeuillemanagement. De waarderingsrichtlijnen van de brancheorganisatie INREV, vastgelegd in de INREV Valuation Guidelines, zijn de richtlijnen waaraan het taxatie- en waarderingsbeleid van niet-beursgenoteerde fondsen dienen te voldoen voor de Europese fondsen in portefeuille.

De vermogensbeheerder toetst de Amerikaanse fondsen die per definitie niet aangesloten zijn bij de INREV zoveel mogelijk aan de basisprincipes van de INREV.

De belangrijkste bepalingen zijn:

- De fondsdocumentatie moet details bevatten over waarderingsmethodieken en -procedures, prijsmethodologie inclusief de methoden die worden gebruikt bij de waardering van te waarden activa en de frequentie van waardering voor al het activa en passiva van het fonds.
- De externe taxateur moet onafhankelijk zijn en moet beschikken over de juiste beroepskwalificaties en competentie om de taxatie van onroerend goed uit te voeren. De externe taxateur heeft derhalve een lokale en/of internationale, professionele accreditatie en is gemachtigd om taxaties uit te voeren in het betreffende land.
- De benoeming van de taxateur moet minimaal eens in de drie jaar worden geëvalueerd door de fondsmanager en indien nodig gerouleerd.
- De taxatiekosten van een externe taxateur mogen niet direct gekoppeld zijn aan de uitkomst van de taxatie.

- Alle objecten in het fonds moeten minimaal een keer per jaar getaxeerd of geactualiseerd worden door de externe taxateur. Minimaal eens in de drie jaar moet een volledige taxatie plaatsvinden (full valuation), waarbij ook het object geïnspecteerd wordt.
- De fondsmanager moet ervoor zorgen dat uitgebreide, passende en transparante informatie wordt verstrekt aan de externe taxateur. Dit stelt de manager in staat een juiste waardering uit te voeren en zijn eigen beoordeling te maken van verwachte kosten, inclusief ramingen van onderhoud op lange termijn en / of grondvervuilingskosten.
- De door de externe taxateur berekende waarde is de marktwaarde.
- De externe taxateur moet zich houden aan internationaal erkende taxatiestandaarden (zoals bijv. EVS, IVS of RICS).
- Het taxatierapport moet informatie bevatten over de gebruikte taxatiemethode en de gebruikte parameters en marktontwikkelingen.
- De fondsmanager moet de taxatie beoordelen en goedkeuren voordat de taxatiewaarde wordt gebruikt in de fondswaardering.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Beursgenoteerde aandelen	28.543	2,0	28.281	2,1
Private equity aandelen	118.187	8,4	125.764	9,4
Aandelenbeleggingsfondsen	1.256.538	89,6	1.182.784	88,5
Overig	11	-	-3	-
	<u>1.403.279</u>	<u>100,0</u>	<u>1.336.826</u>	<u>100,0</u>

Per balansdatum zijn geen aandelen van het pensioenfonds zelf uitgeleend. Alleen binnen het aandelenfonds van BlackRock wordt onderliggend een securities lending programma uitgevoerd.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie naar soort:				
Staatsobligaties	847.839	39,9	913.166	46,7
Bedrijfsobligaties	268.709	12,7	249.753	12,8
Leningen op schuldbekentenissen	146	-	182	-
Hypotheken	454.243	21,4	292.145	15,0
Covered fondsen	67.359	3,2	55.459	2,8
Obligatiebeleggingsfondsen	459.146	21,6	423.842	21,7
Overig	25.991	1,2	20.194	1,0
	<u>2.123.433</u>	<u>100,0</u>	<u>1.954.741</u>	<u>100,0</u>

Ultimo 2020 is een bedrag van 223,5 miljoen aan obligatie uitgeleend. Dit betreffen vnl. staatsobligaties Nederland, Frankrijk en Duitsland. Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden in aandelen ontvangen voor een bedrag van 224,7 miljoen.

Leningen op schuldbekentenis. Deze post betreft een lening aan een gezondheidsinstelling. Deze vervalt in 2024.

Derivaten

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	17.132	5.776
Rentederivaten	248.552	56.686
Overig	381	2.060
	<u>266.065</u>	<u>64.522</u>

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft via Central Counter Parties (CCP) afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2020:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	835.124	18.326	1.194
Rentederivaten	433.000	346.093	97.541
Margin account futures (liquide middelen)	-	381	-
		<u>364.800</u>	<u>98.735</u>

De derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder schulden.

De contractomvang geeft het bedrag aan van de onderliggende positie waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

Margin calls op futures worden dagelijks dan wel wekelijks door middel van kasgelden of kasgeld-equivalenten afgerekend.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2019:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaderivaten	801.273	7.215	1.439
Rentederivaten	553.000	171.745	115.059
Margin account futures (liquide middelen)	-	2.060	-
		<u>181.020</u>	<u>116.498</u>

De derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder schulden.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Hedge funds	-	78.504
Infrastructuur	133.914	132.794
Achmea IM Liquiditeitenfonds	218.313	118.371
Liquide middelen	1.851	5.336
Beleggingscrediteuren	-2.368	-2.750
	<u>351.710</u>	<u>332.255</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2020	31-12-2019
Vooruitbetaalde waardeoverdrachten	335	1.305
Debiteuren	1.353	2.014
Overige vorderingen	-	8
	<u>1.688</u>	<u>3.327</u>

3. Overige activa

	31-12-2020	31-12-2019
Liquide middelen	<u>3.147</u>	<u>1.941</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

4. Fondsvermogen

Mutatieoverzicht fondsvermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2020	-96.695
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-190.094
Stand per 31 december 2020	<u>-286.789</u>
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2019	-91.837
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-4.858
Stand per 31 december 2019	<u>-96.695</u>

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	4.668.774	94,2	4.288.094	97,8
Af: technische voorzieningen	4.955.563	100,0	4.384.789	100,0
Eigen vermogen	-286.789	-5,8	-96.695	-2,2
Af: vereist eigen vermogen	908.918	18,3	854.927	19,5
Vrij vermogen	-1.195.707	-24,1	-951.622	-21,7
Minimaal vereist eigen vermogen	212.530	4,3	188.059	4,3
Actuele dekkingsgraad		94,2		97,8
Beleidsdekkingsgraad		89,5		95,9
Reële dekkingsgraad		114,2		118,8

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2020	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	97,8	97,5
M1 Premie	-1,1	-0,7
M2 Uitkeringen	-	-
M3 Toeslagen	-	-
M4 RTS	-13,0	-14,8
M5 Rendement	9,2	17,9
M6 Overigen	2,9	0,6
Kruisefect	-1,6	-2,7
Dekkingsgraad per 31 december	94,2	97,8

Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad lag eind 2019 met 95,8% lager dan de per 31 december 2019 vereiste dekkingsgraad (119,5%). Dit betekent dat het lopende herstelplan geactualiseerd moest worden naar de situatie per 1 januari 2020. Het pensioenfonds heeft dan ook in 2020 een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Hieruit blijkt dat de financiële positie van het fonds in 2028 is hersteld. Herstel wordt dus verwacht binnen de gestelde hersteltermijn van 10 jaar en zonder aanvullende maatregelen. Daarnaast blijkt uit het geactualiseerde herstelplan dat indexatie naar verwachting vanaf 2026 weer deels mogelijk is.

5. Technische voorzieningen

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2020	4.384.789
Mutatie technische voorziening	570.774
Stand per 31 december 2020	4.955.563
	Voorziening pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2019	3.725.332
Mutatie technische voorzieningen	659.457
Stand per 31 december 2019	4.384.789

Mutatie technische voorziening

	2020	2019
Pensioenopbouw	105.484	83.974
Rentetoevoeging	-14.601	-8.984
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-70.726	-63.340
Onttrekking voor uitvoeringskosten	765	557
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-16	-2.533
Wijziging marktrente	674.973	667.531
Wijziging actuariële uitgangspunten	-126.881	-21.450
Overige wijzigingen	1.776	3.702
	570.774	659.457

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2020		31-12-2019	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	23.130	2.790.534	22.877	2.497.974
Gewezen deelnemers	8.298	709.288	8.277	631.717
Pensioentrekkenden	6.641	1.452.855	6.008	1.252.796
Voorziening toekomstige beroepsarbeidsongeschiktheid	-	2.886	-	2.302
	38.069	4.955.563	37.162	4.384.789

De voorziening toekomstige kosten is opgenomen onder de betreffende categorie en bedraagt 2,2% van de TV.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Vanaf 1 januari 2016 is de regeling met lage opbouw (de Basisregeling) de verplichte regeling van het pensioenfonds. Deelnemers die voor 1 januari 2016 een hogere premie betaalden op basis van de regeling met hogere opbouw (de BasisPlusregeling) mogen de hogere opbouw en premie ook na 1 januari 2016 voortzetten. De BasisPlusregeling is gesloten voor nieuwe toetreders.

Binnen de pensioenregeling met de lagere opbouw wordt door de fysiotherapeuten in loondienst per deelnemersjaar een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,57% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag (middelloonsysteem). Binnen de pensioenregeling met de hogere opbouw wordt door de fysiotherapeut in loondienst 1,00% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag opgebouwd. Voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten wordt binnen de pensioenregeling met de lagere opbouw een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,41% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag. Binnen de pensioenregeling met de hogere opbouw wordt door de zelfstandig werkende fysiotherapeut 0,72% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag opgebouwd. Verder wordt een partnerpensioen verzekerd van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen en een wezenpensioen ter grootte van 20% van het vastgestelde nabestaandenpensioen voor kinderen tot 23 jaar. Tot slot kan vrijstelling van premiebetaling bij blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid vrijwillig worden meeverzekerd. In geval van blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid wordt vanaf 2015 de pensioenopbouw tot uiterlijk pensioeningang maar niet langer dan tot de 67ste verjaardag voortgezet zonder dat daarvoor jaarlijks door de deelnemer een premie is verschuldigd.

Toeslagverlening

Op de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten wordt jaarlijks een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 2,0%. Afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds kan het bestuur echter jaarlijks beslissen dat een hogere - voorwaardelijke - toeslag kan worden verleend. De toeslagverlening wordt gedeeltelijk uit de premie gefinancierd. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd.

In 2020 heeft het bestuur besloten geen voorwaardelijke toeslag te verlenen per 1 januari 2021.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2020	31-12-2019
Derivaten met negatieve waarde	98.735	116.498
Cash collateral	163.412	97.424
Te betalen kosten	2.370	2.147
Afdrachten inzake pensioenen	1.396	1.287
Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten	53	93
Uitkeringen/overdrachten	587	913
	<u>266.553</u>	<u>218.362</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, beschikt het bestuur van het pensioenfonds over een aantal sturingsmiddelen om het evenwicht tussen enerzijds het fondsvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen en anderzijds het totaal vereist vermogen te herstellen.

De actuele aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	<u>Pensioen- vermogen</u>	<u>Technische voorziening</u>	<u>Dekkingsgraad</u> %
Stand per 31 december 2019	4.288.094	4.384.789	97,8
Mutatie	380.680	570.774	-3,6
Stand per 31 december 2020	<u>4.668.774</u>	<u>4.955.563</u>	<u>94,2</u>

	31-12-2020	31-12-2019
Het tekort op het vereist eigen vermogen is als volgt:		
Technische voorziening	4.955.563	4.384.789
Buffers:		
S1 Renterisico	48.809	117.919
S2 Risico zakelijke waarden	697.699	630.034
S3 Valutarisico	175.475	152.601
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	245.613	220.669
S6 Verzekeringstechnisch risico	149.247	127.675
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	124.003	111.758
Diversificatie effect	-531.928	-505.729
Totaal S (vereiste buffers)	908.918	854.927
Vereist vermogen (art. 132 WvB)	5.864.481	5.239.716
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	4.668.774	4.288.094
Tekort	-1.195.707	-951.622

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van valuta- en renterisico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden door de valuta- en rentepositie na afdekking op te nemen. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de normportefeuille.

Beleid en risicobeheer

Het risicomanagement proces voor de financiële risico's is erop gericht het algehele balansrisico van het pensioenfonds te beheersen. Hierbij wordt het actuele risicoprofiel van de portefeuille vergeleken met het lange termijn beoogde risicoprofiel, zoals vastgesteld in ALM-studie en portefeuilleconstructie. Dit kan gaan afwijken als gevolg van marktontwikkelingen en/of ontwikkelingen in de (samenstelling van de) portefeuille. De basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid is gelegen in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2020		31-12-2019	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	2.123.433	7,3	1.954.741	6,6
Totale portefeuille (na derivaten)	4.831.757	9,9	4.287.266	9,6
Technische voorziening	4.955.563	23,5	4.384.789	22,7

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het pensioenfonds dekt het renterisico van de dekkingsgraad voor 50% af.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	290.244	13,7	270.711	13,9
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	496.676	23,4	581.159	29,7
Resterende looptijd > 5 jaar	1.336.513	62,9	1.102.871	56,4
	<u>2.123.433</u>	<u>100,0</u>	<u>1.954.741</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Participaties in vastgoedmaatschappijen	686.689	99,9	690.533	99,2
Overig	581	0,1	5.813	0,8
	<u>687.270</u>	<u>100,0</u>	<u>696.346</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	609.473	88,7	599.389	86,1
Noord Amerika	77.141	11,2	96.480	13,9
Azië	656	0,1	477	-
	<u>687.270</u>	<u>100,0</u>	<u>696.346</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Beleggingsinstellingen	-	-	125.840	9,4
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	196.712	14,0	222.716	16,7
Energie	46.884	3,5	72.748	5,5
Industrie	145.043	10,3	138.821	10,4
Technologie	208.156	14,8	161.911	12,1
Gezondheidszorg	123.547	8,8	119.476	8,9
Telecommunicatie	105.877	7,5	85.543	6,4
Basismaterialen	86.053	6,1	68.772	5,1
Handel	243.646	17,4	220.533	16,5
Nutsbedrijven	33.821	2,4	35.124	2,6
Diversen	213.540	15,2	85.342	6,4
	<u>1.403.279</u>	<u>100,0</u>	<u>1.336.826</u>	<u>100,0</u>

De verdeling naar sector ultimo 2020 is uitgebreider dan in 2019. De vergelijkende cijfers 2019 zijn hierop aangepast.

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Mature markets	1.153.319	82,2	1.131.821	84,7
Emerging markets	249.960	17,8	205.005	15,3
	<u>1.403.279</u>	<u>100,0</u>	<u>1.336.826</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het pensioenfonds reduceert het valutarisico door de exposure (blootstelling) naar vreemde valuta deels af te dekken. Conform het strategisch beleid van het pensioenfonds wordt 75% van het valutarisico voor de Amerikaanse dollar (USD), het Britse pond (GBP) en de Japanse yen (JPY) bij aandelen en private equity afgedekt vanuit de valuta overlay. Voor vastgoed, infrastructuur en hedgefonds wordt 100% afgedekt van genoemde valuta. Er is sprake van een bandbreedte van +/- 5% ten opzichte van de af te dekken exposure op maandultimo.

Het totaalbedrag dat door het pensioenfonds buiten de euro werd belegd bedroeg ultimo 2020 circa 32,9% (2019: 34,4%) van de beleggingsportefeuille. Ultimo 2020 was 52,4% (2019: 52,2%) van het totale valutarisico afgedekt. 47,6% (2019: 47,8%) van het valutarisico was niet afgedekt, hetgeen betekent dat ongeveer 15,6% (2019: 16,4%) van het totaalbedrag dat door het pensioenfonds werd belegd niet was afgedekt.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Afdekking met valutaderivaten	Nettopositie na afdekking 2020	Nettopositie na afdekking 2019
US Dollar	800.896	-681.402	119.494	183.721
Britse Pond	111.456	-66.049	45.407	23.440
Japanse Yen	80.848	-54.791	26.057	21.780
Zwitserse Frank	48.866	-	48.866	57.281
Hong Kong Dollar	65.173	-	65.173	50.600
Indonesische Roepies	12.513	-	12.513	20.790
Zuid Koreaanse Won	47.763	-	47.763	31.794
Zweedse Kroon	19.319	-	19.319	17.806
Noorse Kroon	3.802	-	3.802	12.756
Deense Kroon	22.465	-	22.465	20.923
Overig	316.601	-	316.601	262.122
	<u>1.529.702</u>	<u>-802.242</u>	<u>727.460</u>	<u>703.013</u>

S4 Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico betreft alle risico's die te maken hebben met beleggingen in grondstoffen (commodities), zoals risico's die voortvloeien uit een veranderend vraag en aanbod. De omvang van de buffer voor het grondstoffenrisico moet dusdanig zijn dat een waardedaling van 35% kan worden opgevangen voor dat deel van de portefeuille dat in grondstoffen is belegd. Aangezien het pensioenfonds geen beleggingen heeft in grondstoffen hoeft het pensioenfonds hiervoor geen buffer aan te houden.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert.

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	130.262	6,1	239.257	12,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	878.925	41,4	875.034	44,8
Beleggingsinstellingen	103.261	4,9	103.765	5,3
Financiële instellingen	555.077	26,1	389.784	19,9
Handel	115.019	5,4	86.513	4,4
Basismaterialen	28.187	1,3	24.267	1,2
Industrie	62.020	2,9	45.969	2,4
Olie en gas	48.140	2,3	39.785	2,0
Nutsbedrijven	25.318	1,2	29.577	1,5
Technologie	23.747	1,1	17.599	0,9
Gezondheidszorg	33.226	1,6	38.429	2,0
Telecommunicatie	25.587	1,2	34.536	1,8
Andere instellingen	94.664	4,5	30.226	1,6
	2.123.433	100,0	1.954.741	100,0

De verdeling naar sector ultimo 2020 is uitgebreider dan in 2019. De vergelijkende cijfers 2019 zijn hierop aangepast.

	31-12-2020		31-12-2019	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	1.836.316	86,5	1.671.988	85,5
Emerging markets	287.117	13,5	282.753	14,5
	2.123.433	100,0	1.954.741	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
AAA	503.794	23,7	484.820	24,8
AA	626.265	29,5	526.852	27,0
A	189.014	8,9	161.970	8,3
BBB	270.058	12,7	313.446	16,0
BB	141.598	6,7	126.896	6,5
B	118.844	5,6	130.324	6,7
CCC	49.281	2,3	37.189	1,9
CC	2.171	0,1	4.742	0,2
C	177	-	261	-
D	1.876	0,1	466	-
Geen rating	220.355	10,4	167.775	8,6
	<u>2.123.433</u>	<u>100,0</u>	<u>1.954.741</u>	<u>100,0</u>

De tabel toont het kredietrisico van de vastrentende portefeuille door middel van een rating, waarbij AAA de hoogste rating (hoogste kredietwaardigheid) is. Getoond wordt een composit rating. Deze rating is gelijk aan de mediaan van de actuele ratings van Moody's, S&P en Fitch. Indien er alleen ratings beschikbaar zijn van twee rating agencies, dan wordt de laagste rating gebruikt. Bij slechts één rating geldt deze desbetreffende rating. Obligaties of instrumenten die geen rating hebben worden apart getoond.

Onder geen rating zijn o.a. opgenomen, Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund ad 103.260, Ninety One Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund ad 62.425, Achmea IM Global High Yield Fund ad 29.146 en L&G EM Government Bond Index Fund ad 18.149.

In 2019 waren onder geen rating o.a. opgenomen, Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund ad 103.765, Achmea IM Global High Yield Fund ad 24.903, Investec Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund ad 22.036 en L&G EM Government Bond Index Fund ad 11.782.

S6 Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een prudente inschatting van de (toekomstige ontwikkeling van de) overlevingskansen en het (toekomstige) beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico dat het pensioenfonds loopt. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door periodiek na te gaan of de inschatting van de (toekomstige) overlevingskansen en van de (toekomstige) beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico's nog steeds adequaat is. Het pensioenfonds laat zich hieromtrent periodiek adviseren door de adviserend actuaire van het pensioenfonds. Voorts worden de gehanteerde actuariële grondslagen jaarlijks getoetst door de certificerend actuaire van het pensioenfonds.

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van de Prognosetafel AG2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte worden de sterftetekansen van de deelnemerspopulatie zo goed mogelijk ingeschat. Voor de verre toekomst zijn deze schattingen echter onvermijdelijk onzeker, hetgeen leidt tot collectief langlevenrisico (de kans dat de levensverwachting van de populatie meer toeneemt dan verwacht. Dit collectieve langlevenrisico wordt gedeeld binnen het collectief van alle (gewezen) deelnemers van het pensioenfonds.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico

Het beroepsarbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een beroepsarbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Naast de onvoorwaardelijke toeslag heeft het bestuur van het pensioenfonds de ambitie om het pensioen extra te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen van de financiële positie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat deze extra toeslag voorwaardelijk is.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het pensioenfonds beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het pensioenfonds gebruik van een liquiditeitsprognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- De komende jaren zullen, naar verwachting, de inkomende premies het niveau van de uitkeringen overtreffen.
- Ultimo 2020 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Hieruit blijkt dat op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor het pensioenfonds bestaan. In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds worden hier dan ook geen buffers voor aangehouden.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Gezien het beleggingsbeleid betreft dit risico bijna alle aandelenfondsen en een drietal beleggingen van de vastrentende waarden in staats(gerelateerde) fondsen.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

	31-12-2020	31-12-2019
Dit betreft (staats)obligaties van:		
Duitsland	245.226	151.379
Frankrijk	-	156.649
Nederland	123.011	232.125

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar pagina 130 van dit verslag. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Contractuele verplichtingen met onbepaalde looptijd

Het pensioenfonds heeft uitbestedingovereenkomsten afgesloten met de volgende partijen:

- Achmea Pensioenservices N.V., overeenkomst betreffende Pensioenbeheer;
- Achmea Investment Management B.V., overeenkomst betreffende Vermogensbeheer;
- Sweco Capital Consultants B.V., overeenkomst betreffende Vastgoedbeheer.

Het pensioenfonds heeft met Deelnemersvereniging Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten een subsidieovereenkomst afgesloten.

De overeenkomst met Achmea Pensioenservices heeft een resterende looptijd van drie jaar.

De overeenkomst met Achmea Investment Management B.V. is in 2019 voor onbepaalde tijd verlengd met een opzegtermijn van 3 maanden en de overeenkomst met Sweco Capital Consultants is verlengd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden.

Alle overeenkomsten samen omvatten een gezamenlijke jaarlijkse minimale verplichting van ongeveer € 10 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe (gewijzigde) UFR-methodiek geldend vanaf 1 januari 2021

De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen is gebaseerd op een zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR)-methode samen met de 6-maands EURIBOR swaprente.

De Commissie Parameters heeft in juni 2019 een advies uitgebracht om de UFR-methode te wijzigen. Dit advies is door DNB overgenomen. DNB heeft in augustus 2020 besloten om deze nieuwe methodiek vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen in te voeren.

De rentetermijnstructuur zal in de periode tot 1 januari 2024 gebaseerd zijn op een gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR-parameters.

De onderliggende gewichten zullen met gelijke stappen, jaarlijks op 1 januari, aangepast worden. Deze stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraden (en premies) van pensioenfondsen zich geleidelijk in de tijd ontwikkelt. Het effect van het wijzigen van de UFR-methode is voor ieder pensioenfonds anders en zal leiden tot een lagere dekkingsgraad.

De impact van de nieuwe UFR (per 1 januari 2021) op de technische voorziening is een toename van circa 2,0%. Hierdoor daalt de actuele dekkingsgraad met circa 1,9% (van 94,2% naar 92,3%). Bij volledige implementatie van de nieuwe UFR-methodiek, zoals die per 1 januari 2024 van toepassing zal zijn, zou de dekkingsgraad dalen naar 86,3%.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Bijdragen van deelnemers

	2020	2019
Vastgestelde premies	69.033	69.402
De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:		
	2020	2019
Kostendekkende premie	135.966	110.926
Gedempte kostendekkende premie	45.718	39.057
Feitelijke premie	69.033	69.402

De hoogte van de in 2020 door de deelnemers betaalde premie is gebaseerd op de premiepercentages die door het bestuur voor het jaar zijn vastgesteld.

Deze percentages worden door het bestuur voorafgaand aan het jaar vastgesteld op basis van de verwachte kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen, een solvabiliteitsopslag en een component ter dekking van de verwachte uitvoeringskosten in het jaar. In de berekening van de feitelijke premiepercentages is voor het jaar 2020 een rekenrente van 4,2% gehanteerd en is rekening gehouden met de in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar plus een in de toekomst mogelijk te verlenen voorwaardelijke toeslag van 1,0% per jaar.

Conform de wettelijke voorschriften wordt de kostendekkende premie na afloop van het jaar berekend op basis van de feitelijke kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen in het jaar, een solvabiliteitsopslag en de feitelijke uitvoeringskosten in het jaar. De kostendekkende premie wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2020 en op basis van de onvoorwaardelijke aanspraken, waaronder de in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar.

De gedempte kostendekkende premie wordt conform de wettelijke voorschriften na afloop van het jaar berekend op basis van de feitelijke kosten voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen in het jaar en de feitelijke uitvoeringskosten in het jaar. In de berekening wordt conform de wettelijke voorschriften rekening gehouden met een voor deze premieberekening bepaald lange termijn verwacht rendement van het pensioenfonds, dat voor het jaar 2020 ongeveer overeenkomt met 4,8%. De gedempte kostendekkende premie wordt berekend op basis van de onvoorwaardelijke aanspraken (de in toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslag van 2,0% per jaar) plus een in de toekomst daarbovenop mogelijk te verlenen voorwaardelijke toeslag van 1%.

De wettelijk voorgeschreven toetsing van de toereikendheid van de feitelijke premie vindt plaats ten opzichte van de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke premie was in 2020 ruim hoger dan de gedempte kostendekkende premie als gevolg van de bovengenoemde verschillende berekeningsuitgangspunten.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	107.805	86.241
Risicopremie	2.791	2.322
Solvabiliteitsopslag	21.566	18.775
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	3.804	3.588
	<u>135.966</u>	<u>110.926</u>

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	29.052	24.885
Risicopremie	1.036	947
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	5.867	3.588
Voorwaardelijke onderdelen	9.763	9.637
	<u>45.718</u>	<u>39.057</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2020	2019
Inkoop aanspraken (inclusief 3% toekomstige toeslag)	49.307	48.969
Risicokoopsom overlijden	1.068	1.193
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	691	671
Solvabiliteitsopslag	10.571	11.133
Kosten verslagjaar	7.396	7.436
	<u>69.033</u>	<u>69.402</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is bepaald op basis van een indicatieve/benaderde uitsplitsing.

8. Beleggingsresultaten

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	18.555	8.252	-2.393	24.414
Aandelen	10.181	46.531	-907	55.805
Vastrentende waarden	27.206	26.927	-2.970	51.163
Derivaten	8.940	245.079	-151	253.868
Overige beleggingen	3.321	-435	-754	2.132
Overige opbrengsten en lasten	-15	-	-	-15
Toegerekende uitvoeringskosten	-	-	-470	-470
	<u>68.188</u>	<u>326.354</u>	<u>-7.645</u>	<u>386.897</u>

Op de directe beleggingsopbrengsten vastgoed zijn de exploitatiekosten ad 10 in mindering gebracht (2019: 94).

2019	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	20.415	40.908	-1.694	59.629
Aandelen	5.303	242.512	-825	246.990
Vastrentende waarden	29.000	101.420	-2.483	127.937
Derivaten	13.912	196.311	-142	210.081
Overige beleggingen	528	12.237	-1.228	11.537
Overige opbrengsten en lasten	-3	-	500	497
Toegerekende uitvoeringskosten	-	-	-616	-616
	<u>69.155</u>	<u>593.388</u>	<u>-6.488</u>	<u>656.055</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het pensioenfonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan uit beheervergoedingen, performance-gerelateerde vergoedingen, kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon.

In aanvulling op de kosten vermogensbeheer zoals deze bovenstaand zijn gespecificeerd is er tevens sprake van transactiekosten en kosten die ten laste zijn gebracht van de indirecte beleggingsopbrengsten van beleggingsfondsen.

Het aandeel van het pensioenfonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over 2020: 20.041 (2019: 19.814).

Transactiekosten, deels geschat, zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2020: 4.790 (2019: 6.155).

9. Pensioenuitkeringen

	2020	2019
Ouderdomspensioen	63.536	56.451
Partnerpensioen	6.784	6.277
Wezenpensioen	126	146
Afkopen	332	517
	<u>70.778</u>	<u>63.391</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 497,27 (2019: € 484,09) per jaar overeenkomstig de WvB (artikel 78).

10. Uitvoeringskosten

	2020	2019
Administratiekosten	3.862	3.913
Controle- en advieskosten	392	465
Bestuurskosten en kosten Fysiopensioenforum	624	661
Toezichts- en overige kosten	709	636
Subsidie Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten	243	239
Totaal kosten	5.830	5.914
Waarvan kosten t.b.v. vermogensbeheer	-470	-616
	5.360	5.298

De toerekening aan kosten van vermogensbeheer is gebaseerd op een update van de bestuursnotitie "Kosten vermogensbeheer jaarwerk", die is besproken en geaccordeerd in de bestuursvergadering van 8 juli 2020. De notitie beschrijft de uitgangspunten en methodiek van de kostentoerekening. Hoofddregel daarbij is dat kosten die naar hun aard feitelijk betrekking hebben op vermogensbeheer daar ook aan worden toegerekend.

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de accountantskosten als volgt kunnen worden gesplitst:

	2020	2019
Onderzoek van de jaarrekening	74	73

De in de tabel vermelde honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2020 (2019) hebben betrekking op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2020 (2019), ongeacht of de werkzaamheden al gedurende het boekjaar 2020 (2019) zijn verricht.

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2020 als 2019 uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Vacatievergoeding

In totaal is aan presentiegelden (vacatiegelden, reistijdvergoeding en leesvergoeding) € 516.000 (2019: € 471.000) aan de bestuurders en aspirant bestuurders uitgekeerd. In de presentiegelden is naast de bestuurderswerkzaamheden tevens begrepen de urenbesteding voor werkzaamheden in de verschillende commissies (incl. beleggingsadviescommissie), vertegenwoordiging van het pensioenfonds, bijeenkomsten alsmede het volgen van cursussen en deskundigheidstrainingen.

Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

11. Mutatie technische voorziening

	2020	2019
Pensioenopbouw	105.484	83.974
Rentetoevoeging	-14.601	-8.984
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-70.726	-63.340
Onttrekking voor uitvoeringskosten	765	557
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-16	-2.533
Wijziging marktrente	674.973	667.531
Wijziging actuariële uitgangspunten	-126.881	-21.450
Overige wijzigingen	1.776	3.702
	<u>570.774</u>	<u>659.457</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de in het verslagjaar opgebouwde onvoorwaardelijke aanspraken op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Dit is inclusief de onvoorwaardelijke toeslag van 2,00%.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te verhogen voor zover de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat. Deze voorwaardelijke verhoging per 1 januari 2021 bedraagt 0,0% (1 januari 2020 0,0%).

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,324% (2019: -0,253%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2019.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Onder toelichting 12 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Dit betreft de wijziging van de overlevingstafel naar de Prognosetafel AG2020 en de wijziging naar de fondsspecifieke ervaringssterfte o.b.v. het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel 2020.

Overige wijzigingen

Onder overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen wordt onder andere opgenomen de mutatie voor overlevingskansen en de mutatie door beroepsarbeidsongeschiktheid.

De mutatie op overlevingskansen ontstaat doordat het aantal overlijdensgevallen in het jaar afwijkt van hetgeen met de gehanteerde overlevingstafels wordt verondersteld. In algemene zin geldt dat, indien minder personen overlijden dan verondersteld (ondersterfte), dit een verlies oplevert op het ouderdomspensioen en een winst op het partnerpensioen. Bij oversterfte is het omgekeerde het geval.

De mutatie op beroepsarbeidsongeschiktheid ontstaat doordat er een premievrijstelling geldt bij beroepsarbeidsongeschiktheid.

Specificatie overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2020	2019
Kanssystemen		
Mutatie voor overlevingskansen	-1.258	2.515
Mutatie door beroepsarbeidsongeschiktheid	1.050	1.503
Actuarieel resultaat op mutaties	1.984	-316
	<u>1.776</u>	<u>3.702</u>

12. Saldo waardeoverdrachten

	2020	2019
Inkomende waardeoverdrachten	-	181
Inkomende waardeoverdrachten kleine pensioenen	2.216	4
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-2.354
Uitgaande waardeoverdrachten kleine pensioenen	-1.328	-
	<u>888</u>	<u>-2.169</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfondsen of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe pensioenuitvoerder van de opgebouwde pensioenen van deelnemers die bij verandering van werkomgeving zijn opgebouwd.

	2020	2019
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	2.016	219
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-2.032	-2.752
	<u>-16</u>	<u>-2.533</u>

	2020	2019
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- de overgenomen pensioenverplichtingen	200	-34
- de overgedragen pensioenverplichtingen	704	398
	<u>904</u>	<u>364</u>

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar te muteren op het fondsvermogen.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten heeft de jaarrekening 2020 vastgesteld in de vergadering van 16 juni 2021.

Tilburg, 16 juni 2021

Het Bestuur

T.P.J.A. van den Heuvel Voorzitter

R. van Pommeren Secretaris

W.J.T. Sillen

J.H. Sluis

A. Barszczowski

B. de Berg

W. Molenaar

OVERIGE GEGEVENS

1 BESTEMMING VAN SALDO VAN BATEN EN LASTEN

De wijze waarop het resultaat van het boekjaar moet worden verdeeld is niet opgenomen in de statuten van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

2 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door de Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten te Amersfoort is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van de Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 17 miljoen (0,4% van het pensioenvermogen).

Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 0,85 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van de artikelen 126 (minimaal vereist eigen vermogen), 127 (vereist eigen vermogen) en 128 (dekking door waarden).

Met betrekking tot artikel 135 (maatregel minimaal vereist eigen vermogen) merk ik op dat het pensioenfonds gebruik heeft gemaakt van de ministeriële vrijstellingsregeling (in verband met uitzonderlijke omstandigheden) om geen kortingsmaatregel toe te passen in 2021.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is op balansdatum lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van de Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen. Voor de volledigheid merk ik op dat, als op de balansdatum rekening zou worden gehouden met de door DNB doorgevoerde wijziging van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2021, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Purmerend, 16 juni 2021

drs. C.G.M. Kroon AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.



Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarrapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten per 31 december 2020 en van het saldo van baten en lasten en de kasstromen over 2020, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten ('de Stichting' of 'het fonds') te Amersfoort gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2020;
- 2 de staat van baten en lasten over 2020;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2020; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.



Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit
— Materialiteit van EUR 17 miljoen (0,4% van het pensioenvermogen)
Kernpunten
— Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds gebaseerd op 'netto contante waarde'-berekeningen en intrinsieke waarde
— Waardering van de technische voorzieningen
Oordeel
Goedkeurend oordeel

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 17 miljoen (2019: EUR 17 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2020 (circa 0,4%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids-)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 850 duizend rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Voor de controle van de uitvoeringskosten hebben wij met het bestuur afgesproken een lagere materialiteit te hanteren van EUR 50 duizend.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen in vastgoed en infrastructuur uitbesteed aan Sweco Capital Consultants. Het beheer van de overige beleggingen en de vermogensadministratie is uitbesteed aan Achmea Investment Management B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Sweco Capital Consultants B.V. en Achmea Investment Management B.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Achmea Pensioenservices N.V.



Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle op de premies, uitkeringen en technische voorziening maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Achmea Pensioenservices N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2020 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Achmea Pensioenservices N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. Achmea Investment Management B.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren. De opdracht omvat de beleggingen in beheer bij zowel Achmea Investment Management B.V. als Sweco Capital Consultants B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een uitvoeringsmaterialiteit van EUR 12,75 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd waaronder de aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.



Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Onze focus op het risico van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze doelstellingen

De doelstellingen van onze controle op het gebied van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving zijn:

Met betrekking tot fraude:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten die het gevolg is van fraude;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden ter verkrijging van voldoende en geschikte controle-informatie; en
- het op passende wijze inspelen op fraude of vermoede fraude die tijdens de controle wordt geïdentificeerd.

Met betrekking tot het niet-naleven van wet- en regelgeving:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten als gevolg van het niet-naleven van wet- en regelgeving; en
- het verkrijgen van een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, rekening houdend met het toepasselijke wet- en regelgevingskader.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving berust bij het bestuur.

Onze risicobeoordeling

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij frauderisicofactoren met betrekking tot frauduleuze financiële verslaglegging, het oneigenlijk toe-eigenen van activa en het risico op omkoping en corruptie in acht genomen. Wij hebben de frauderisicofactoren geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude.

Daarnaast hebben we werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is, hebben we het bestuur verzocht om inlichtingen te verstrekken omtrent de naleving van dergelijke wet- en regelgeving en hebben we correspondentie met externe toezichthouders geïnspecteerd.

De potentiële impact van de geïdentificeerde wet- en regelgeving op de jaarrekening varieert aanzienlijk.



Ten eerste is de Stichting onderworpen aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) en financiële verslaglegging (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben de mate waarin aan deze wet- en regelgeving wordt voldaan vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening en derhalve zijn er geen aanvullende controlewerkzaamheden nodig.

Ten tweede is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet-voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

In overeenstemming met de controlestandaarden hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (verondersteld risico) als enige frauderisico geïdentificeerd en geëvalueerd. We hebben het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording weerlegd, omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude is besproken binnen het controleteam en wij bleven alert op aanwijzingen voor fraude en/of het niet-voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle.

Bij al onze controles hebben we aandacht besteed aan het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, inclusief een onderzoek naar aanwijzingen van mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur, wat een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude kan betekenen. We verwijzen naar de kernpunten van de controle, met hierin onze aanpak met betrekking tot gebieden met een hoger risico vanwege schattingen waarbij het bestuur zich baseert op significante oordeelsvorming.

We hebben onze risico-inschatting en controleaanpak gecommuniceerd aan het bestuur. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, dat vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden

We hebben de volgende controlewerkzaamheden (niet uitputtend) uitgevoerd om in te spelen op de ingeschatte risico's:

- We hebben de opzet en het bestaan en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren.
In het geval van tekortkomingen in de fraudemitigerende interne beheersingsmaatregelen, hebben we aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden verricht welke zijn ingericht aan de hand van onze risico-inschatting.
- Wij hebben mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur geëvalueerd en (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico geïdentificeerd. Indien wij



journaalposten met een verhoogd frauderisico hebben geïdentificeerd, hebben wij deze door middel van validatie van brondocumentatie gecontroleerd.

- We hebben een zekere mate van elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.
- We hebben de uitkomst van andere controlewerkzaamheden in overweging genomen en geëvalueerd of bevindingen dan wel afwijkingen indicatief waren voor fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving. Indien dit het geval was, hebben wij onze beoordeling van de relevante risico's en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.
- We hebben controle-informatie verkregen met betrekking tot de naleving van die bepalingen van de wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt aangenomen dat ze een direct effect hebben op de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening.
- We hebben rekening gehouden met het effect van feitelijke, vermoede of geïdentificeerde risico's van niet-naleving van wet- en regelgeving als onderdeel van onze procedures voor de daarmee samenhangende posten in de jaarrekening.
- In het licht van mogelijke risico's op het gebied van belangenverstrengeling hebben wij nevenfuncties van het bestuur geëvalueerd en hebben daarbij aandacht besteed aan de governance.

Onze procedures om in te spelen op het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude hebben niet geleid tot een 'kernpunt van de controle'.

Verder merken we op dat onze controle niet primair is opgezet om fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving te detecteren en dat het bestuur verantwoordelijk is voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Hoe minder direct de gevolgen voor de financiële overzichten van het niet-voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het ook is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet-detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. In onze controle en bij de bepaling en evaluatie van onze kernpunten hebben wij rekening gehouden met de potentiële effecten van COVID-19



op de Stichting en de jaarrekening. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing of uitbreiding van onze kernpunten.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van de beleggingen gebaseerd op 'netto contante waarde'-berekeningen en intrinsieke waarde

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 1,24 miljard (26%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op marktnoteringen en dat voor EUR 3,60 miljard (74%) van de beleggingen van de Stichting de waardering is gebaseerd op 'netto contante waarde'-berekeningen en intrinsieke waarde. De beleggingen waarvan de waardering is gebaseerd op 'netto contante waarde'-berekeningen bestaan voor EUR 0,45 miljard uit vastrentende waarden en EUR 0,27 miljard aan derivaten. De beleggingen waarvan de waardering is gebaseerd op intrinsieke waarde bestaan voor EUR 0,68 miljard uit vastgoedbeleggingen, EUR 1,37 miljard aandelen, EUR 0,46 miljard vastrentende waarden en EUR 0,35 miljard overige beleggingen.

Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen. Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van deze beleggingscategorie een kernpunt in onze controle.

In de paragraaf 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva' van de toelichting geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij hebben voor de controle van de beleggingen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van een onafhankelijke accountant. Deze onafhankelijke accountant heeft de beleggingen gecontroleerd die in beheer zijn bij zowel Achmea Investment Management B.V. als Sweco Capital Consultants B.V. De opdracht tot controle van deze beleggingen is onderdeel van de overeenkomst tussen Achmea Investment Management B.V. en de Stichting.

De accountant heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende

verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn. Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

Waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de technische voorzieningen een kerpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Uit deze toelichtingen blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In de paragraaf 'Risicobeheer en derivaten' is de gevoeligheid van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaire die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaire over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaire. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaire geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de technische voorzieningen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de technische voorzieningen is toereikend.



Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.



Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.



Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 16 juni 2021

KPMG Accountants N.V.

W. Teeuwissen RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

Actieve deelnemers inclusief premievrijgestelden wegens beroepsarbeidsongeschiktheid

	2020		2019	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	10.136	12.741	9.805	12.397
Bij: toegetreden deelnemers	625	753	830	868
andere oorzaken	0	0	-19	-11
Af: overleden deelnemers	-12	-8	-9	-4
gepensioneerde deelnemers	-2	-1	-2	-2
uitgetreden deelnemers	-443	-650	-467	-506
andere oorzaken	-1	-8	-2	-1
Stand per 31 december	10.303	12.827	10.136	12.741
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	34,4	33,4	35,4	34,1

Gewezen deelnemers

	2020		2019	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	2.643	5.634	2.482	5.568
Bij: toegetreden vanuit de				
actieve deelnemers	443	650	467	506
andere oorzaken	0	0	19	11
Af: overleden gewezen deelnemers	-3	-3	-2	-4
gepensioneerde gewezen				
deelnemers	-311	-376	-257	-312
afkopen	-17	-18	-32	-85
overdrachten	-111	-225	-33	-54
andere oorzaken	-3	-5	-1	4
Stand per 31 december	2.641	5.657	2.643	5.634
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	6,9	12,1	6,8	11,9

Pensioengerechtigden

Ouderdomspensioenen

	2020		2019	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	2.321	2.688	2.099	2.423
Bij: wegens pensionering	313	377	259	314
andere oorzaken	1	1	-	-
Af: wegens overlijden	-49	-41	-35	-43
afkoop klein pensioen	-7	-9	-2	-6
andere oorzaken	-	-	-	-
Stand per 31 december	2.579	3.016	2.321	2.688

Jaarlijks ouderdomspensioen ultimo in miljoenen
euro's (incl. verhoging per 1 januari
volgend boekjaar)

38,6	27,1	35,0	23,6
------	------	------	------

Nabestaandenpensioenen

	2020		2019	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	274	612	259	581
Bij: wegens overlijden partner	16	67	20	43
andere oorzaken	-	-	-	-
Af: wegens overlijden	-7	-15	-5	-9
afkoop klein pensioen	-	0	-	-3
andere oorzaken	-1	-	-	-
Stand per 31 december	282	664	274	612

Jaarlijks nabestaanden-
pensioen in miljoenen euro's (incl.
verhoging per 1 januari volgend boekjaar)

1,5	5,4	1,5	5,0
-----	-----	-----	-----

Wezenpensioen

	2020	2019
Stand per 1 januari	113	126
Bij: wegens overlijden deelnemers	23	12
andere oorzaken	-	-
Af: wegens afloop	0	-4
andere oorzaken	-36	-21
Stand per 31 december	100	113
Jaarlijks wezenpensioen in miljoenen euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	0,1	0,1

Premie-overname bij beroepsarbeidsongeschiktheid

	2020		2019	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Deelnemers van wie de premiebetaling is overgenomen per 31 december	66	125	75	141

2 BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (Abtn)

Pensioenfondsen moeten op basis van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling een nota opstellen waarin wordt ingegaan op:

- * interne beheersingssysteem;
- * administratieve organisatie en interne controle;
- * procedures en criteria voor aansluiting bij het fonds;
- * aanspraken van deelnemers;
- * risico's;
- * financiële opzet;
- * financiële sturingsmiddelen.

Actuaris

De adviserend actuaris adviseert over financiële en actuariële zaken die de financiële positie van het fonds beïnvloeden, zoals de hoogte van de premie en het verlenen van indexatie. De adviserend actuaris stelt hiervoor onder andere de pensioenvoorziening vast en bepaalt periodiek of de aanwezige middelen voldoende zijn tegenover de aangegane verplichtingen. Verder heeft de adviserend actuaris een actieve rol bij de inrichting en de uitvoering van de ALM-studie en adviseert de adviserend actuaris bij de vaststelling van het premie- en indexatiebeleid.

De certificerend actuaris toetst jaarlijks de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen, de kostendekkende premie en de financiële situatie van het fonds. Hij geeft hiervoor een actuariële verklaring af en stelt een actuariële rapport op. De taken van de adviserende en certificerend actuaris zijn gescheiden

Actuariële waarde

De contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen of bijdragen berekend op basis van actuariële grondslagen. Het gaat bij die grondslagen bijvoorbeeld om de rekenrente of de marktrente, de kansstelsels (sterftetekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalidatiekansen, frequenties van gehuwd zijn, etc.) en de

kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Asset Liability Management (ALM)

Het afstemmen van de beleggingsmix op de verplichtingen. Een ALM-studie is een integrale analyse van pensioen-, toeslag-, financierings-, en beleggingsbeleid. Hierbij wordt rekening gehouden met de risico's voor alle belanghebbenden. Zowel voor de korte als de lange termijn en in aansluiting op de verplichtingenstructuur. Een ALM-studie helpt een pensioenfonds bij het kiezen van de juiste beleggingsmix.

Assetmix/beleggingsmix

Verdeling van de beleggingsportefeuille over verschillende beleggingssoorten. Bijvoorbeeld aandelen, obligaties, vastgoed en liquide middelen).

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM is toezichthouder op het gedrag van en de informatieverstrekking door alle partijen op de financiële markten in Nederland.

AG-prognosetafels

Periodiek publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sterftetafels die zijn gebaseerd op waarnemingen van sterfte in de bevolking. Deze sterftetafels zijn nog niet geschikt voor gebruik door actuarissen: het verloop van de sterftetekansen is nog te grillig en bepaalde belangrijke wetmatigheden zijn nog niet opgenomen. Om die sterftetafels geschikt te maken voor actuariële gebruik worden ze aangepast door het Actuariële Genootschap. Deze aangepaste tafels krijgen de naam 'AG-tafels'. Vanaf 2007 wordt de waargenomen ontwikkeling (verbetering) in de sterftetekansen als toekomstige sterfte-ontwikkeling in de sterftetafels meegenomen. Dit zijn de AG-prognosetafels.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op prudente wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zoveel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van

beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen.

Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Bepaalde partnersysteem

Een bepaald partnersysteem is een systeem voor reservering van partnerpensioen. Hierbij reserveert een pensioenfonds alleen dan voor partnerpensioen als de deelnemer daadwerkelijk gehuwd is, een geregistreerd partnerschap is aangegaan of een vrijwillig verzekerde partner heeft.

Benchmark

Een benchmark is een objectieve maatstaf waartegen een pensioenfonds de rendementen van de beleggingen afzet. De maatstaf is vaak een marktindex.

Beroepspensioenfonds

Bij een beroepspensioenfonds gaat het om een pensioenfonds voor vrije beroepsbeoefenaren, zoals notarissen of fysiotherapeuten. Als er een beroepspensioenfonds is voor een bepaald beroep dan zijn alle beroepsgenoten verplicht om zich bij dat fonds aan te sluiten.

Beroepspensioenvereniging

Een beroepspensioenvereniging is een vereniging waarvan beroepsgenoten lid zijn en die volledige rechtsbevoegdheid bezit. Het statutaire doel omvat uitsluitend het verzorgen van een beroepspensioenregeling. Hierbij komt het lidmaatschap niet automatisch voort uit het lidmaatschap van enig andere organisatie. Het doel van de beroepspensioenvereniging is het behartigen van de belangen van de pensioenen van de beroepsgenoten.

Bruto binnenlands product (bbp)

Het bruto binnenlands product (bbp) is de totale geldwaarde van alle in een land geproduceerde goederen en diensten gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar).

Commodities

Commodities zijn grondstoffen. Een onderverdeling van commodities is: energie, metalen en agrarische producten. Beleggingen in commodities vinden plaats met derivaten.

Corporate governance

Bij corporate governance gaat het om goed ondernemerschap. Hierbij inbegrepen zijn integer en transparant handelen door het bestuur, goed toezicht op het handelen door het bestuur en het afleggen van verantwoording voor het uitgeoefende toezicht.

Custodian

Een custodian is een bewaarder van effecten. Bij dit fonds is dit KAS BANK N.V. en Bank New York Mellon.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van een pensioenfonds geeft de verhouding weer tussen de bezittingen en de verplichtingen van een pensioenfonds. Dit verhoudingsgetal geeft weer in hoeverre het pensioenfonds kan voldoen aan zijn verplichtingen.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om te voldoen aan het minimaal vereist vermogen.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde is afgeleid van één of meer onderliggende waarde.

DNB (De Nederlandsche Bank)

Orgaan dat toezicht houdt op de financiële degelijkheid van financiële instellingen, onder andere van pensioenfondsen. Op basis van de Pensioenwet en de Wet financieel toezicht controleert DNB de pensioenuitvoerders.

Duration

Hierbij gaat het om de gewogen gemiddelde looptijd van een obligatie in jaren. Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van obligaties. Hoe langer de duration, hoe sterker obligatiekoersen reageren op een renteverandering.

Emerging markets

Emerging markets (opkomende markten) zijn de financiële markten van ontwikkelingslanden. Deze markten kenmerken zich vaak door een snelle, maar ook onstabiele economische groei. Beleggers beschouwen een belegging in een emerging market vaak als risicovol vanwege (mogelijke) politieke problemen en economische instabiliteit. Het risico, maar ook het verwacht rendement van een dergelijke belegging, is daarom gemiddeld hoger dan van een belegging in ontwikkelde landen.

Financieel toetsingskader (FTK)

Het financieel toetsingskader is het (nieuwe) financiële toezichtregime en maakt deel uit van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. Het FTK is van toepassing op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen en is vanaf 1 januari 2007 van kracht.

FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode)

FIRM is een geïntegreerde methode voor de analyse van risico's bij alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt. Het bestuur gebruikt de risicoanalyse om inzicht te krijgen in de risico's van de activiteiten en de mate waarin deze risico's een potentiële bedreiging zijn voor de toezichtdoelstellingen.

Future

Bij een future gaat het om een op de beurs verhandeld termijncontract met verplichte levering van onderliggende waarden/goederen in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs. De onderliggende waarde kan een obligatie zijn, een aandelenindex, een geldmarktrente of een commodity. Met futures kan een belegger beleggingsrisico's afdekken.

Fondsvermogen:

Het totale vermogen dat aanwezig is bij het pensioenfonds.

Franchise

Na de 67-jarige leeftijd bestaat het inkomen in principe uit een ouderdomspensioen en een AOW uitkering. Bij de opbouw van het pensioen wordt al rekening gehouden met deze AOW uitkering door het gebruik van een franchise. De franchise is het deel van het inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd in

verband met de vanaf een bepaalde leeftijd te ontvangen AOW uitkering. Bij dit fonds heeft het bestuur echter zelf de franchise vastgesteld en deze is niet gekoppeld aan de AOW.

Hedge funds

Hedge funds (hedgefondsen) maken gebruik van een breed scala aan beleggingsstrategieën en – instrumenten om onder alle marktomstandigheden een absoluut (positief) rendement te halen.

Herstelplan

Plan van aanpak waarin het pensioenfonds laat zien welke maatregelen het neemt om de dekkingsgraad te verbeteren. Het herstelplan bevat maatregelen om binnen tien jaar weer te beschikken over het vereist eigen vermogen.

INREV

INREV is de Europese vereniging voor beleggers in niet-genoteerde vastgoedfondsen. INREV is Europa's leidende platform voor het delen van kennis over de niet-beursgenoteerde (niet-beursgenoteerde) vastgoedsector.

Intern Toezicht

Het kritisch beoordelen van het functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen.

Het gaat daarbij vooral om het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen, om de checks and balances, om de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en om de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds. De verplichting tot het hebben van een intern toezicht maakt deel uit van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het doel van het intern toezicht is het beter functioneren van het pensioenfonds(bestuur).

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen moeten een zogenoemde kostendekkende premie hanteren. Dit betekent dat de pensioenpremie hoog genoeg moet zijn om de onvoorwaardelijke en - in voorkomende gevallen – voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen. In deze premie zit ook een opslag

voor solvabiliteit, een opslag voor uitvoeringskosten en de actuariel benodigde premie voor het voorwaardelijk deel van de pensioenovereenkomst.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het gaat bij het maken van beleggingskeuzes om een goed én verantwoord rendement. Bij het beleggen houdt het pensioenfonds daarom waar nodig en waar mogelijk rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd.

Marktwaarde

Marktwaarde is de waardering van activa tegen de verkoopwaarde.

Obligatie

Een obligatie is een bewijs van een geldlening aan een overheid, supranationale organisatie of bedrijf. Dit bewijs geeft recht op rentevergoeding (coupon) en aflossing van de hoofdsom aan het einde van de looptijd. Een obligatie is meestal beursgenoteerd.

Overrendement

Het rendement dat wordt gerealiseerd boven het rendement dat nodig is om de voorziening pensioenverplichtingen op te renten.

Outperformance/underperformance

Er is sprake van outperformance als het met een beleggingsportefeuille bereikte rendement hoger is dan het rendement van de benchmark. Underperformance betekent dat het rendement van de portefeuille lager is dan het rendement van de benchmark. Bij een negatief beleggingsrendement is sprake van outperformance als het rendement van de benchmark nog negatiever is.

Over the counter (OTC)

Over the countercontracten zijn contracten die buiten de beurs verhandeld worden.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaarde.

Private equity

Beleggingen in niet beursgenoteerde ondernemingen.

Rating

De rating van een belegging of een onderneming geeft een beoordeling weer van het kredietrisico van een bepaalde belegging. De rating wordt vastgesteld door gespecialiseerde bureaus die, afhankelijk van de kredietwaardigheid van een onderneming, een AAA, AA, A, BBB etc. geven. Vastrentende waarden kunnen als hoogste rating AAA krijgen. De investeringsgrens wordt vaak gelegd bij een minimale rating van BBB.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds, vermogensbeheerder of verzekeringsmaatschappij behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Renteswap

Een renteswap of interest rate swap (IRS) is een afspraak tussen twee partijen om in een bepaalde periode (een tot tien jaar) rentebetalingen over een bepaalde hoofdsom uit te wisselen.

Rentetermijnstructuur

Grafiek die het verband weergeeft tussen enerzijds de looptijd van een vastrentende belegging en anderzijds de daarop te ontvangen marktrente.

Service Level Agreement (SLA)

Overeenkomst waarin de mate van dienstverlening van de opdrachtnemer ten opzichte van de opdrachtgever gespecificeerd is. In de SLA's staan afspraken over de kwaliteits- en tijdigheidseisen waaraan de dienstverlening moet voldoen.

Securities lending

Het voor een bepaalde periode uitlenen van effecten, waarbij de uitlener een leenvergoeding ontvangt van de lener.

Solvabiliteit

Het vermogen van de pensioenuitvoerder om op langere termijn aan verzekerings- of pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Technische voorziening:

Het vermogen dat naar verwachting nodig is om alle lopende verplichtingen te kunnen dekken.

Toeslag

Verhoging van ingegane pensioenen (na pensioeningang) en/of (premielvrije) pensioenaanspraken (voor pensioeningang) met een vast percentage gelijk aan bijvoorbeeld inflatie of een percentage dat gelijk is aan de loonstijging.

Toezichthouders

Er zijn twee organisaties die toezicht houden op pensioenfondsen en -verzekeraars. De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) hebben beide hun eigen toezichtgebied.

Uitruil(factor)

Uitruil is de mogelijkheid voor de deelnemer om het opgebouwde partnerpensioen om te zetten in extra ouderdomspensioen. Ook kan uitruil inhouden dat de deelnemer een deel van het ouderdomspensioen omzet in (extra) partnerpensioen. De uitruilfactor is de factor waarmee het fonds de ene pensioensoort vermenigvuldigt om deze om te zetten in de andere pensioensoort.

Vastgoedbelegging

Bij vastgoedbeleggingen gaat het om beleggingen in kantoren, woningen, winkels en bedrijfsruimten. Er bestaat zowel beursgenoteerd als niet-beursgenoteerd vastgoed.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn bijvoorbeeld obligaties, hypotheeklen en banktegoeden. Ze geven recht op een vaste rentevergoeding en aflossing aan het einde van de looptijd.

Volatiliteit

Volatiliteit is een maatstaf voor de beweeglijkheid van de koers van een effect. Een hoge volatiliteit betekent dat de koers van een fonds sterk stijgt en daalt in een relatief korte periode. De volatiliteit geeft mede aan wat voor risico een belegger loopt met een bepaald fonds.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de contante waarde van de pensioenaanspraken om pensioenverlies te voorkomen wanneer een pensioengerechtigde van pensioenregeling wisselt.

Welvaartsvastheidsbescherming

Doelstelling dat het pensioen meegroeit met de ontwikkeling van de lonen.

Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb)

Wet waarin onder meer de voorwaarden zijn opgenomen, waaraan beroepspensioenregelingen moeten voldoen.